

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

MACAR MASALLARINDA MİTOLOJİK UNSURLAR

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Beyzanur AKSOY

İstanbul, 2025

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

MACAR MASALLARINDA MİTOLOJİK UNSURLAR

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Beyzanur AKSOY

Öğrenci No
2220060003

ORCID ID
0009-0005-1912-8885

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Hatice Aycan AYDOĞAN

İstanbul, 2025

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "**Macar Masallarında Mitolojik Unsurlar**" başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 16.09.2025

Beyzanur AKSOY

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

16/09/2025

Enstitümüz *Türk Dili ve Edebiyatı* Anabilim Dalı *Türk Dili ve Edebiyatı* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **2220060003** numaralı **Beyzanur AKSOY**'un "*İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "**Macar Masallarında Mitolojik Unsurlar**" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 27/05/2025 tarih ve 2025/23 sayılı toplantısında seçilen ve On-Line toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, İstanbul Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince Zoom programı aracılığıyla on-line olarak aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "**OYBİRLİĞİ**" ile "**KABUL**" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Ha*** Ay*** AY***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Ma*** KA***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Er*** AY***
(Milli Savunma Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Beyzanur AKSOY
Danışmanı : Dr. Öğr. Üye. Hatice Aycan AYDOĞAN
Derecesi ve Tarihi : Yüksek Lisans (Tezli), 2025
Alanı : Türk Dili ve Edebiyatı
Anahtar Kelimeler : Masal, Macar Mitolojisi, Macar Masalları, İnceleme

ÖZ

MACAR MASALLARINDA MİTOLOJİK UNSURLAR

Macar Masalları, Orta Asya'dan Batı Avrupa'ya uzanan Hint-Avrupa ve Türk-Moğol kültürlerinden etkilenmiş, farklı milletlerle olan kültürel etkileşimin izlerini taşıyan zengin bir kültür belleğine sahiptir. Ele alınan çalışmada Macar masallarındaki mitolojik unsurlar değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Macar halkının tarihî ve kültürel yapısı özetlenmiş, masal türünün temel özellikleri ve mitoloji ile ilişkisi vurgulanmıştır. Masallarda sıkça rastlanan ağaç, sihirli nesne, hayvan, cadı, peri gibi unsurlar sınıflandırılarak işlevleri incelenmiştir. Tezin amacı, mitolojik unsurlarla şekillenen kültürel mirasın toplumsal bellek ve kültür aktarımındaki rolünü ortaya koymak ve bu öğelerin nasıl işlevsel biçimde kullanıldığını göstermektir. İnceleme kapsamında Éva Csáki tarafından derlenen Macar Masalları ele alınmış; literatür taraması, metin analizi ve karşılaştırma yöntemleri kullanılarak mitolojik unsurlar sistemli biçimde incelenmiştir. Sonuç olarak Macar masallarının yalnızca bir halk anlatısı değil; mitolojik unsurlar aracılığıyla toplumun kültürel kimliğini yansıtan ve sürdüren metinler olduğu sonucuna varılmıştır.

Name and Surname : Beyzanur AKSOY
Supervisor : Asst. Prof. Dr. Hatice Aycan AYDOĞAN
Degree and Date : Master's (Thesis), 2025
Major : Turkish Language and Literature
Keywords : Fairy Tales, Hungarian Mythology, Hungarian Folktales,
Examination

ABSTRACT

MYTHOLOGICAL ELEMENTS IN HUNGARIAN FOLKTALES

Hungarian folktales, influenced by Indo-European and Turko-Mongolian cultures stretching from Central Asia to Western Europe, reflect a rich cultural memory shaped by intercultural interactions. This thesis evaluates the mythological elements in Hungarian folktales. In this context, the historical and cultural structure of the Hungarian people is summarized, and the basic features of the folktale genre and its relationship with mythology are emphasized. Frequently encountered elements such as trees, magical objects, animals, witches, and fairies are classified and analyzed in terms of their functions. The study aims to reveal the role of mythological heritage in social memory and cultural transmission, and to examine how these elements are functionally employed. The Hungarian folktales compiled by Éva Csáki. Through literature review, text analysis, and comparative methods, the mythological structures are systematically evaluated. In conclusion, Hungarian folktales are not only folk narratives, but also multicultural storytelling universes that reflect cultural memory through mythological elements.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

KISALTMALARiii

SÖZLÜK.....iv

GİRİŞ 1

1. MASAL, MİT VE MASAL-MİT İLİŞKİSİ

1.1. Masal Türü ve Özellikleri 3

1.2. Masal ile Mit Arasındaki İlişki 5

1.3. Macar Masallarının Genel Özellikleri 7

2. MACAR HALKI VE MACAR HALK EDEBİYATININ ÖZELLİKLERİ

2.1. Macaristan'ın Coğrafi ve Kültürel Yapısı..... 11

2.2. Macarların Tarihi ve Kökeni..... 12

2.3. Macar Halk Edebiyatının Genel Özellikleri..... 13

3. MACAR MASALLARINDA MİTOLOJİK UNSURLAR

3.1. Ağaç Motifi 15

3.2. Cadı Figürü..... 19

3.3. Peri Figürü..... 21

3.4. Sihirli Nesneler 23

3.4.1. Sopa ve Değnek..... 23

3.4.2. Tarak ve Fırça 24

3.4.3. Kaval, Flüt ve Düdük 26

3.4.4. Mendil 28

3.4.5. İp 29

3.4.6. Yüzük 31

3.4.7. Kılıç..... 32

3.4.8. Bıçak 34

3.5. Hayvan Figürleri..... 35

3.5.1. At (Akhal Teke) 36

3.5.2. Ejderha 38

3.5.3. Kuş (Tuğrul, Anka, Griffon) 40

3.5.4. Yılan.....	42
3.5.5. Kurt	44
3.5.6. Geyik.....	45
SONUÇ.....	48
KAYNAKÇA.....	52
EKLER	
Ek-1: Tezde Kullanılan Masalların Listesi.....	56

KISALTMALAR

Akt.	: Aktaran
Çev.	: Çeviri
Dömötör	: Tekla Dömötör
Ed.	: Editör
s.	: Sayfa numarası
vb.	: ve benzeri
Yay.	: Yayınları / Yayıncılık
YLT	: Yüksek Lisans Tezi

SÖZLÜK

Altay: Türk ve Moğol halklarının yaşadığı Orta Asya'daki dağ sistemi ve kültür bölgesi.

Arketip: Jung'un teorisine göre kolektif bilinçaltında bulunan evrensel sembolik modeller.

Bellek: Geçmiş hatırlama yetisi; masallarda kültürel belleği taşıyan unsur.

Mit: Bir kültürün evreni, doğayı veya insanın varoluşunu açıklamak üzere anlattığı kutsal hikâye.

Şaman: Şamanizmde ruhani önder, iyileştirici ve toplumsal rehber.

Şamanizm: Doğaüstü güçlerle iletişim kurabilen şaman aracılığıyla şekillenen inanç sistemi.

GİRİŞ

Masallar, kuşaktan kuşağa aktarılan, toplumların inanç sistemlerini ve kültürel belleğini sözlü gelenek aracılığıyla yaşatan anlatı türleridir. Macar halkı, tarih boyunca Orta Avrupa'dan Orta Asya'ya uzanan geniş bir coğrafyada farklı kültürlerle etkileşim kurmuş, bu etkileşimlerin sonucu olarak zengin bir kültürel miras oluşturmuştur. Bu mirasın en önemli yansımalarından biri de Macar masallarıdır. Macar masalları, halkın tarihî ve kültürel yapısını yansıtan; aynı zamanda mitolojik unsurlarla beslenen anlatılardır. Bu çalışmada, Macar masallarında yer alan mitolojik unsurlar incelenmiş ve söz konusu unsurların kültürel belleğin korunması ve aktarılmasındaki önemi ortaya konmuştur.

Macar halk anlatılarında yer alan ağaç, cadı, peri, hayvan ve sihirli nesne gibi figürler, sembolik anlamlar taşır. Karşılaşılan bu mitolojik unsurlar, masal boyunca çeşitli roller üstlenir. Masal kahramanlarının yolculuğuna rehberlik eden ya da engel olan dönüştürücü figürler olarak karşımıza çıkar.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, Macar masallarında yer alan mitolojik unsurların anlam ve işlevlerinin tespit edilmesi ve değerlendirilmesidir. Masallardaki mitolojik unsurlar, içinde bulundukları bağlam dikkate alınarak ele alınmış; üstlendikleri görevler ile anlatı yapısı arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Ayrıca Türk masallarındaki mitolojik unsurlarla yer yer karşılaştırmalar yapılarak Macar masallarıyla ortak öğeler tespit edilmiş ve bunların kültürel bellekteki önemi ele alınmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Araştırmada Éva Csáki'nin *Macar Masalları* adlı derleme çalışmasında yer alan masallar incelenmiştir. Masallarda geçen mitolojik unsurlar belirlenmiş olup bu unsurların tespitinde masalın bütünlüğü ve olay örgüsü dikkate alınmıştır. Hem Macar hem de Türk kültürüne ait anlatı geleneği içinde karşılaştırmalı olarak incelenen masalların benzer anlatı özellikleri ve kendine özgü farklılıkları tespit edilmiştir. Böylece iki kültürün masallarındaki ortak anlatı özellikleri ve farklı yönleri değerlendirilmiş, masalların kültürel arka planı kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır.

Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışma yalnızca Éva Csáki'nin derlediği *Macar Masalları* adlı eserde yer alan masallarla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlama, incelemenin derinlemesine ve sistematik olabilmesi amacıyla tercih edilmiştir. Masallarda bulunan mitolojik unsurların anlam ve işlevleri ele alınmış, bu unsurların sözlü anlatı geleneği içindeki yeri açıklanmıştır. Araştırmada tespit edilen mitolojik unsurlar aracılığıyla Macar ve Türk kültürleri arasındaki mitolojik benzerlikler ortaya çıkarılmaya çalışılmış; her iki kültürün ortak anlatı özellikleri ve farklılıkları gösterilmiştir. Ele aldığımız araştırmada tespit edilen mitolojik unsurlar aracılığıyla Macar ve Türk kültürü arasındaki, anlatıya dayalı ortaklıklar ve farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda belirli başlıklar altında Türk ve Macar masalları karşılaştırılmıştır. Masallar, toplumların kültürlerini yansıtan kaynaklar olarak değerlendirilmiş ve mitolojik unsurların halkın inançları üzerindeki etkileri incelenmiştir.

1. MASAL, MİT VE MASAL-MİT İLİŞKİSİ

Masallar ve mitler, toplumlar tarafından geçmişten günümüze taşınan en önemli anlatı türleri arasında yer almaktadır. Bu bölümde öncelikle masalın tanımı yapılarak özellikleri açıklanacak, ardından masal ile mit arasındaki benzerlikler ve farklılıklar üzerinde durulacaktır. Son kısımda ise Macar masallarının genel özellikleri ele alınarak, bu anlatıların kültürel yapı ve inanç sistemleriyle bağlantısı ortaya konacaktır. Sonuç olarak masalın tanımı, mitlerle ilişkisi ve Macar masallarının özgün yapısı kapsamlı bir biçimde değerlendirilmiş olacaktır.

1.1. Masal Türü ve Özellikleri

Masal yalnızca halk anlatılarını değil, aynı zamanda halkın hayal gücünü, inanç dünyasını ve toplumsal değerlerini de yansıtan köklü bir anlatı türüdür. Bu bağlamda, çeşitli sözlüklerde yer alan tanımlar incelendiğinde masalın hem tanımı hem de kültürel yeri hakkında önemli bilgilere ulaşmak mümkündür.

Masal sözcüğünün kökenine bakıldığında yalnızca bir anlatı türü olarak ele alınmadığını aynı zamanda kültürel aktarımı sağlayan bir kavram olduğu görülmektedir. Bu kelimenin kökeni, Habeşçe "mesl", Aramice "maslâ" ve İbranice "masal" kelimelerine dayanmaktadır. Bu dillerde genellikle "kıyas", "karşılaştırma", "örnekleme" gibi anlamlar taşıyan kelime, daha sonra Arapçaya "mesel" ve "masal" biçiminde geçmiştir. Arapçada da benzer şekilde, bir durumu açıklamak veya örnek vermek için kullanılan hikâyecik anlamına gelen "mesel", zamanla Türkçeye "masal" biçiminde aktarılmış ve bu haliyle halk edebiyatında yerini almıştır (Elçin, 2004, s. 368).

Masallar, yalnızca çocuklukla ilişkilendirilen kurmaca anlatılar değil; geçmişten günümüze kadar yaşanan, inanca dayalı ve toplumsal değişimleri yansıtan çok yönlü edebi yapılarıdır. Masalların barındırdığı semboller, anlatı yapısı ve karakterler hem bireyin iç dünyasını hem de toplumun kültürel yapısını anlamada güçlü bir kaynaktır. Bu yönüyle masallar, halk edebiyatının temel türlerinden biri olarak yalnızca eğlence amaçlı olmamakla birlikte birer kültürel ve simgesel aktarım işlevi de görmektedir.

Türk Dil Kurumu masalı, “genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen, olağan dışı olayları anlatan hikâye” olarak tanımlar (TDK, 1998, s. 1510). Benzer biçimde Şemseddin Sami, *Kamûs-ı Türkî* adlı eserinde “inanılmayacak hikâye, cin ve peri hikâyesi” olarak tanımladığı masalı, halkın hayal gücünün bir yansıması olarak görür (Sami, 2012, s. 1048). Ahmet Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmanî* adlı eserinde “masal” kelimesini “kıssa, ahabâr, meddâh kıssası, uydurma, hayalî kıssa” biçiminde tanımlayarak; bu yönüyle masalın hem eğlendiren hem de öğüt veren yapısını vurgular (Vefik Paşa, 2000, s. 273).

Macar Türkolog Ignác Kúnos’a göre masallar, halkın ortak hafızasını, hayal gücünü ve inançlarını yansıtan, olağanüstü olayları içeren ve sözlü olarak aktarılan anlatılardır. Bu anlatılar, toplumun kültürel belleğini taşıyan ve sözlü gelenek içerisinde kuşaktan kuşağa aktarılacak varlığını sürdüren metinlerdir (Kúnos, 1978, s. 113). Kúnos, ayrıca her milletin folklorik ürünlerini derlemesinin ve yayımlamasının millî bir görev olduğunu vurgular. Bu bakış açısı, masalların yalnızca edebi metinler değil; aynı zamanda sosyolojik, antropolojik ve tarihsel belge niteliği taşıyan kültürel bir miras olduğunu ortaya koyar.

Campbell’ın “monomit” olarak adlandırdığı kahramanın yolculuğu, masalların içerdiği temel dönüşüm sürecini anlamada başlıca örneklerden biridir. Campbell, mitolojik anlatıların evrensel bir yapıya sahip olduğunu belirtir ve bu yapıyı “ayrılma, erginlenme ve dönüş” döngüsüyle tanımlar. Masal kahramanları bu çerçevede incelendiğinde, sadece olaylar zincirinin bir parçası değil; aynı zamanda toplumun bilinçteki dönüşüm sürecini vurgular (Campbell, 2000, s. 41). Kahraman, sıradan dünyasından ayrılır, olağanüstü bir evrende zorluklardan geçerek farklılaşmış olarak geri döner. Bu farklılaşma süreci hem bireysel psikolojik gelişimi hem de toplumsal rollerin yeniden tanımlanmasını anlatmaktadır.

Eliade ise masalları yalnızca birer edebi ürün değil, aynı zamanda mitolojik zamana geçiş sağlayan anlatılar olarak görür. Eliade’ye göre masallar, sıradan zamanın dışında kutsal zamana ve kutsal yaşantıya dair sembolik bir aktarım sunar. Bu anlayışa göre masallar, sıradan zamanın dışına taşarak toplumun davranışlarına kutsal ve evrensel dayanaklar sunar (Eliade, 2019, s. 22). Masallarda anlatılan mitik olaylar

sadece bireysel maceraları içermemekle birlikte kültürel inançları, toplumun ahlaki değerlerini yansıtır. Böylece masallar, toplumun geçmişle olan bağıny yeniden oluşturur ve toplumsal hafızayı canlı tutar.

Masalların bu derin anlamlarının yapısal olarak nasıl oluştuğunu anlamak ise Propp'un katkılarıyla mümkün olmuştur. Propp, Rus halk masallarını biçimbilimsel bir yaklaşımla analiz etmiş ve tüm olağanüstü masallarda ortak bir işlevsel dizilim bulunduğunu ortaya koymuştur. Propp'a göre masallarda karşılaşılan zorluklar, düşman figürleri, yardımcı unsurlar belirli bir sıralama içinde yer almaktadır. Masalın içeriği değişse bile, temel işlevsel yapı her zaman korunur (Propp, 2018, s. 25). Masallarda yer alan bu sabit işlevler, anlatının akışını düzenlemekle kalmayarak evrensel bir hikâye örgüsü de oluşturur. Propp'un 31 işlev modeli, masal çözümlemesinde modern yapısalci yaklaşımların önünü açmıştır.

Masalları yalnızca içerik ve yapı bakımından değil, anlatım biçimi açısından da değerlendirmek gerekir. Masallar anlatım biçimi açısından incelendiğinde Pertev Naili Boratav'ın katkısı önemlidir. Boratav, sözlü kültürde masalların kalıp ifadeler ve tekerlemelerle oluşturulduğunu ve bu yapıların masalın ritmini oluşturduğunu ve masal içerisindeki farklı bölümler arasında geçişi sağladığını ifade eder. Bu kalıp ifadeler hem anlatıcıyı hem de dinleyiciyi masalın içerisinde tutar, masalı da sözlü kültür geleneğinin önemli bir parçası haline getirir (Boratav, 1969, s. 81). Tekerlemeler, aynı zamanda anlatının kurmaca bir yapıya sahip olduğunu bizlere gösterir. Dinleyiciyi masal dünyasına hazırlarken aynı zamanda masalın da ritmik bütünlüğünü oluştururlar.

Masallar, yalnızca halk arasında anlatılan basit hikâyeler değildir. Onlar, toplumların hafızasını, inançlarını ve değerlerini yansıtan anlatılardır. Bu nedenle masallar, sadece eğlence amacıyla değil, kültürel ve edebî açıdan da önem taşır.

1.2. Masal ile Mit Arasındaki İlişki

Masallar ve mitler, sözlü kültürün en eski anlatı türleri arasında olup, insanlığın yaşamı ve kendini anlama sürecinde önemli bir işlev üstlenmektedir. Her ne kadar biçimsel olarak farklı türler gibi görünseler de içeriklerinde yer alan semboller, işlev

ve anlatı bakımından benzerliklere sahiptirler. Bu yönden masal ile mit arasındaki ilişki hem yapısal hem de tarihsel olarak derin bir bağa işaret eder.

Mitler, kutsal zamanlarda gerçekleştiğine inanılan olayları anlatarak yalnızca geçmişini aktaran öyküler değil, aynı zamanda bireyin ve toplumun davranışları için kültürel modeller oluşturan yapılar olarak değerlendirilir. Eliade'ye göre mit, tekrarlandıkça kutsal zamanı yeniden oluşturur ve bireyin davranışlarına kutsal bir dayanak sunar (Eliade, 2019, s. 22). Mitler, evrenin ve insanın kökenini ve ahlaki ilkeleri açıklarken; bireylerin bu olgularla uyum içinde yaşamalarını hedefleyen simgesel kalıplar sunar.

Masallar ise bu mitsel yapının bireysel hâlidir. Campbell'ın "monomit" olarak adlandırdığı kahramanın yolculuğu yapısı, masal kahramanının da sıradan dünyadan koparak zorluklardan geçtiğini ve dönüşerek yeni bir kimlikle topluma katıldığını gösterir (Campbell, 2000, s. 41). Masallar bu yönüyle, bireyin içsel dönüşümüne, olgunlaşma sürecine ve ahlaki gelişimine dair anlatılar olarak değerlendirilir. Kahramanın karşılaştığı engeller, yardımcıları ve ulaştığı sonuç; bireyin ruhsal olarak yaşadığı büyüme, değişimi ve deneyimlediği kendini ispatlama sürecini ifade etmektedir.

Mythos kavramı, antik dönemden bu yana anlatı türlerinin genel adlandırmasında kullanılmıştır. Erhat, Mythos'un masal, öykü ve efsane gibi anlatılarla anlam yakınlığı kurduğunu belirtir (Erhat, 2007, s. 5). Ancak, bilimsel açıklamayı temsil eden Logos ile arasında belirgin bir ayrışma yaşanmış ve bu iki kavram farklı bilgi türlerini ifade eder hale gelmiştir. Erhat'a göre, Mythos sezgisel hakikate, Logos ise akla ve mantığa dayalı bilgiye karşılık gelir (Erhat, 2007, s. 5–6). Bu ayrım, mitin sembolik ve sezgisel doğasını daha da belirginleştirirken masalın da bu yapının halk arasında biçim değiştirmiş bir hali olduğunu gösterir.

Boratav, masalların evrensel yapıları taşıdığına ve kültürler arasında kolayca yayılabildiğine dikkat çeker. Boratav'a göre masallar, farklı toplulukların dillerinde ve kültürlerinde benzer yapılarla karşımıza çıkar ve bu da onların evrensel mitolojik köklerden yararlandığını gösterir (Boratav, 1969, s. 103). Bu benzerlik, masalın evrensel arketipler etrafında şekillendiğini göstermektedir.

Masallar mitlerden farklı olarak bireyin ruhsal sınavlarına ve ahlaki gelişimine odaklanır. Mitlerde tanrıların ya da kutsal varlıkların eylemleri merkezdedir; masalda ise sıradan insanların olağanüstü yolculukları konu edilir. Bu farklılıklara rağmen iki tür de arketipik figürler, evrensel semboller ve dönüşüm süreçleri bakımından ortak unsurlara ve oluşumlara sahiptir. Her iki anlatı türü de insan deneyimini anlamlandırmak ve toplumsal hafızayı beslemek gibi temel işlevler görürler.

1.3. Macar Masallarının Genel Özellikleri

Macar masalları, toplumun tarihî ve kültürel birikimini yansıtan önemli anlatılar arasındadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu masallar sadece eğlence amaçlı değil, aynı zamanda toplumun kimliğini ve inançlarını yansıtmak için de anlatılmıştır (Csáki ve Sipos, 2016, s. 205). Bu yönüyle masallar, kültürel belleğin ve toplumsal değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir araçtır. Yalnızca bireysel bir hikâye anlatımı değil, aynı zamanda toplumun ortak belleğini oluşturan metinlerdir. Halkın geçmişte yaşadığı tecrübeler, inançlar ve değerler masallar vasıtasıyla kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu nedenle Macar masalları, toplumsal kimliği koruyan ve canlı tutan bir kültürel miras işlevi görür.

Macar halk masallarının yapısı, klasik halk anlatısı ile şaman unsurlarının birleşiminden oluşmaktadır. Masallar, genellikle geleneksel bir açış formülüyle başlar: “*Hol volt, hol nem volt...*”. Bu açış, anlatının alışılmış zamanın dışında ve kurgusal bir anlatım boyutunda süreceğinin habercisidir. Bu yapısal özellik, yalnızca Macar anlatılarında değil, Türk masallarında da karşımıza çıkmaktadır (Csáki, 2021, s. 12). Bu açışın önemli yanı, masalı dinleyen kişiyi günlük yaşamın dışına çıkararak gerçek dünyadan alıp hayali bir dünyaya taşımasıdır. Aynı giriş sözlerinin Türk masallarında da yer alması, iki toplumun anlatı geleneğinde benzerlikler olduğunu gösterir. Böylece bu sözler sadece bir başlangıç değil, kültürler arası ortaklığın da işaretidir.

Macar masalları içerik ve yapı bakımından Orta Asya, Kafkasya ve Türk halklarının masallarıyla benzerlikler gösterir. Örneğin konuşan hayvanlar, hayat ağacı, sihirli nesneler, şekil değiştirme ve yeniden dirilme gibi pek çok motifin hem Macar hem de Türk masallarında ortak olarak yer aldığı görülmektedir. Bu özellik, Macar

masallarını sadece ulusal bir gelenek olmaktan çıkarıp Avrasya kültürünün ortak mirası haline getirir (Csáki, 2021, s. 32). Macar ve Türk masallarında ortak motiflerin yer alması, halk anlatılarında kültürler arası etkileşimin önemli bir yansıması olduğunu ortaya koyar. Bu durum, Macar masallarını yalnızca ulusal bir geleneğin ürünü olmaktan çıkararak, farklı toplulukların inanç ve sembollerinin bir araya geldiği ortak bir kültürel miras haline getirmektedir. Sonuç olarak bu masallar, geçmişte kurulan kültürel bağların günümüze ulaşan izleri olarak değerlendirilebilir.

Masalların temel anlatısı, kahramanın olağan dünyadan çıkıp zorluklarla dolu bir yolculuğa çıkması ve bu yolun sonunda değişim yaşayarak zaferle dönmesi üzerine kuruludur. Bu yapı, Vladimir Propp'un ortaya koyduğu işlevsel halk masalı formülüne de uymaktadır. Macar masallarında bu yolculuk, çoğu zaman yeraltı, gökyüzü veya mistik diyarlar gibi mekânlara yönelir. Kahraman, çoğunlukla yoksul bir köylü ya da en küçük oğul olur; karşısına çıkan zorlukları doğaüstü yardımcıları sayesinde aşar ve sonunda zaferi tadar (Csáki, 2021, s. 12). Bu anlatı yapısı, masalların yalnızca bireysel bir kahramanlık öyküsü olmadığını, aynı zamanda toplumun değerlerini aktaran sembolik bir yolculuk olduğunu gösterir. Kahramanın yoksul veya en küçük oğul olarak seçilmesi, güçsüz görünen bireyin toplumun beklentilerini aşarak başarıya ulaşabileceği düşüncesini yansıtır. Ayrıca yolculuğun yeraltı, gökyüzü ya da olağanüstü mekânlarda gerçekleşmesi, Macar masallarının şamanlık inancıyla bağlantısını ortaya koyar. Bu yönüyle Propp'un işlevsel modeline uygun olan yapı, Macar masallarında hem bireysel dönüşümü hem de kültürel inançların izlerini bir arada sunar.

Macar masallarında kahraman isimleri de simgesel güç aktarımının bir parçasıdır. “Fanyúvő (Ağaçyolan), Hegygörgető (Dağdeviren), Vasgyúró (Demiryoguran)” gibi isimler yalnızca fiziki gücü değil, aynı zamanda doğa üzerinde egemenlik kurma anlamını da taşır. Bu kahramanlar, güçlerini doğuştan veya olağanüstü bir kaynaktan alır ve çoğunlukla kahramanla kader birliği yaparlar (Csáki, 2021, s. 12). Masallarda sıkça tekrarlanan kalıp ifadeler de anlatının ritmini oluşturur ve dinleyicide yakınlık hissi yaratır. Örneğin, “Kuş uçmayan yerde ne gezersin?” ya da “Kırkinci odaya girme!” gibi kalıplar hem yapıyı dengeler hem de dramatik gerilim katarlar (Csáki, 2021, s. 12). Bu tür kahraman adları, masalların yalnızca bir hikâye değil, aynı zamanda toplumun doğa ile kurduğu ilişkinin sembolik bir yansıması

olduğunu gösterir. İsimler aracılığıyla güç ve doğa üzerindeki hâkimiyet, anlatının merkezine taşınır ve kahramanın mücadele sürecine kültürel bir anlam kazandırılır. Tekrarlanan kalıp sözler ise dinleyicinin masalla bağ kurmasını kolaylaştırır ve anlatının sürekliliğini sağlar. Böylece hem kahraman isimleri hem de kalıp ifadeler, Macar masallarında kültürel kimliği pekiştiren anlatı araçları haline gelmiştir.

Macar masallarında en çok dikkat çeken unsurlardan biri, mitolojik ve şamanistik öğelerdir. Hayat ağacı, altın elma, ayna, tarak, şapka gibi sihirli nesneler ve üç ile yedi gibi kutsal sayılar sıkça kullanılır. Bu unsurlar masallara zenginlik katmakla birlikte toplumun inançlarını ve düşünce dünyasını da yansıtır. Doğaüstü varlıklar da Macar masallarının ayrılmaz bir parçasıdır. Ejderhalar, cadılar (*boszorkány*), şamanlar ve ölümsüz figürler kahramanın yolunu açar ya da onu engeller. Bu varlıklar toplumun korkularını, arzularını ve sınırlarını masalsı bir biçimde simgeler (Csáki, 2021, s. 14). Hayat ağacı veya altın elma gibi öğeler yaşamın sürekliliğini ve bereketi temsil ederken; ejderha ya da cadı gibi motifler, insanın bilinçaltında yer eden korkuların ve sınırların masalsı bir biçimde dile getirilmiş hâlidir. Böylece mitolojik ve doğaüstü öğeler, anlatının dramatik yapısını güçlendiren ve dinleyicinin kültürel hafızasında karşılık bulan semboller olarak işlev görür.

Masallarda şekil değiştirme ve yeniden dirilme motifleri de önemli bir yer tutar. Kahramanların hayvana, bitkiye ya da başka bir varlığa dönüşmesi veya ölümden sonra dirilmesi eski şaman inançlarının izlerini taşır. Bu anlatılar, yaşam ve ölüm döngüsüne dair eski düşüncelerin masal yoluyla aktarılmasını sağlamıştır. Özellikle Táltos figürünün hayvan formuna bürünmesi, Avrasya ve Fin-Ugor halk inançlarına dayanan bir gelenektir. Don değiştirme yalnızca fiziki bir dönüşüm değil, kahramanın içsel yolculuğunun sembolüdür (Aydın, 2022, s. 135).

Macar masallarında karşılaşılan üçlü evren yapısı da şamanik dünya görüşünün izlerini taşır. Yeraltı, yeryüzü ve gökyüzünden oluşan bu üç âlem, kahramanın ruhani yolculuğunu ve sınav sürecini simgeler (Borbély, 2022, s. 3). Yine masallarda sıkça görülen “gökyüzüne uzanan ağaç” figürü, hayat ağacı mitinin bir uzantısıdır ve bu inancın tarih öncesi dönemlere kadar uzandığını gösterir (Vehrer, 2018, s. 412).

Macar masalları yalnızca bireysel kahramanlıkları değil, aynı zamanda toplumsal değerleri de yansıtır. Aile, kardeşlik, evlilik ve miras gibi konular masalların

merkezinde yer alır. Bu nedenle masallar hem bireysel kahramanlıkları hem de toplumsal düzeni işleyen anlatılar olmuştur.

Tüm bu özellikler göz önünde bulundurulduğunda, Macar masalları yalnızca bireysel hikâyeler değil; aynı zamanda toplumun ortak değerlerini, inançlarını ve kültürünü koruyan metinlerdir. Batı masallarında bulunmayan pek çok motifin Türk ve Orta Asya unsurlarıyla birleşerek Macar masallarında yaşaması, bu masalları Avrasya kültürünün evrensel bir parçası haline getirmiştir (Csáki, 2021, s. 41).

Sonuç olarak Macar masalları, tarihî kökenleri, kültürel bağlantıları, mitolojik öğeleri ve toplumsal değerleri yansıtan çok katmanlı yapılarıyla halk edebiyatı içinde özel bir yere sahiptir. Bu özellikler, onların yalnızca ulusal bir anlatı geleneği değil, aynı zamanda Avrasya kültürel mirasının önemli bir taşıyıcısı olduğunu göstermektedir.

2. MACAR HALKI VE MACAR HALK EDEBİYATININ ÖZELLİKLERİ

Macar halkı, kökeni ve tarihsel geçmişiyle Orta Avrupa'nın önemli toplulukları arasında yer almaktadır. Bu bölümde Macarların coğrafi ve kültürel yapısı, tarihi kökenleri ve halk edebiyatı ele alınacaktır. Böylece halkın yaşam biçimi ile sözlü anlatı geleneği arasındaki ilişki ortaya konulacaktır.

2.1. Macaristan'ın Coğrafi ve Kültürel Yapısı

Macaristan, Orta Avrupa'da Karpat Havzası'nda konumlanmıştır. Coğrafi olarak bölgesel olarak kendi içerisinde farklı bir yapıya sahiptir. Macaristan'ın doğusunda Büyük Macar Ovası (Alföld) bulunmaktadır (Kiszely, 2000, s. 47). Macaristan'ın batı bölümünde Transdanubia bölgesinin engebeli arazileri bulunmakla birlikte kuzey bölümünde Matra ile Bükk dağlık ve engebeli alanları vardır. Ülkenin su kaynağını önemli ölçüde karşılayan Tuna Nehri, Macaristan'ı baştan başa geçerek başkent olan Budapeşte şehrini ikiye bölmüştür. Tuna Nehri'nin yanı sıra, Tisza, Drava ve Rába gibi diğer nehirler de ülkenin su kaynağını oluşturan diğer nehirlerdendir. Macaristan'a su kaynağı sağlayan bu nehirler tarımsal, turizm ve ticaret anlamında ülkeye katkı sağlamaktadırlar (Kiszely, 2000, s. 48).

Macaristan'ın kültürel yapısı da coğrafyası kadar çeşitlidir. Ülke, tarihî süreç içerisinde hüküm süren Roma, Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu gibi farklı uygarlıkların etkilerini bünyesinde taşımaktadır. Bu geçmişten gelen kültür çeşitliliği Macaristan'ın mimari ve sosyal yaşantısı üzerinde etkiler bırakmıştır. Özellikle 10. yüzyılda Macaristan'da Hristiyanlık dininin resmi din olarak kabul edilmesi, Batı Avrupa'nın kültürünün de Macar halkı arasında hızla yayılmasını hızlandırmıştır. Günümüzde Budapeşte'nin sahip olduğu mimarî yapı, bu kültürel etkinin bir göstergesidir (Hoppál, 2008, s. 113).

Macar halk kültürü, doğayla iç içe geçmiş kadim inanç sistemlerinin izlerini taşımaktadır. Şamanizm, paganizm ve animistik unsurlar, halk anlatılarında ve geleneksel uygulamalarda izlenebilmektedir. Hoppál'a göre, Macar halk inançlarındaki "táltos" figürü, bu eski inanç sistemlerinin canlı bir temsilidir. Bu figür, doğaüstü güçlerle iletişim kurabilen bir ruhsal lider olarak kabul edilmiştir (Hoppál, 2008, s. 113–114).

Macaristan'ın kültürel yapısı, Ural-Altay ve Fin-Ugor kültürleriyle olan etkileşimlerle şekillenmiştir. Macarca, Hint-Avrupa dil ailesinden ayrı olarak Fin-Ugor kökenli bir dildir. Bu özellik Macar halkının kültürel bağımsızlığına katkı sağlamıştır. Vehrer, bu dilsel ve mitolojik farklılıkların Macar kültürünü benzersiz kılan en temel unsurlardan biri olduğunu vurgulamaktadır (Vehrer, 2018, s. 412).

2.2. Macarların Tarihi ve Kökeni

Macarlar, kökenleri itibarıyla Ural Dağlarının çevresinde bulunan Fin-Ugor kavimlerine dayanmaktadır. Macarlar, tarihsel süreçte Orta Asya'nın batısına göç ederek etnik ve kültürel olarak farklılaşmıştır. Macarların, Ugrik kökene sahip Fin-Ugor toplulukları ile özellikle Türk kültürlerinin etkileşimi ile birlikte oluşmuş melez bir yapıya sahip olduğu birçok araştırmada ortaya konmuştur (Borbély, 2022, s. 32–33). Bu etkileşim, yalnızca genetik değil, dilsel ve kültürel anlamda da gözlenmektedir.

5. yüzyılda batıya göç eden Macar kavimleri, 9. yüzyılın sonlarında Karpat Havzası'na yerleşerek Macar devletinin temellerini oluşturmuşlardır. 895–896 yıllarında yedi Macar boyu ile Hazar Türklerinden ayrılan üç Kabar boyunun birleşmesi, Macarların siyasi ve askerî bir güç haline gelmesini sağlamıştır (Ulutan, 2017, s. 223).

Macar halkı üzerine yapılan genetik araştırmalar, bu topluluğun hem Uralik hem de Orta Asyalı topluluklarla olan biyolojik bağlarını desteklemektedir. Csösz ve arkadaşlarının yürüttüğü DNA analizi çalışmalarında, 10. yüzyılda yaşam sürmüş Macar elitlerine ait mezarlarda hem Avrupa hem Asya kökenli mitokondriyal genetik izler bulunmuştur. Bu da Macar halkının göç sürecinde çok çeşitli kültürlü ve çok soy hatlı bir yapıya dönüştüğünü göstermektedir (Csösz vd., 2016, s. 1).

Günümüzde Macaristan topluluğunun büyük çoğunluğunu etnik Macarlar oluşturur. Ancak ülkede Romanlar, Almanlar, Slovaklar, Rumenler ve Ukraynalılar gibi çeşitli toplumlardan azınlıklar da Macar topluluğunda bulunmaktadır. Bu toplumsal çeşitlilik, Macaristan'ın tarihsel olarak farklı kültürleri içerisinde barındırdığını göstermektedir (Ulutan, 2017, s. 4).

Macarca, Ural dil ailesinin Fin-Ugor koluna ait olmakla birlikte Mansi ve Hanti dilleriyle birlikte Ugrik alt grubunu oluşturmaktadır. Aglutinatif yapısı, çok sayıda hâl eki ve ses uyumu gibi yapısal özellikleri, Macarca'nın Uralik kökenini koruyarak günümüze kadar aktarılmasını sağlamıştır (Ulutan, 2017, s. 4). Bununla birlikte, tarihsel süreçte Türkçe ile olan temasın etkisiyle bazı kelimelerin ve kalıpların Macarca'ya geçtiği de bilinmektedir (Borbély, 2022, s. 32).

2.3. Macar Halk Edebiyatının Genel Özellikleri

Macar halk edebiyatı, sözlü gelenek geçmişine sahip olup, halkın tarihsel hafızasını, inançlarını ve toplumsal değerlerini geçmişten günümüze taşıyan önemli bir kültürel mirastır. Bu edebiyat yalnızca eğlenceli anlatılar üretmekle kalmamış, aynı zamanda toplumsal belleğin korunmasında ve dini-kültürel inanışların aktarımında da işlev görmüştür (Doğan, 2004, s. 3).

Macar halk anlatıları tür bakımından oldukça çeşitli bir yapıya sahiptir. Peri masalları, hayvan masalları, efsane masalları ve fıkralar bu türler arasında başta gelir. Özellikle peri masalları, halk arasında en yaygın türlerden biri olarak kabul edilir ve doğaüstü unsurlar, kahramanlık yolculukları ve sihirli nesnelerle iç içe geçmiştir. Bu tür masallar, yalnızca bireysel kahramanların öyküsünü anlatmakla yetinmeyip aynı zamanda toplumun iyilik-kötülük karşıtlığını ve insan-doğa ilişkisini sembolik olarak işler (Ulutan, 2017, s. 26).

Macar halk edebiyatının yapısal temelinde şaman inancın izlerine rastlanabilir. Anlatılarda sıkça karşılaşılan ruhani yolculuklar, çok katmanlı evren anlayışı, kutsal ağaçlar, sihirli nesneler ve hayvan kılavuzlar; Orta Asya şamanizmiyle doğrudan bağdaştırılmaktadır (Borbély, 2022, s. 91).

Macar halk edebiyatının gelişimi, 18. yüzyıldan itibaren yapılan önemli derlemelerle hız kazanmıştır. Bu dönemden itibaren sözlü ürünler yazıya geçirilerek bilimsel folklor çalışmaları ile sınıflandırılmıştır. Böylece Macar halk anlatıları, ulusal kimliğin edebi temsili olarak ele alınmış; halkın anlatıları yazılı kültürle buluşturulmuştur (Ulutan, 2017, s. 40).

Bu anlatıların taşıyıcıları olan masalcılar ve ozanlar, Macar köy toplumunun sözlü hafızasını şekillendirmiştir. Masalcılar, yalnızca anlatıcı değil; aynı zamanda öğretici, eğlendirici ve kültürel rehber konumundadır. Özellikle kırsal bölgelerde halk arasında anlatılan masallar, nesiller arasında bilgilerin aktarılmasında büyük rol oynamıştır (Vehrer, 2018, s. 411).

Macar halk edebiyatının bir diğer ayırt edici özelliği, mitolojik unsurları gerçek yaşamla harmanlama gücüdür. Kahramanlar, çoğu zaman sıradan köylü gençler ya da öksüz çocuklar gibi toplumun arka kesimini oluşturan figürlerden seçilir. Ancak bu figürler doğaüstü bir güçle desteklenerek güçlü zorluklardan geçer ve sonunda adaletin sağlandığı bir sonuca ulaşır. Bu yapı, halkın kendi düşüncelerindeki ideal birey tasavvurunun bir yansımasıdır.

Macar halk edebiyatı hem kültürel sürekliliğin bir aracı hem de halkın dünyayı anlama biçiminin yansımasıdır. Bu edebiyat; dini, mitolojik ve sosyolojik unsurları karıştırarak halkın yaşam görüşünü masalsı bir biçimde sunar.

3. MACAR MASALLARINDA MİTOLOJİK UNSURLAR

Macar halk masalları, toplumun inançlarını, kültürel değerlerini ve doğayla kurduğu ilişkileri yansıtan önemli sözlü anlatılardır. Bu masalların temel özelliklerinden biri, içerdikleri mitolojik unsurlardır. Mitolojik öğeler, kahramanın yolculuğunu şekillendiren, sınavlarını belirleyen ve halkın değerlerini aktaran temel unsurlardır. Bu bölümde Macar masallarında öne çıkan mitolojik unsurların hangi biçimlerde ortaya çıktığı, nasıl bir işlev üstlendiği ve hangi kültürel izleri taşıdığı ele alınacaktır. Ağaç motifi, hayvan figürleri, cadı ve peri gibi doğaüstü varlıklar ile sihirli nesneler ayrı başlıklar altında incelenecek; her bir unsurun anlatıdaki rolü kültürdeki yeri değerlendirilecektir. Böylelikle Macar masalları, halkın kimliğini yansıtan metinler olarak incelenecektir.

3.1. Ağaç Motifi

Hayat ağacı, dünyanın farklı coğrafyalarında, mit ve halk masallarında kullanılan yaygın bir motiftir. Kutsal ve tanrısal âlemler ile alakalı bir boyut geçişini simgeler. Dünyevi bereket ve yaşam kaynağı olarak da kabul gören ağaç muhtemelen en eski dünya mitleri içerisinde yer alan bir unsurdur (Crews, 2003, s. 40-41). Ağaç, kökleriyle yeraltını, gövdesiyle insanlığın yaşadığı orta dünyayı, dallarıyla ise gökyüzünü birbirine bağlar. Macar masallarındaki ağaç sembolleri, komşu kültürlerin masallarındaki ağaç motifleriyle de benzeşim gösterir; örneğin şamanistik bir imge olan “göge eren ağaç”ın, Türk ve Orta Asya destanlarındaki hayat ağacı inancıyla ortak arkaik köklere sahip olduğu tespit edilmiştir. Macar masallarındaki ağaç sembolü hem yerel mitolojik mirasa hem de çevre kültürlerin motiflerine dayanan zengin bir imgeler dünyası oluşturur (Eliade, 1999, s. 303; Ergun, 2004, s. 18–20).

Masallar, kültürlerin en derin sembollerini ve mitlerini barındıran anlatılardır. Bu anlatılarda ağaç mitinin önemli bir yer tuttuğu görülür. *Gökyüzünü Uzanan Ağaç* masalında kahraman bu dünyalar arasında geçiş yaparak farklı evrenlere ulaşır (Csáki, 2021, s. 147-173). Bu motif, özellikle eski mitolojilerde de yer alan "Dünya Ağacı" kavramının bir devamıdır. Kahramanlar masallarda ağaçlar aracılığıyla bir dünya ile diğeri arasında yolculuk yaparlar (Eliade, 1999, s. 302-304). *Gökyüzünü Uzanan Ağaç* masalında, domuz çobanı Yanoş, kralın verdiği zorlu görevi

tamamlamak için gökyüzünün katmanlarına uzanan bir ağaca tırmanarak farklı bir evrene geçer (Csáki, 2021, s. 147-173). Bu motif, ağaçların insan ile tanrısal düzlem arasındaki bağlayıcı bir unsur olduğuna dair kadim inancın yansımasıdır (Dağ, 2021, s. 70-71).

Türk mitolojisinde yer altı, yeryüzü, gökyüzü arasındaki iletişimi sağlayan kutsal ağaç; “pay terek”, “bay terek”, “titrek kavak” ve “osokor kavak” adlarıyla geçer. Uzun ve düz bir gövdeye sahip olmasıyla göğe erişen kavak ağacı, şamanın geçit unsuru olarak görülür (Ergun, 2004, s. 222). Özetle her iki kültürde adları farklı olsa da mitolojik işlevi değişmeyen ağaç, ortak bir kutsal anlama dayanır.

Ağaç, çoğu zaman kahramanlar için bir yol gösterici, bir sığınak veya bir kader habercisi olur. Masallarda yer yer kaderin bir göstergesi olarak karşımıza çıkan ağaç motifi *Tıpatıp Benzeyen İki Prens* masalında da görülür. Bu masalda iki delikanlı, geri döndüklerinde birbirlerinin kaderini anlamak için bıçaklarını bir ağaca saplar. Eğer biri döndüğünde diğerinin bıçağından kan gelirse, onun öldüğünü anlayacaktır. Bu motif, ağaçların kehanet ve kaderi belirleme gücünü temsil ettiği inancıyla örtüşür: “*Yol ayrımında önlerine büyükçe bir ağaç çıkmış. Delikanlılar bıçaklarını ağaca saplayıp şöyle demişler: ‘Aramızdan biri buraya geri dönüp bıçakları çekip çıkardığında, diğerinin bıçağından kan geldiğini görürse o zaman bilsin ki kardeşi ölmüş’*” (Csáki, 2021, s. 60-63).

Tıpatıp Benzeyen İki Prens masalı, ağacın bir kehanet aracı olması yönü ile *Dede Korkut Hikayeleri*’nde yer alan *Kam Büre Bey Oğlu Bamsı Beyrek* bölümüyle sembolik bir anlam benzerliği taşır. Bamsı Beyrek kafir diyarında yedi yıl tutsak kalır, bu tutsaklık sırasında evinin önündeki kutsal ağacın önce bir dalı kırılır ardından ağaç kurur. Beyrek’in tutsaklıktan kurtularak evine geri dönmesiyle kuruyan ağaç yeniden yeşerir (Ergun, 2004, s. 363).

İnsanlık tarihi boyunca, insanlığın ağaç ile olan ilişkisi, ölüm ve yaşam arasındaki bağlantıyı simgeler (Gürcüm ve Kaleli, 2020, s. 454-455). Bazı masallarda kahramanlar, cezalandırılmak veya saklanmak için ağaçlara dönüşürler. Bir ağaç türü olan Meşe Avrupa’da kozmik ağacın en yaygın temsilidir. Yunan mitolojisinde görülen Orpheus ile Eurydike anlatısı ise aydınlatıcı bir örnek olacaktır (Kabalcı, 2018, s. 111-112). Şair ve müzisyen olan Orpheus, bir ağaç perisi olan Eurydike ile evlidir

fakat bu mutluluk çok uzun sürmez. Karısını kaybeden Orpheus tüm kadınlardan uzak durarak ilgisizliğiyle kadınların öfkesini kazanır ve parçalanarak öldürülür. Dionysos'un kıdemli sanatçısı Orpheus'un ölümüne sebep olan kadınlar ise Dionysos tarafından cezalandırılıp meşe ağacına dönüştürülür (Yörükân, 2000, s. 91-101).

Yakışıklım masalında, cadının iki gelini büyü kullanarak elma ve armut ağaçlarına dönüştür. Elma ağacından meyve yiyen kişi ölümle yüzleşir. Bu, ağaçların ölüm ve lanetle olan ilişkisini gösterirken, aynı zamanda doğanın döngüsü içinde yeniden doğuşun da mümkün olduğuna işaret eder: “*Birazdan Yakışıklım eve varmak üzeredir, Yolun kenarına giderek orada güzel bir elma ağacına dönüşeceğim. Bir tane elma koparır ve yerse ölümlerden ölüm beğensin... Ben armut ağacı olacağım, demiş ortanca, 'beni gören ölecek. Benden meyve koparmadan geçip giderse onu yakalayacağım, meyvelerimden yerse, ölümlerden ölüm beğensin.'*” (Csáki, 2021, s. 200).

Ağaçların ölüm ve yeniden doğuş sürecinde önemli bir unsur hatta âlemler arası geçiş kaynağı olduğu görülmektedir. *Üç Dallı Meşe Ağacının Perisi* masalında, bir ağaç parçasından bir peri kızı çıkar ve fakir kıza yardımcı olur. Burada, ağaç köklerinden gelen gizli bir gücün yaşamı yeniden şekillendirdiği düşüncesi vardır. Ağaçtan doğan varlıklar, doğanın büyü ve dönüşüm sürecini temsil eder (Duydu ve Boydaş, 2020, s. 1044).

“*Ağaç parçasından güzel bir peri kızı çıkagelmiş. Evi süpürmeye başlamış. Yoksul adamın kızı bir süre ağaç parçacığından çıkan kızın ne yaptığına bakakalmış*” (Csáki, 2021, s. 145-146).

Ağaç parçasından çıkan kız motifi Türk masallarında da görülür. *Üç Turunçlar* masalında güvercine dönüşen kız, çingene kızı tarafından kesilerek eti yenilip kemikleri bahçeye atılır. Hemen orada bir kavak ağacı yetişir. Fakat çingene kızı ağacı keserek bebeğine beşik yapar. En sonunda beşiği de parçalar. Yoldan geçen bir ihtiyar parçalardan birini cebine atar ve evine götürür. İhtiyarın evden çıkmasıyla kız ortaya çıkar evin işlerini yapar (Ergun, 2004, s. 220).

Bazı ağaçlar masallarda bilge varlıklar olarak kahramanlara yol gösterir. *Prens Argılış* masalında, Prens Argılış'un atlarını bağlamak istediği bir ağaç konuşarak ona uyarıda bulunur. Konuşan ağaçlar, doğanın sesi olarak bilgeliliği temsil eder ve

kahramanlara doğru yolu gösterir. Bu motif, ağaçların tanrısal ve kutsal bir bilgi kaynağı olduğu düşüncesini destekler: “*Onun kulübesi de bir ağacın tepesindeymiş, ağacın gövdesine de bir at bağluymuş, kendi atını da oraya bağlamak istemiş ve bu ağaç da dile gelmiş: ‘Prens Argiluş, atını gövdeme bağlama.’ Atı bir başka ağaca bağlamış ve tırmanmış, kapıyı çalıp kulübeye girmiş*” (Csáki, 2021, s. 552).

Macar masallarında ağaç, yer yer kahramana gelecekteki bilgiler vererek kaderi etkileyen mitolojik bir unsur olarak görülür. *Yıldız Prens ve Peri İlona* masalında, karşılaştığımız elma ağacı, gece çiçek açıp sabaha kadar elmalarının kaybolmasıyla kadersel bir sınavın başlangıcını temsil eder: “*Falında; efendinin ve merhametli eşinin çok geçmeden sarı saçlı, güzel bir oğullarının doğacağını ve kral efendimizin çiçekli bahçesinde hemen güzel bir altın elma ağacı büyüyeceğini; bu ağacın akşam çiçek açacağını ve gece üzerinin tamamen olgun elmalarla dolacağını ama sabaha üzerinde tek bir elma bile kalmayacağını gördüğünü söyler*” (Csáki, 2021, s. 668).

Elma motifi Türk destanlarında kutsal doğumun habercisidir. Aynı zamanda Türk ve Anadolu coğrafyasında, kısırlıktan kurtulmak adına ağaç önemli bir yere sahiptir (Ergun, 2004, s. 273). *Manas Destanında*, Kırgız Hanı Cakıp Han ile karısı Çıırıçı’nın evlatları olmaz. Cakıp Han, karısına sitemini dile getirirken elma ağacının altında oynarsa çocuklarının olacağına dair inancından bahseder: “*Bir elmanın altına, giderek oynamadı! (Kısırlıktan) kurtulup, kutsal yol bulamadı! Ey Allahü Taalâ, kendini bana, yâr et! Çıırıçı’nın rahminde, bir erkek evlât var et!*” (Ögel, 2010, s. 506).

Ergun, Türk kültüründe elmanın bir kut sembolü olduğuna değinir. Tanrı tarafından dede, eren, hızır vb. kut sahibi olan biri, kahramana elma vermesiyle onu ihya eder. Elmayı yiyen kahraman ve elmanın kabuklarını yiyen atının da çocukları olur, aynı günde dünyaya gelirler (Ergun, 2004, s. 273).

Yıldız Prens ve Peri İlona masalında krallığın bahçesindeki elma ağacının meyveleri her gece kaybolur. Elma ağacını korumak için ağacın yanına giden Şafakyıldızı orada Peri İlona ile karşılaşır: “*Güvercinlerin birisi ağaçtan inmiş, bir takla atmış ve böylece altın saçlı sarışın, güzel bir kıza dönüşmüş. Ama öyle güzelmiş ki güneşe bakmak mümkünmüş lakin ona bakmak mümkün değilmiş. Güzel kız kralın oğluna demiş ki: ‘Şafakyıldızı, seni yanımda götürmek için geldim. Ben Peri İlona’yım, senin nişanlınım’*” (Csáki, 2021, s. 670).

Yıldız Prens ve Peri İlona masalında Şafakyıldızı peri İlona ile elma ağacında karşılaşır. Türk destanı olan *Oğuz Kaan Destanı*’nda da Oğuz ikinci eşini gölün ortasındaki tek bir ağacın kavuğunda bulur: “*Gölün ortasında bir, tek ağaç uzuyordu, Ağacın koğuğunda, bir kız oturuyordu. Gözü gökten daha gök, bu bir Tanrı kızıydı...*” (Ögel, 2010, s. 117). Her iki masalda da aynı motifin tekrarlandığı görülür.

Macar ve Türk halk masallarında karşılaştığımız ağaç motifi; kahramanlarının sınavlardan geçtikleri, yeni bir dönüşüme hazırlandıkları ya da farklı bir evrene vardıkları mitolojik bir geçiş unsuru görevini üstlenir. Türk anlatılarında daha çok yeniden doğuş ve kutsallık temaları ön plandadır. Macar masallarında ise ağaç, kahramanın gideceği yönü belirleyerek kaderini şekillendiren sembollerden biri olarak karşımıza çıkar. Sonuç olarak, her iki toplumun kültüründe de ağaç, kahramanın dönüşümü ve kaderin işleyişi arasında ortak bağ kuran mitolojik bir unsurdur.

3.2. Cadı Figürü

Macar ve Türk masallarında karşılaştığımız cadı figürü, dişi kimliğiyle yansıtılan mitolojik bir unsurdur. Her ne kadar kötü niyetli ve kahramanın engeli olarak görülse de bilge ve şifacı yönüyle de karşımıza çıkar. Macar ve Türk kültüründe doğaüstü güçleriyle var olan cadılar, kahramanı dönüştüren yönleriyle de dikkatimizi çekerler. Macar masallarında cadı ‘boszorkány’ sadece şeytanla iş birliği içinde olan bir figür değildir aynı zamanda bilge bir şifacıdır. Hasta eden ama şifa da verebilen doğaüstü güçlere sahip olan bir figürdür (Kiszely, 2000, s. 224).

Munkácsi, “boszorkány” (cadı) kelimesinin eski Türk dilinde “bas-” (basmak, ezmek) eyleminden türeyerek isim fiil haline geldiğini ifade eder. Bilhassa Çuvaşça üzerinden örnekler verir. Çuvaşça “busturgan” kelimesi “bastırıp sıkıştıran” anlamına gelir. Macarca “boszorkány” sözcüğünün “basan” anlamını karşıladığını dilbilimsel çerçevede incelemiştir. “Buszurkán” kelimesi ses değiştirilerek “boszorkány” biçiminde görülür. Türk kültüründe yeni doğum yapmış kadınlara musallat olan albastı veya al karısı olarak bilinen kötü ruh, Bálint Gábor tarafından “boszorkánynyomás” (cadı basması) olarak tercüme edilir (Munkácsi, 1887, s. 467–474). Kelimenin kökeni ve anlamı, Türk ve Macar kültüründe karşımıza çıkan cadı figürünün ortak bir motif olduğunu gösterir.

Türk mitolojisinde; “albastı”, “kocakarı”, “kempir” veya “ocak ruhu” adları ile karşımıza çıkan cadı, büyücü vasfının dışında ateş ve ev ruhu işleviyle de karşımıza çıkar (Ögel, 1995, s. 564). Macar masallarında görülen cadı, masal kahramanını sınavan bir karakterdir. Kahramanın sınavındaki engelleri ortaya koyan, onu kandıran ama aynı zamanda sınavdan geçmesini de sağlayan bir figürdür. Toplumdan uzakta genellikle ormanda ya da dağ başında yaşayan cadı, çirkin ve yaşlı bir görünüme sahiptir. Fakat bilge yönü ve büyü gücü ile anlatının merkezindedir (Borbély, 2022, s. 187–192). Kahramanın gelişiminde önemli bir dönüm noktası olması bakımından sadece kötü bir unsur olarak görülmemelidir.

İncelediğimiz masal metinleri içerisinde *Gökyüzüne Uzanan Ağaç* ve *Çatal Çubuk* masallarında kahramanı sınavan cadı figürü kahramanın dönüm noktası olması bakımından önem arz eder.

Gökyüzüne Uzanan Ağaç masalında vakit gece yarısını geçtiği zaman sihrini kaybeden cadı, büyüünün çözülmesiyle birlikte kaderin yeniden yazılmasına zemin hazırlar (Csáki, 2021, s. 170). Gücünü kaybeden cadı, kahramanın kendini gerçekleştirmesine ve cesaretiyle kişisel dönüşümünü yaşamasına aracılık eder.

Çatal Çubuk masalında ise cadı, kahramanın gözlerini çıkartıp kavanoza koyarak fiziksel ölümden ziyade eski kimliğin terkedilmesini sağlar (Csáki, 2021, s. 322). Cadı bu örnekte yalnızca zulmeden bir figür değil aynı zamanda kahramanın dönüşümünün karanlık yönüdür.

Türk masallarında yer yer karşılaştığımız cadılar büyü yapan sihirli bir varlık olsa da Batı masallarındaki cadılar kadar doğaüstü güçlere sahip değildir. Türk kültüründe daha çok kötü bir figür olarak karşımıza çıkar. Güçlerini olumsuz yönde kullanarak, masal kahramanlarına zulmederek kimlik kazanırlar (Şen, 2008, s. 177). Sürekli kılık değiştirmeleriyle bilinen cadıların yılan ve karga gibi kötü temsili olan hayvanlara dönüştüğüne de rastlanır.

Gül ve Menekşe adlı masalda, Menekşe’nin üvey annesi bir cadıdır (Csáki, 2021, s. 386). Menekşe’ye kavuşmak için cadı tarafından sınavlara tabi tutulan Gül’ün son engeli üç tane küheylanı eyerlemektir. Fakat bu küheylanlardan biri cadı üvey annenin kendisidir. Cadının at kılığına girerek kahramanı sınaması, kahramanın kendini kanıtlamasına olanak sağlar.

Pócs, cadıların kişileri dönüştürebilme gücünden bahseder (Pócs, 1999, s. 213). Kahraman, insan görünümünden çıkarak bitki, nesne veya hayvana iradesi dışında dönüşür. Fakat bu dönüşüm fiziksel olarak görülse de ruhsal değişimi de simgeler. Ölüm sonrası yeniden doğuşu temsil eden şaman inancı, doğa ve kutsal olanla iç içe geçerek bu düzene uyum sağlar (Eliade, 1999, s. 64–70).

Üç Dallı Meşe Ağacının Perisi masalında peri kızını kuyuya atan cadı, kızın kırmızı bir balığa dönüşmesini sağlar (Csáki, 2021, s. 144). *Ceylan* adlı masalda ise cadı tarafından pencereden aşağı itilen prensin karısı, altın bir ördeğe dönüşerek ölümle karşı karşıya kalacakken biçim değiştirerek farklı bir şekilde var olur. Macar masallarında gerçekleşen dönüşüm, Türk masallarından farklı olarak karşımıza çıkar. Macar masallarında dönüşüm olayı daha çok kahramanın sınanması amacını taşır. Türk masallarında ise daha çok kahramanın arınması ya da özgürleşmesi hedeflenir. Fakat her iki masalda da işlenen ortak motif, dönüşüm yaşayan karakterlerin farklı bir kimlik kazanarak yolculuklarına kaldığı yerden devam etmeleridir.

3.3. Peri Figürü

Macar halk masallarında yer alan peri “tündér” motifi, sadece estetik bir sembol değildir. Doğaüstü güçlere sahip olan peri, yer yer masal kahramanın rehberi olan yer yer kahramanı sınayan mitolojik bir unsurdur. Macarca “tün” (görünmek) ve “tündököl” (parlamak) fiilinden türetilen “tündér” sözcüğü, “ışıkla bütünleşen ve görünürlük kazanan ruhsal bir varlık” anlamını taşımaktadır. Moğolca “Tinghir” kelimesiyle aynı etimolojik kökene sahiptir (Kriza vd., 1889, s. xxxii). Bahsedilen etimolojik köken benzerliği, Ural-Altay kültüründe yaygın olan şaman inancının izlerinin Macar masallarına nasıl yansıdığını ortaya koyar.

Türk masallarında ise peri, “hılv”, “sibar”, “zifa”, “pari”, “sılu”, “çibar” adlarıyla anılmaktadır (Ercilasun, 2005, s. 701). Görünüşleri bakımından insanlara benzeyen ama biçim değiştirmeleri sebebiyle doğaüstü özellikler gösteren periler, özellikle beyaz güvercin, kuğu veya kuşa dönüşerek kılık değiştirmeleri ile öne çıkarlar (Boratav, 1969, s. 102). Perilerin Kaf Dağı’nda yaşadıklarına inanılır, kötü ya da iyi ruh olmaları değişkenlik gösterir. Uygurlar, şaman ritüeline “peri oynatma” adını vermiştir (Beydili, 2004, s. 469).

Eliade, mit ve masallarda görülen perinin dişi bir figür olduğunu vurgular (Eliade, 1999, s. 104). Kahramanın yolculuğu sırasında geçmek zorunda olduğu çeşitli sınavlarına yardım eden peri, bu yolculukta öğretici bir role sahiptir. Macar halk masallarında periler, tanrıçaya benzer özellikler göstererek olağanüstü güçlere sahip olan varlıklardır. İnsanlığa ve doğaya hizmette bulunan peri, farklı varlıkların biçimlerine bürünen bir dönüşüm figürüdür (Kandra, 1897, s. 137). Adél Vehrер, terk edilmiş diyarlarda bulunan perilerin, gruplar halinde şarkı söyleyip dans ederek, nehir kenarlarında yıkandıklarından ve bu doğaüstü varlıkların kaz ve kuğu şekline bürünebildiklerinden bahseder (Vehrер, 2018, s. 416). Şekil değiştirme gücüne sahip olmaları bakımından periler, iki dünya arasındaki geçiş unsuru olarak gözlemlenebilir.

Feda ile Anyiçka masalında perilerin hem su kenarında bulunmaları hem de kuğu kılığına bürünerek şekil değiştirmeleri özellikleriyle karşılaşırız: “*Akşam olunca Periler Kralı’nın gelin adayı üç kızı, kuğu kılığında oraya gelecek. İlk kuğu gelip konacak, silkelenip kuğu kılığından kurtulacak ve çok güzel bir kıza dönüşecek, sonra da yıkanmak için suya girecek*” (Csáki, 2021, s. 364).

Peri figürü, su kenarlarında özellikle pınar etrafında uçan bir varlık olarak görülür: “*Görülüyor ki burada da periler, pınara konuyorlar ve pınar çevresinde, uçuşuyorlardı. Çobandan hamile kalan peri kızının çocuğu, yani Tepegöz de pınarın yanında bulunuyor veya pından çıkıyordu*” (Ögel, 1995, s. 358). *Dede Korkut Hikayeleri* içinde *Basat’ın Tepegözü Öldürdüğü Boy* bölümünde karşımıza çıkan Tepegöz, bir insan (çoban) ve perinin birleşimiyle oluşan tek gözlü bir yaratıktır. Topluma zarar veren kaotik bir figür olması, çobanın periyle zorla girdiği ilişkiden kaynaklıdır. Bu bağlamda peri figürünün hem kutsal hem tehlikeli doğasını yansıttığını görürüz.

At Hırsız Periler masalında, periler geceleri seyisleri büyü nefesleriyle uyutarak atları çalan tehlikeli varlıklardır: “*Çünkü bütün periler at hırsız imiş, sadece kralın sürüsünü aşırıyor, yoksul insanların atlarını da sürüp götürüyorlarmış*” (Csáki, 2021, s. 245). Peri motifinin ikili doğasını ortaya koyan bu anlatı, perilerin estetik ile ilişkili olan koruyucu ve sinayıcı ruhunu da yansıtır.

Diószegi’ye göre Orta Çağ’daki Macaristan dünyasında, peri iki farklı biçimde görülmektedir. Biri, güzelliği ile büyüleyen, doğaüstü güçlere sahip olan dişi figürdür.

Öteki ise orman, su ve yeraltı dünyasına hükmeden ruhani bir varlıktır (Diószegi, 1998, s. 124). Bu ifade, perilerin yalnızca güzellikleriyle değil doğa ile bütünleşen ruhlarıyla da öne çıktıklarını gösterir. Özetle periler, masal figürü olmanın ötesinde kutsal bir anlam da taşımaktadır.

3.4. Sihirli Nesneler

Masallarda sıkça rastlanan sihirli nesneler, kahramanın yolculuğunda önemli bir role sahiptir. Günlük hayatta sıradan görülen bu eşyalar, masal içinde olağanüstü güçlere sahip olarak kahramana yardım eder, onu korur ya da engelleri aşmasını sağlar. Değnek, tarak, mendil, kaval, yüzük, ip, kılıç ve bıçak gibi nesneler; dönüşüm, diriliş ve adalet gibi işlevleriyle öne çıkar. Bu yönüyle sihirli nesneler, anlatının akışını belirleyen, kahramanın hem anlatı içinde hem de içsel yolculuğunu tamamlamasına aracılık eden önemli mitolojik öğelerdir.

3.4.1. Sopa ve Değnek

İncelediğimiz masalarda, sopa ve değnek sıradan bir araç olmanın ötesinde nesneleri dönüştürme gibi mitolojik işlevlerle karşımıza çıkar. Şaman inancında görülen doğa ve insan arasındaki mistik bağı simgeleyen bu kutsal nesneler kahramanın dönüşüm sürecine aracılık ederler.

Kralın Üç Kızı adlı masalda kahraman sahip olduğu sopa ile şatonun dört köşesine vurduğunda, şato altın bir elmaya dönüşür (Csáki, 2021, s. 52-55). Sopa'nın yaratıcı gücü, şaman davulunun dönüşüm gücünü çağırıştırır. Eliade, şamanın davulunu değneğiyle üç yerinden delerek üç bacaklı kısrağa dönüştürdüğünden bahseder (Eliade, 1999, s. 511). Sopa veya değnek maddesel yapının biçimini değiştirme gücüne sahiptir.

İnek Yançi masalının kahramanı Yançi, teker teker üç ejderhayı yenerek tutsak olan prensesleri kurtarır. Her bir ejderhadan sırasıyla bakır, gümüş ve altın renkli sihirli değneklerini alarak şatolarını birer elmaya dönüştürür. Elmalarla birlikte yolculuğunu tamamladıktan sonra bu elmaları tekrar değnekler ile keserek şatolara dönüştürür (Csáki, 2021, s. 391-393).

Türk halk edebiyatı sahasında değneğin şekil değiştiren bir mitolojik sembol olarak ele alınması *Afyonkarahisar Masalları* içerisinde yer alan *Kaygısız Ev* masalında görülür. Kahraman Avcı Müküşşa, karısı tarafından ihanete uğradığını öğrenince karısının sevgilisini öldürür. Sevgilisini öldürenin kocası olduğunu anlayan kadın onu değnekle eşeğe dönüştürür. Kasabın kızı, Müküşşa ile evlenmek şartıyla onu değnekle insana dönüştürür. Ardından aynı değnekle karısını zilli milli katıra dönüştüren adam kasabın kızı ile evlenir (Özçelik, 2004, s. 439). Değnek motifi sadece sihirli bir nesne olarak değil adaleti sağlayan cezalandırma aracı olarak da görülür.

Ustura Üzerinde Dans Eden Prenses adlı masalda değnek yalnızca sihirli bir nesne değildir aynı zamanda kötülüğe karşı adaleti sağlayan cezalandırıcı bir araç olarak öne çıkar. Dokuz başlı ejderha tarafından büyülenen prenses her gece dokuz çift pabuç eskidir. Kral tarafından prensesin peşine düşmesi için görevlendirilen çoban, yolculuğu sırasında üç ejderha yavrusuyla karşılaşır. Yavruların mirası olan değnek, görünmezlik abası ve sihirli çarığı hileyle ele geçirir. Ele geçirdiği sihirli değnek öyle güçlüdür ki değnekle vurulan her varlık anında can verir. Değneği kullanarak prensesi büyüleyen ejderhayı öldüren çoban hem prensesi lanetten kurtarır hem de kralın güvenini kazanır (Csáki, 2021, s. 274).

Özetle, Macar masallarında sopa motifi sadece fiziksel güç uygulamak için yardımcı olan bir araç olarak değil doğüstü güçlerle nesneleri dönüştürebilen ve adaleti ilahi bir şekilde sağlayan sihirli bir nesne olarak da öne çıkar.

3.4.2. Tarak ve Fırça

İncelediğimiz masalarda tarak ve fırça sıradan nesneler olarak görünmelerine rağmen işlevi bakımından büyü ile dönüşümün ve kötü karakterin zulmünden kaçışın güçlü sembolleridir. Gerek Türk gerek Macar masallarında her iki nesne de düşmandan kaçış aracı olarak kullanılır. Macar masallarında, tarak ve fırça; sık bir ormana, taşkın bir nehre veya yıkıcı bir yangına dönüşür. Doğa unsurlarına dönüşerek düşmanı engelleyen ve oyalayan bu nesneler özellikle *Yedi Bacaklı Akhal Teke* ve *Gül ve Menekşe* gibi masalarda karşımıza çıkar.

Nitekim *Yedi Bacaklı Akhal Teke* masasında Ilona'ya bir fırça ve tarak verilir ve masal şu şekilde devam eder: “Genç kıza bir fırça ve bir tarak vermiş. Ejderhanın

akhal tekesi ona bir kez daha yetişirse, elindeki tarağı arkaya doğru atmasını söylemiş. Zira tarağı arkasına attığı zaman sık ve kocaman ormana dönüşecekmiş ama ejderhanın akhal tekesi yine de yetişirse, o zaman elindeki fırçayı arkaya atması gerektiğini söylemiş. Fırçayı attığında muazzam büyüklükte bir yangın çıkacakmış” (Csáki, 2021, s. 211). Anlatının bu bölümünde görüldüğü üzere tarak ve fırça sıradan nesneler olmaktan çıkıp doğa unsurlarına dönüşerek düşmanı oyalayan sihirli araçlara dönüşmektedir. Tarak sık ormana, fırça ise büyük bir yangına dönüşerek kahramanın yolculuğunu sürdürmesine imkân tanır.

Benzer şekilde *Gül ve Menekşe* masalında ise cadı olan üvey annesinden kaçan prenses ve sevgilisi (Gül), cadının peşlerinden geldiğini fark eder. Menekşe (prens), sık dişli tarağını cadının önüne atmasıyla tarak sık ormanlara dönüşür ve bu sayede vakit kazanırlar. Ardından cadı yine peşlerine düşünce bu sefer seyrek dişli tarağını cadıya fırlatır. Tarağın her dişinden çıkan sular nehirler oluşturur (Csáki, 2021, s. 386-387). Bu masallarda fırça yangına; sık dişli tarak geçit vermeyen bir ormana; seyrek dişli tarak ise taşkın nehirlerle dönüşür. Tarak ve fırça, doğanın gücünü temsil eden mitolojik unsurlar olarak karşımıza çıkar. Kahramanı düşmandan koruyan bu nesneler, masallarda kaçış motifinin temel araçlarıdır.

Masallarda sıkça karşılaşılan büyülü kaçış sahnesi, sadece bir kovalama olayından ibaret değildir aynı zamanda bireyin ruhsal dönüşümünün alegorik bir ifadesidir. Joseph Campbell, büyülü kaçışın en bilinen varyantının kahramanın korkuyla arkasına attığı sihirli nesneler sayesinde, düşmanlarını engelledikleri anlatılar olduğundan bahseder. Kahramanların kaçış esnasında kullandıkları sihirli nesneler sadece fiziksel koruma sağlamaz aynı zamanda kişinin içsel dönüşüm sürecine de rehberlik eder. (Campbell, 2000, s. 229–230).

Bahaeddin Ögel, tarak ile orman yaratma motifinin bilhassa Anadolu, Orta ve Kuzey Türk destanlarında görüldüğünü ifade eder. Kahraman düşmanını oyalamak adına tarağı fırlatır ve bu eylem sonucunda mekânsal bir geçiş gerçekleşir (Ögel, 1995, s. 586). İncelediğimiz iki masala benzer şekilde, *Has Bahçenin Gülleri Sivas Masalları* kitabında yer alan *Apak Bacı* masalında da rastlarız. Üvey annelerinin onları fırına atmak istemesi üzerine evden kaçan çocuklar yerden duyulan gizemli bir sesin öğüdüne kulak vererek tehlike anında düşmanlardan korunmalarını sağlayacak büyülü

nesneleri (sarı tarak ve kara fırça) yanlarına alıp evden uzaklaşırlar. Üvey annelerinin peşlerine taktığı adamlar onları yakalamak üzereyken sarı tarağı düşmanlarının üzerine atarlar; tarak anında ucu bucağı görünmeyen dikenli bir araziye dönüşür. Bir sonraki tehlikede ise kara fırçayı yere atmalarıyla etraf toz duman içinde kalır her yeri yılanlar ve çıyanlar sarar (Kaya, 2004, s. 69–70).

Sonuç olarak tarak ve fırça sıradan nesneler olarak görülse de Macar ve Türk masallarında kahramanı koruyan, sihirle dönüşerek kahramanın düşmanından kaçışını kolaylaştıran sihirli nesnelerdir. Doğa ve insan arasındaki etkileşimi hem yaratıcı hem de yıkıcı yönüyle tasvir eder. Kahramanın sadece düşmanından kaçışının değil aynı zamanda kendi kimliğinden sıyrılışının da yardımcısıdır.

3.4.3. Kaval, Flüt ve Düdük

Macar masallarında karşımıza çıkan kaval, flüt ve düdük; sadece üflemeli çalgı aletleri değil aynı zamanda ses aracılığıyla mitolojik evrene açılan sembolleridir. Kahramanın kaderini etkileyen bu çalgı aletleri, onun doğaüstü varlıkla iletişim kurmasını sağlayan araçlardır.

Doru İneğin Oğlu masasında flüt motifi öne çıkar. Doru inekin kulağından çıkan kıl, flüte dönüşerek büyülü bir nesne biçimini alır: “*Boynumuzu kıvrır, kulağımdan bir tane kıl çek. Flüte dönüşecek. Ye ve iç, flütü çal! Ben de burada otlayayım*” (Csáki, 2021, s. 70). Flüt, kahramanın ihtiyaçların karşılayıp ona yardım etmek üzere bir dönüşüm gerçekleştirir. Mircea Eliade’nin yaklaşımına göre kahramanın ihtiyaç duyduğu yardımı sağlayan çalgı aleti bir şamanın ruhlar âlemine geçerek doğaüstü varlıklarla iletişim kurmasına imkân veren kutsal bir nesne işlevi görür (Eliade, 1999, s. 555).

Prenses Derja masasında, kaval motifi, sesiyle adaletin yerini bulmasını sağlayıp hakikati ortaya çıkaran kutsal bir araç niteliğindedir. Kıskanç ablalarının kurbanı olan prenses Derja’nın mezarında bir akça ağaç belirir. Bu ağaçtan kendine kaval yapan çoban ne zaman kavalını çalsa, kaval zavallı prensesin başına gelenleri dile getirir. Masalın sonunda kavaldan kurtulmak isteyen prenses Derja’nın ablası kavali ateşe atar ve ateşin içinden çıkan prenses yeniden hayata döner (Csáki, 2021, s. 436). Kaval tıpkı bir şamanın çalgısı gibi öte dünya ile iletişim kurabilen kahramanı

iki dünya arasında taşıyan bir geçit unsurudur. Hatta diriltme yetisine sahip olan sihirli bir nesne olarak da değerlendirilir (Eliade, 1999, s. 555).

Sihirli Kaval masalında ise delikanlı üç ormanda karşılaştığı üç ejderhayı sihirli kavalı sayesinde yener. Kavalını çalmaya başladığında ejderhalar oynamaya başlayarak güçten düşerler. Yorgunluktan düşüp teslim olan ejderhaların hazineleri de delikanlı tarafından ele geçirilir. Her bir ejderhadan sırasıyla aldığı gümüş, altın ve elmas düdükler sihirli nesnelerdir. Gümüş düdük kuşları, altın düdük ormandaki vahşi hayvanları, elmas düdük ise perileri çağırma gücüne sahiptir (Csáki, 2021, s. 585-590). Düdükleri, zekâsı ve kavalı sayesinde ele geçiren delikanlı tabiatla beraberlik içinde doğaüstü varlıklarla iletişim kurma imkanına sahip olur. Düdükler, çağırıcı güce sahip olmasıyla kahramanın yolculuğunda doğanın ve doğaüstü varlıkların kapılarını açan anahtar görevindedir. Kaval ise fiziksel gücün yerine müziğin büyüünün kullanılarak zafer elde edilmesini sağlayan büyülü bir nesne olmakla birlikte kahramanın gücünü aldığı kaynaktır.

Türk masallarında düdük, tıpkı *Sihirli Kaval* masalında olduğu gibi, kahramana yol gösterme işlevine sahiptir. Mehmet Özçelik'in *Afyonkarahisar Masalları* adlı derlemesinden Afyonkarahisar yöresine ait olan *Dünya Güzeli* adlı Türk masalında, kahramana babasından kırık bir düdük miras kalır: "*Oğlan düdüğü alıp üfürünce, eli tokmaklı kocaman bir Arap çıkar. 'Emret ağam!' Oğlan Arap'ı görünce önce şaşırır. Sonra kendisini toplarlar. 'Ben bu Arap'ı buldum, ne istersem yaptırırım' diye düşünür. Arap'a emir verir. 'Git bana şu kadar para bul!' Arap az sonra istediği kadar para ile gelir*" (Özçelik, 2004, s. 381). Düdük masalda sadece bir çalgı aleti değil; doğaüstü bir varlığı çağırın ve kaderi etkileyen büyülü bir nesnedir.

Türk masallarında flüte pek rastlanmaz; kaval ve düdük ise genellikle mitolojik bir sembol olmaktan ziyade nefesli bir çalgı aleti olarak karşımıza çıkar. *Dünya Güzeli* masalındaki gibi bu tür çalgıların büyülü nesne olarak kurgulanması Türk anlatılarında nadirdir. Türk masallarında nefesli çalgılar daha çok kahramana yol gösterip, yardım etmesi yönüyle gözlemlenir. Macar masallarında ise kaval, flüt ve düdük kahramanın kaderini inşa eden, gizli kalanı dile getiren veya ölümden sonra diriltme işlevleriyle karşımıza çıkar.

3.4.4. Mendil

Masallarda sıklıkla karşımıza çıkan unsurlardan biri olan mendil, genellikle zor durumdaki kahramanı kurtaran sihirli bir nesnedir. Basit bir bez parçası görünümünün ardında derin mitolojik anlamlar taşır. Sihirli güçler barındıran ve dönüşüm işleviyle masala yön veren büyülü bir semboldür.

Dünyanın Yedi Kat Dibine Götürülen Prenses adlı masalda prensesin verdiği mendille alnını üç kez silen delikanlı bu sihirli nesne sayesinde güç kazanarak yedi başlı ejderhayı öldürebilecek güce sahip olur (Csáki, 2021, s. 57). *Bot Yanko* masalında ise Bot Yanko cebinden çıkardığı mendile üfleyerek, mendili denize atmasıyla nesne biçim değiştirerek sandala dönüşür (Csáki, 2021, s. 263). *Yakup* adlı masalda ise mendil, kahramanı hayata döndüren bir diriltme aracıdır: “*Yakup’u heybeden almış ve leğenin içine bırakmış. Parçalara güzelce insan biçimi vermiş ve sonra da üzerinde büyük bir mendil gezdirmiş. Mendili kaldırdığında Yakup kanlı canlı karşılanmış ve şimdi önceki halinden yüz kat daha yakışıklı ve güçlüymiş*” (Csáki, 2021, s. 662).

Macar masallarında mendile atfedilen anlam ve işlevlerin Türk masallarında da benzer biçimde yer aldığı görülmektedir. Mircea Eliade, şamanın ritüel sırasında gözlerini ve tüm yüzünü mendil ile kapattığından bahseder. Şaman ritüel sırasında herkesin gözü önünde insanüstü özellikler gösterir. Maddi benliğinden sıyrılıp başka bir özden geçerek kimlik dönüşümü gerçekleştirir (Eliade, 1999, s. 198). Bu ifadeyle mendilin Macar ve Türk anlatılarında yeniden doğuş ve dönüşüm bağlamında eşik nesnesi görevinde olduğunu gözlemleriz.

Türk anlatılarında öne çıkan *Dede Korkut Hikâyeleri* arasında yer alan *Bamsı Beyrek* hikâyesinde, Beyrek’in kanı ile ıslanan mendil babasının gözlerine sürülür. Ağlamaktan kör olan babanın gözleri mendil sayesinde açılır: “*Pay Püre Bey der: Oğlum olduğunu şundan bileyim, serce parmağını kanatsın, kanını mendile silsin, gözüme süreyim, açılacak olursa oğlum Beyrektir dedi. Zira ağlamaktan gözleri görmez olmuştu. Mendili gözüne sürünce Allah Taâlanın kudreti ile gözü açıldı*” (Ergin, 1971, s. 91).

Ortak motifler üzerinden benzerlik gösteren *Doru İneğin Oğlu* adlı Macar masalında mendil, ruhsal bağ taşıyıcısı olarak kahramanın yaşayıp yaşamadığının haberini veren mitolojik anlam yüklü bir nesnedir: “*Latsi’yi kanlar içinde uyumaya*

bırakalım. Annesine geri gidelim. Doru İnek oğlundan aldığı mendili ortaya çıkarmış. Bir de ne görsün mendil kanıyormuş” (Csáki, 2021, s.77). Her iki anlatıda mendil, kan ile doğrudan bağlantı kurarak aile arasındaki kutsal bağın simgesi olarak karşımıza çıkar.

Türk kültüründe mendil aynı zamanda kötü ruhları uzaklaştıran bir ocak nesnesi olarak karşımıza çıkar (Kaya, 2015, s. 49). *Kıskanç Kız Kardeşler* masalında ise mendil, zehirli olan yiyecek ve içeceği ayrıştırarak kahramana koruma sağlar (Önal, 2011, s. 378). Mendilin hakikati ortaya çıkaran sezgisel bir araç olduğu tespit edilir.

İncelediğimiz Macar ve Türk halk masallarında mendil, sıradan bir eşya olmaktan ziyade çok katmanlı mitolojik anlamlar barındırır. Dönüşüm, koruma ve diriliş gibi temaları taşıyan bu sihirli motif; yalnızca bir nesne değildir aynı zamanda anlatının kilit noktalarında kahramanın imdadına yetişen yardımcı rolünü üstlenir. Hem Macar hem Türk anlatılarında görünen ile görünmeyen arasında; yaşam ile ölümün eşiğinde anlam yüklü mitolojik bir semboldür.

3.4.5. İp

Macar masallarında, sihirli nesne olarak ip genellikle kahramanın yer altı dünyasına inerken kullandığı büyülü bir geçit sembolüdür. Kahraman ve yolculuğunda ona yardım eden yoldaşlarının arasında güveni test eden bir sınav aracı olarak da kullanıldığı görülür. Masaldaki ana kahraman genellikle kendini yer altındaki dünyadan ip veya halatla yukarı çekerek kurtaracak olan yoldaşına güvenmez. Güvenmediğinden dolayı ipin ucuna taş bağlar ve aklına gelen başına gelir yoldaşı onu terk ederek ipi bırakır. İp olayları hem bağlayan hem de çözen bir unsur olarak yer alır.

Dünyanın Yedi Kat Dibine Götürülen Prenses masalında yeraltındaki prensesi kurtaran kahraman, prensesi beline ip bağlayarak evrenler arası geçişi sağlayan deliğe götürür. Yukarıda bekleyen abileri ise ipi tutarak prensesi yukarı çekerler ve ipi geri sarkıttır. Abilerine güvenmeyen delikanlı ipe sadece taş bağlar. Abileri ipi yarıya kadar çekip bırakırlar, taş paramparça olur (Csáki, 2021, s. 57).

Aktay masalında ip; düşmanı engelleyen ve yeraltı yolculuğunu gerçekleştiren bir unsur olarak karşımıza çıkar: Aktay'ın soyduğu göğe varan ağacın kabuklarından büyükbabası ip eğirir: “*Yaşlı adam soyulan kayın ağacının kabuğundan ip eğiriyormuş*” (Csáki, 2021, s. 512). Bu cümlede, ipin ham maddesinin kayın ağacı olması dikkat çeker. Aktay yeraltına inerken büyükbabasının eğirdiği ipliklerden yapılan sepeti kullanır. Bu sepetle inen Aktay sepetle tekrar yukarı çekilemez çünkü yoldaşları tarafından terk edilir (Csáki, 2021, s. 510-521). İp, şaman bilgeliğini ve irade gücünü yansıtan bir semboldür. İpin bırakılması ise kutsal bağın koparılarak kahramanın tek başına sınanmasını simgeler.

Eliade, yer ve gök arasında tanrı ile insanların ulaşım ve iletişimin ipler sayesinde mümkün olduğundan bahseder: Yerle Gök arasında ulaşım ve iletişim herhangi bir fiziksel yol (gökkuşağı, köprü, merdiven, sarmaşık, ip, ok zinciri, ağaç, dağ, vb.) kullanılarak gerçekleştirilebilir (Eliade, 1999, s. 535–536).

Türk anlatılarında ise ip bir ritüel aracı olup genellikle kutsal temas ve duanın kabulü gibi arınma ve ruhsal dönüşüm süreçlerinde önemli bir görev üstlenir. Fuzuli Bayat *Türk Şaman Metinleri* adlı eserinde ip ve benzeri nesnelerin şaman ritüellerinde ruhsal geçişin sembolik araçları olarak kullanıldığını bahseder (Bayat, 2022, s. 117–120).

Mehmet Gökçeoğlu tarafından derlenen *Kıbrıs Türk Halkbilimi Masal Coğrafyamız I: Toplu Masallar 1* adlı eserde yer alan *Melek Mehmet* masalında, ip motifi gökyüzü ve yeryüzü arasında mitolojik geçit unsuru olarak görülmektedir. Mehmet güzelliği sayesinde gökyüzündeki periler tarafından fark edilir. Periler onu görmek için gökten bir ip sarkıtır. Bu ip aracılığıyla periler yeryüzüne inerek Mehmet ile göğe çıkarlar. Zaman geçince Mehmet gökteki hayattan sıkılır ve yeryüzüne inmek ister ve aynı ip sayesinde yere iner (Gökçeoğlu, 2005, s. 464). Mehmet'in yer ile gök arasında yaptığı yolculuk, ipin iki dünya arasındaki geçit unsuru olduğunu ve doğaüstü varlıkların da ip sayesinde iki dünya arasında seyahat edebildiğini gösterir.

Türk ve Macar halk masallarında ip motifi, iki kültürde de yer ve gök arasındaki geçit unsuru olarak karşımıza çıkar. Özellikle Türk masallarında ip, gökyüzüyle bağlantılıdır. Kahramanın iki dünya arasındaki esrarengiz yolculuğu aynı zamanda sınav sürecini temsil eder. Macar masallarında ip daha çok iletişim aracı

olarak görülür. Türk anlatılarında göğe yükseliş; Macar masallarında ip ile yere iniş teması daha ön plandadır. Sonuç olarak ortak tema ipin bir geçit unsuru olarak kullanılmasıdır.

3.4.6. Yüzük

Macar masallarında sıkça rastladığımız yüzük motifi doğrudan bir zînet eşyası olmanın ötesinde kader üzerinde büyük bir etkisi olan mitolojik bir semboldür. Yüzük, Macar ve Türk anlatılarında saklı kalan bilgileri açığa çıkaran, iki ruhu birbirine bağlayan ve büyülü dönüşümü gerçekleştiren işlevleriyle dikkat çeker.

Yılan Prens iki kahramanın arasındaki ruhsal bağı simgeleyen özelliğiyle öne çıkan masalardan biridir: “*Parmağını parmağının üstüne koy. Yüzük düşün*” (Csáki, 2021, s. 137). Yüzüğün düşmesiyle beraber kahramanların arasındaki ruhsal bağ pekişir. Evliliğin nişanesi olarak görülen yüzük bu durumun ötesinde ruhsal birleşimin bir ifadesidir. *Yedi Bacaklı Akhal Teke* masalında ise annesi tarafından kızına emanet edilen yüzük kaybolursa ölümle sonuçlanabilme riski taşır (Csáki, 2021, s. 209). Yüzük, kader üzerindeki belirleyici etkisiyle görülür. Aynı motif *Feda ile Anyıçka* masalında da tekrarlanır (Csáki, 2021, s. 365).

Kahramanın biçim değiştirmesine yardım eden ve kimliğini gizleyen bir dönüşüm nesnesi olarak karşımıza çıkan yüzük ise *Tok Kral’ın Masalı* ve *Üç Gezgin Prens’in Öyküsü* adlı anlatılarda öne çıkar. *Tok Kralın Masalı*’nda delikanlı, âşık olduğu prensesi ve kendini korumak adına altın bir yüzüğe dönüşür: “*Güzel bir altın yüzüğe dönüşeceğim ve beni parmağından hiç çıkartmayacaksın*” (Csáki, 2021, s. 625). *Üç Gezgin Prens’in Öyküsü* adlı masalda ise Prens, uyuyan prensesin yüzüğünü çıkararak yerine kendi yüzüğünü prensesin parmağına takar (Csáki, 2021, s. 639). Karakterlerin kimliklerini saklamaları yüzük aracılığıyla gerçekleşir.

Türk masallarında rastladığımız yüzük de benzer biçimde mitolojik özellikler gösterir. *Keloğlan ile Sihirli Yüzük* masalında yüzük, dilekleri gerçekleştiren ve dönüşüm sağlayan bir güç nesnesidir. Yılan tarafından, Keloğlan’a verilen ve üç kez Kulhuvallah okununca çok güçlü olan bu büyülü yüzük, kahramana hayal bile edemeyeceği şeyleri gerçekleştirme imkânı sunar. Yüzüğün çalınması ve sonra geri alınması ise anlatının sürekliliğini, olay akışını sağlar (Önal, 2011, s. 390). *Dağ Adam*

masalında ise yüzük, sihirli ve tehlikelerden koruyan bir araç biçiminde görülür. Zehirli yüzük, gizli düşmanlıkların taşıyıcısıdır (Özçelik, 2004, s. 335). *Kırk Yorganlı Kız* masalında, devler parmağındaki yüzükler sayesinde kahramana yardım ederler. Kahramanın başı dertte olduğunda yüzükler, devlerin parmaklarını sıkar (Kaya, 2015, s. 308). Yüzük, masalda sihirli bir iletişim aracı görevini üstlenir.

Ögel'e göre Eski Türkler bazı taşların onları yıldırımdan koruduğuna inanırlardı ve bu taşların yüzüklere yerleştirilmesiyle kutsal bir koruma sağlanırdı (Ögel, 2010, s. 280). Bu görüşün anlatılara yansması "tılsımlı yüzük" takan kahramanların türlü varlıklara dönüşerek yolculuklarını tamamlamaları şeklinde görülür.

Yüzük, Macar ve Türk masallarında sınav ve kader temalarını somutlaştıran mitolojik bir semboldür. Fiziksel görünümü basit bir objeyi andırsa da görünümünün ötesinde, görünmeyi açığa çıkaran ve zamanın ötesinde olma özelliği gösteren sihirli bir nesnedir.

3.4.7. Kılıç

Kılıç, bir savaş aracı olarak görülse de mitolojik düşünce çevresinde, evrenin adaletinin ve kutsal gücünün sembolü olarak anlatılarda yer bulur. Gerek Macar masallarında gerek Türk halk anlatılarında kılıç, kötü güçlerle savaşırken kahramanın en yakın dostudur. Aynı zamanda kahramanın kaderini tayin eden kutsal bir araçtır. Özetle kılıç sadece bir silah değildir maddenin ötesinde manevi anlam taşıdığı görülmektedir.

Yakışıklım masalında kılıç, savaş aletinden ziyade sihirli dönüşüm aracı olarak karşımıza çıkar. Kahraman kılıcını çıkarır ve elmaları ikiye bölmeleriyle birlikte elmalar kana dönüşür. Kılıcın hakikati ortaya çıkaran yönüyle anlatının bu kısmında karşılaşırız: "*Kılıcını çıkarır, küçük bir mendille siler, elmayı düşürür, ikiye böler ve elma kana dönüşür*" (Csáki, 2021, s. 201). Kılıç, büyüyü bozarak kahramanın bilgeliğini gün yüzüne çıkarır. Kılıçla yapılan mücadele sadece rakiple değil kahramanın içsel iradesine karşı kendisiyle de gerçekleşir. Macar mitolojisinde kılıç, kahramanın kendi kimliğini bulmasındaki etkenlerden biridir.

Başka bir Macar masalı olan *Kısrakoğlu Mikloş*'ta ise kılıç, ejderhalarla olan mücadelede zaferi sağlayan sembolik bir unsur olarak yer almaktadır. Üç, dokuz ve yirmi dört başlı ejderhayla yapılan ve kazanılan bu mücadele fiziki güçten ziyade mistik bir gücün mevcut olduğunu hissettirir. Masalın sonlarına doğru havaya üç kılıç atılır ve bu atılan kılıçların sadece haklı olanı ıskalamasıyla yaşamasına müsaade edilir: “Size üç tane kılıç getirdim. Onları havaya fırlatalım. Kim bir diğerine karşı adaletli ise o kalsın hayatta. Kim değilse o yok olsun” (Csáki, 2021, s. 424). Kılıç bu örnekte de görüldüğü üzere kaderi belirleyen bir adalet terazisi gibi kutsal nesne niteliğiyle ortaya konur.

Türk halk anlatılarında kılıç genellikle bir silah olarak kullanılsa da töre ve adaletin gücünü de temsil eder. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde *İç Oğuz'a Dış Oğuz Ası Olup Beyrek'in Öldüğü Boy* adlı hikâyede geçen: “Kara Polat öz kılıcı çalmanınca düşman dönmez. Er, malına kıymayınca adı çıkmaz” ifadesi, kılıcın töresel varlığını ve gücünü vurgular (Ergin, 1971, s. 236). Sabır ve sadakatin simgesi olan polat (çelik), “öz kılıç” ifadesiyle sahibinin ruhuna ait olma anlamını taşır. Kılıç; adeta, sahibinin bedenine ait bir uzuv, ruhunun bir parçasıdır.

Bahaeddin Ögel, Anadolu masallarında yer alan kılıcın doğüstü bir kahramanın yaşamıyla bağlantılı olduğunu ifade eder. Ruh bir kılıçta barınır ve kılıç kınından çıktığı an kişi ölür, tekrar kınına sokulduğu vakit dirilir (Ögel, 2010, s. 136). Kılıç ölüm ile yaşam döngüsünü içinde taşıyan ruhsal bir nesnedir.

Şaman geleneklerinde rastladığımız tahta kılıç ise kötü ruhları defeden, hastalıkları geçiren ve diğer âlemlerle iletişim kurmayı sağlayan kutsal bir araç olma özelliğine sahiptir. Ali Duymaz'ın dile getirdiği üzere, şaman davulları üzerine işlenen kılıç sembolü yardımıyla kötü olan ruhsal varlıklar korkutularak uzaklaştırılmıştır (Duymaz, 2018, s. 181). Fuzuli Bayat ise erkek ya da kadın ayırım yapılmadan şamanların hastayı tedaviye giderken yanlarında tahta veya gerçek kılıç taşıdıklarını vurgular (Bayat, 2022, s. 167–168).

Sonuç olarak kılıç, Türk ve Macar anlatılarında kutsallığı ile öne çıkan bir nesnedir. Macar masallarında daha çok gerçeğin ortaya çıkarılarak adaletin sağlanması teması vurgulanırken Türk anlatılarında kutsal ruh ve töre bağları dikkat çeker. Her iki

gelenekte de kılıç sadece bir savaş aracı değildir. Aynı zamanda kılıç, toplumun ahlaki düzenini sağlamakta etkin bir role sahiptir.

3.4.8. Bıçak

Macar masallarında bıçak, genellikle kesici bir alet olma özelliğiyle yer alır. Ancak nadir de olsa, sembolik anlam ve işlevleriyle de yer aldığı görülür. Bıçak kimi zaman büyüü bozan kimi zaman masal karakterlerinin kaderinde rol oynayan sihirli bir nesnedir. Macar masallarında gördüğümüz bıçak motifi, kahraman ile ruhsal bir bağ kurarak kaderini, ölüm ile yaşam arasındaki çizgisini belirler.

Tıpatıp Benzeyen İki Prens başlıklı masalda, iki prens birbirlerine bıçaklarını verirler ve kadersel bir antlaşma yaparlar: “*Aramızdan biri buraya geri dönüp bıçağını çekip çıkarırsa, diğerinin bacağından kan geldiğini görürse o zaman bilsin ki kardeşi ölmüş*” (Csáki, 2021, s. 60). İncelediğimiz masalda bıçak, prensler arasındaki yaşam bağıyla ilişkilendirilerek onların kaderini simgeleyen bir nesne hâline gelir.

Aziz György Yiğit masasında da bıçak, sembolik işleviyle yer almaktadır. İki dost birbirinden haber almak adına bir ağaca bıçaklarını saplarlar. Bıçak temiz ve parlaksa kahramanların sağlıklı olduğu, paslanmışsa dostlardan birinin hastalandığı, kanlı ise öldüğü anlamına gelir (Csáki, 2021, s. 64). Kahramanlar arasındaki kader bağının bir ifadesi olarak bıçak, yalnızca bir nesne değil aynı zamanda ölüm ve yaşamın habercisidir.

Türk halk anlatılarında da benzer şekilde bıçak, çoğunlukla silah ve savunma aracı olarak kullanılır. Fakat kötü ruhu defetme ve büyüü bozma aracı olarak mitolojik bir anlam ve işlevle de kullanıldığını öne sürebiliriz. *Pamuk Ana ile Çocukları* adlı masalda bıçak cezalandırıcı, doğaüstü bir güç olarak karşımıza çıkar: “*Bu defa elinde bıçak olan oğlan üç defa üfler ‘Hadi bıçağım düştüğün yerde buğdaylar kadar çok, kılıç kadar keskin o’ diyerek bıçağı yere fırlatır. Her yaka kılıç olur. Adam hızını kesemeyerek kılıçların içine düşer. Orada parçalanarak ölür. Cezasını bulur. Çocuklar da kurtulur*” (Özçelik, 2004, s. 312).

Türk kültüründe bıçak kullanımı yöreden yöreye fark eder. Genellikle bıçak ile yapılan eylemler kötü ruhu uzaklaştırmak veya nazarı koymak amacı taşır. Yeni doğan

bebeklerin başucuna bıçak koyulur böylece nazar defedilir. Ögel tarafından ifade edilen: “*Bazı insanların ruhu bir süpürge veya kılıçta bulunur. ‘Cadı süpürgeyi yakıp veya kılıcı kınından çıkarınca, o kişi ölür’.* Kılıç kınına sokulunca, adam yine dirilir” cümlesinde bahsedilen alet kılıç olsa dahi kılıç ve bıçağın aynı sembolik işlevlerle kullanılması söz konusudur. Aynı zamanda demir ya da çelik gibi maddelerden üretilmeleri de benzerliği pekiştirir (Ögel 1995, s. 136).

Muğla Masalları’nda yer alan *Kocagöz Ahmet* masalı, kahramanın gücünün bir nesneyle sembolleştirildiğini göstermektedir. Güçlü görünümü ve cesaretiyle bilinen Ahmet, bir gün evinden ayrılarak yollara düşer. Dağın birinde bir dev tarafından esir tutulan kızı kurtarmak ister. Devın dikkat çeken bir sırrı vardır; koltuğunun altında özel bir bıçak bulunan dev ancak bu bıçakla öldürülebilir. Özel güçlere sahip olan bu bıçak kınına geri koyulursa dev yeniden canlanır (Özçelik, 2004, s. 388). Bıçak, sadece maddesel bir araç değil aynı zamanda yaşam ve ölüm arasındaki döngüyü etkileyen büyülü bir nesnedir.

Sihirli bir nesne olarak görülen bıçak, Macar ve Türk masallarında sadece savunma aracı olarak kullanılmamıştır. Ruh ve beden arasında tılsımlı bir güce sahip olan bu nesne dönüştürücü ve koruyucu bir motiftir.

3.5. Hayvan Figürleri

Türk ve Macar masallarında sıklıkla yer alan hayvanlar yalnızca doğaya ait canlı varlıklar olarak değil aynı zamanda kültürel değerler ve mitolojik inançlarla ilgili sembolik unsurlardır. Türk halk kültürüne ait anlatılarda yoğun bir şekilde yer alan hayvanlar, Macar masallarında da kimi zaman kahramana yol gösteren ve yardım eden, kimi zaman da onu sınavan engeller olarak anlatılarda yer alır. Macar masallarında at, ejderha, kuş, yılan, kurt ve geyik öne çıkan hayvanlardır. Türk masallarında da aynı hayvanların benzer veya farklı işlevlerle yer aldığı görülür. Kahramanın yolculuğunda rehber, dost, sınav unsuru ya da düşman olarak ortaya çıkan hayvan figürleri, insan ile doğa arasındaki ilişkiyi yansıtarak toplumsal değer ve kültürün izlerini taşır. Bu bölümde, ilgili hayvan figürlerinin masallardaki yeri, işlevi ve sembolik anlamları incelenerek; Türk ve Macar masallarında hangi yönleriyle ortaklaştıkları ve hangi noktalarda farklılaştıkları ele alınacaktır.

3.5.1. At (Akhal Teke)

Türk ve Macar kültüründe at sadece binek bir hayvan değildir. At, sahibine olan sadakati ile bilinen, sahibiyle ruhsal bağı bulunan bir hayvandır. Türk ve Macar coğrafyalarının tarıma ve hayvancılığa elverişli yönü ise, bize atın günlük yaşam içerisinde aktif bir rolünün olduğunu hatırlatır. Masallarda da sıklıkla karşımıza çıkan at, kahramanın yolculuğuna eşlik eden en sadık yardımcısı konumundadır. Dolayısıyla at, her iki kültürde de büyük bir öneme sahiptir.

Mircea Eliade, atın şamanizm ile olan ilişkisini şu şekilde vurgular: “‘At’ şamanın havada uçmasını, Göğe çıkmasını da sağlar. Ata dayalı mitolojide yeraltına değil ölüme ilişkin karakter ağır basar; at Ölüm’ün mitsel bir görüntüsüdür ve bu nedenle esrime mitolojisinin ve tekniklerinin içine alınmıştır. At öleni öbür dünyaya taşır; ‘düzey atlamayı’, yani bu dünyadan başka dünyalara geçişi gerçekleştirir” (Eliade, 1999, s. 508). Bu ifadeye bakacak olursak at, mitolojik bir unsur olmasının yanında bir ritüel aracıdır. Sadece bu dünya değil öte dünyada da sadık bir dost, kader ortağıdır.

Kiszely’ye göre, Hunlar ile Macarların eskiden bindiği atlar, akhal teke cinsindendir. Asil görünümü ve savaşçı niteliklere sahip olmaları bakımından oldukça dikkat çekicidir (Kiszely, 2000, s. 128). Akhal teke Macar kültüründe oldukça önemli bir yere sahiptir. Bahsettiğimiz atların kökeni ise Türk coğrafyasından gelir. “Türkmenlerin ehlileştirip ortaya çıkardıkları Akal teke cinsi atlar, bilinen en eski cins atlardandır. Bu atlar literatürde ‘gök atları’, Nesey atları, Türkmen atları ve Akalteke atları olarak isimlendirilmişlerdir” (Bazarbay, 1995, s. 384).

Macar masallarında çeşitli örneklerle karşılaştığımız táltos at, masalın başında çelimsiz ve güçsüz olarak betimlenir. Ya çok toy ya da çok yaşlı olurlar. Toplum tarafından dışlanan ve hor görülen bu at, kahramanın ilgisi ve sevgisi sayesinde olağanüstü gücünü sergilemeye başlar. Bahsettiğimiz at figürü sahibini boyutlar arası taşıyan mitolojik bir varlıktır.

Özellikle *Yedi Bacaklı Akhal Teke* adlı masalda görürüz ki, atın bacak sayısı arttıkça gücü ve hızı da artmaktadır. İlona, ejderhanın koruması altında olan yumurtaları çalarak, periler ülkesine varmayı amaçlar. Bu hedef doğrultusunda, yolculuğunu sırasıyla üç ve beş ayaklı Akhal Teke atlarıyla sürdürmesi, onun amacına

ulaşmak için farklı güç ve imkânlardan yararlanma çabasını temsil eder. Sırasıyla üç ve beş ayaklı akhal teke atlarıyla seyahat ederken ejderha tarafından yakalanılmasıyla birlikte yumurtalar geri alınır (Csáki, 2021, s. 210-213). Atın bacak sayısının artmasıyla hızı ve gücü artar. Her seferinde hedefine daha da yaklaşarak sonunda başarılı olur. Masalda yer alan söz konusu atlar, zaman ve mekân geçişini sağlayan bir araç olarak görölmektedir. “Yakışıklım” adlı masalda ise kahraman ve atı göğe yükselerek, farklı boyutlara ulaşır (Csáki, 2021, s. 201). Kahramanın, atıyla göğe yükseldiği yolculuk bize şaman inancında görölen, şamanın atıyla beraber yaptığı kutsal ve ruhani yolculuğu anımsatır.

Türk masallarında at, kahramanın kader arkadaşı, can dostudur. Genellikle at, kahramanın doğumuyla birlikte dünyaya gelerek onunla büyür. Saim Sakaoğlu, *Halk Hikâyeleri* kitabında kahramanın, Hızır’dan sonraki en büyük yardımcısının at olduğunu ifade eder. At, tüm hikayelerde kahramanın kardeşi gibi görölür (Sakaoğlu, 2011, s. 10). Türk masalları ve hikayelerinde karşılaştığımız at, genellikle beyaz renklidir. Kimi zaman kanatları sayesinde uçar. Orhan Aydar’ın *Türk Uçuş Masalları* adlı kitabında belirttiği üzere: “*Kanatlı atlara da rastlıyoruz. Eski Türklerde uçan kutsal atlar vardı. Wu-sun Türklerinin bu nevi atları meşhurdur*” (Aydar, 1947, s. 19). Eski Türklerle kadar atın kanatlı bir varlık olarak tasvir edildiğine rastlıyoruz. Bir başka masal örneği olarak *Ay’la Yıldız* masalında kahraman, devlerin hediyesi olan at ile uçarak göğe yükselir: “*Delikanlı ata bir dokunmuş. At yelle yarışıp bulutlara ulaşmış*” (Gökçeoğlu, 2005, s. 19). *Has Bahçenin Gülleri Sivas Masalları* kitabı içerisinde yer alan *Altın Horoz* isimli masalda, hasta ve çelimsiz at, salata ile beslenmesinin ardından beyaz ve pırıl pırıl kanatlı çok güzel bir ata dönüşür (Kaya, 2004, s. 48). Türk masallarında görölen atın büyülü dönüşümü Türk ve Macar masalları arasındaki ortak temaya örnek teşkil eder.

Macar ve Türk anlatılarında at, kahramanın sadece ulaşımından sorumlu değildir. Yalnızca bedenlen değil ruhen de kahramanı taşır. Kahramanın içsel dönüşümünü sağlamak için çıktığı yolculukta, onun en büyük destekçisidir. Macar masallarında çoğunlukla kahraman ile görünmeyen kutsal bir bağa sahiptir. Bu bağ her iki karakteri de birbirinden sorumlu kılar. Türk anlatılarında at, daha çok kahramana verilen bir ödöl ya da hediyedir. Her iki kültürde de at, şaman özellikleri gösteren bir ruh rehberi, kılavuzdur.

Her iki kültürün anlatılarını birlikte değerlendirecek olursak; Macar masalı olan *Cesur Irgat* ve Türk masalı olan *Sihirli Kuşlar* adlı masallara yer vermek gerekir. *Cesur Irgat*’ da hasta ve bakıma muhtaç olan tay, kahraman tarafından ilgiyle beslenerek iyileşir ve sonrasında gücünü kazanarak olağanüstü bir özellik kazanır (Csáki, 2021, s. 250-252). Aynı olay *Sihirli Kuşlar* masalında da işlenir. Kuşlar, kahramana tüylerinden vererek Yeşiltay’ın dönüşümüne katkı sağlarlar. Yeşiltay daha da güçlü bir hale gelerek kahramanı tehlikelere karşı koruyup kollar. Kahramanın kaderinin iyi yönde değişmesini sağlar (Yücel, 1972, s.29).

Mitolojik bir unsur olarak at, her iki toplumun anlatılarında da oldukça önemli bir yere sahiptir. Yalnızca kahramanı değil, onun kaderini de temsil eder. Kahramanın çıktığı yolculukta etkin bir şekilde yer alan at, kahramanın yalnızca düşmanla mücadelesinde değil, içsel savaşında da önemli bir rol oynar.

3.5.2. Ejderha

Masallarda mitolojik bir varlık olarak yer alan ejderha motifi, Türk ve Macar anlatılarında yalnızca doğaüstü bir yaratık olarak değil, toplumun korkularını, doğaya dair düşüncelerini ve hayata bakışını yansıtan bir unsur olarak görülür.

Türk kültürü içerisinde “evren” veya “bükü” isimleriyle de yer alan ejderha, Ögel’e göre Çin mitolojisinden alınarak zaman içerisinde Türkleşmiştir (Ögel, 1995, s. 294). Türk anlatılarında, yeraltı dünyasına ait olan ve ağzından alevler saçan ejderha, büyük bir yılan veya timsah şeklinde betimlenir (Boratav, 2012, s. 66). Jean-Paul Roux’ a göre mağaralarda yaşamını sürdüren ejderha, su kaynaklarına hükmederek su karşılığında kurban verilmesini isteyen şeytani bir varlıktır (Roux, 2011, s. 67-68). Türk mitolojisinde birçok ejderha varyantı görülür. Bunlardan en belirginini yer ve gök ejderleridir. Bahar aylarında yerin altından çıkan bu yaratık göğe yükselerek yağmur ve bereketi getirmesiyle de bilinir (Çoruhlu, 2002, s. 133-134). Bu bağlamda ejderha hem tüketen hem de bereket getiren özelliğiyle önemli bir mitolojik unsurdur.

Eliade, ejderhanın ölümü temsil eden bir geçit unsuru olduğunu belirterek yeraltı yolculuklarında ejderhanın kapı bekçisi (eşik bekçisi) olma görevine dikkat çeker (Eliade, 1999, s. 508). Celal Beydili ise ejderhanın genellikle su veya herhangi bir hazinenin bekçisi olduğuna değinerek Türk anlatıları içerisindeki isim çeşitliliğini

vurgular. Türkmenlerde "ajdar", Kırgızlarda "acıdaar", Tatarca'da "ajdaha" anlamlarına gelen ejderhanın Türk mitolojisindeki yeri oldukça kapsamlıdır (Beydili, 2004, s. 191-192). Tüm bu bilgiler ışığında, ejderhanın geniş ve yaygın bir kültürel anlamı olduğuna şahit oluruz. Türk masallarında, özellikle kahramanın savaşıarak alt etmesi gereken bir figür olarak karşımıza çıkar. Kahramanın kendini kanıtlayarak öne çıkmasını sağlayan bir semboldür.

Macarca "sárkány" anlamına gelen ejderha, kaos ve kötülüğün vücut bulmuş halidir. Genellikle üç-beş-yedi-dokuz başlı olarak betimlenir. Macar masallarında; prensesleri kaçıran, krallığın düzenini bozan, halkı susuzlukla tehdit eden ejderhalar yeraltında kendi saraylarında hüküm sürerler. Pónus Ferenc yayınladığı makalede ejderha için "mitikus rendellenesség" başka bir deyişle mitolojik düzensizliğin ve tehlikenin sembolü ifadesini kullanmıştır. Sárkány doğrudan fiziksel bir tehdit oluşturmaz, toplumun düzenini de alt üst eder (Ferenc, 2016, s. 19). Macar mitolojisinde ejderha, eril özelliklere sahiptir. Ejderhayı yenen kahraman sadece bireysel bir başarı kazanmaz sosyal düzeni de iyi yönde etkiler.

Her iki kültürün anlatılarında benzerlikler görülür. Örneğin; ejderhaların yeraltı dünyasına hâkim olması, herhangi bir hazinenin bekçiliğini yapması, kahramanın yolculuğunda önemli bir sınav unsuru olması, toplumsal düzeni bozarak kaos yaratması gibi özellikleri ön plandadır. Elbette benzerliklerinin yanında farklılıkları da bulunmaktadır. Türk anlatıları çerçevesinde doğa olaylarını etkileyen bir tabiat unsurudur. Macar kültüründe ise daha çok şeytani varlığıyla göze çarpar. Türk anlatılarında şaman inancının izlerini taşıyan ejderha figürü Macar masallarında daha çok alegorik bir semboldür. Türk ve Macar masallarında yaygın bir şekilde karşılaşılan ejderha ve varyantları, kolektif bilinçaltında aynı sembolik anlam ve işlevlere sahip olmasıyla kültürel birlikteliğin de önemli bir unsurudur.

Bu doğrultuda, Macar masalları arasında yer alan *Dünyanın Yedi Kat Dibine Götürülen Prenses* adlı masalda ejderha, yeraltı dünyasında egemenliğini kurmuş ve kahramanı sınavan kötücül bir varlık olarak yer almaktadır. Bu masalda ejderha, prensesi kandırıp kendi yer altındaki dünyasına kaçırarak âlemler arasında geçiş gerçekleştiren bir unsur olarak yer alır (Csáki, 2021, s. 57). Macar masallarında özellikle en küçük olan kardeş, ejderhayı yenilgiye uğratır. *Büçür Yanko* adlı masalda

bu örneğe rastlanır. Ejderha tarafından kız kardeşleri kaçırılan iki ağabey kız kardeşlerini kurtarmak adına yola düşerler. Kardeşlerini kurtarmak için gittikleri yerde ejderha tarafından alt edilerek mahzene kapatılırlar. Yıllar sonra doğan küçük kardeşleri, ejderha ile savaşarak hem ablasını hem de ağabeylerini kurtarmayı başarır (Csáki, 2021, s. 280-281).

Türk masallarında görülen ejderhanın su kaynaklarını işgal etmesi olayı Macar masallarında da karşımıza çıkar. *Su Şandor* adlı masalda yedi başlı bir ejderhanın tüm şehri susuz bırakarak, su karşılığında bakire kızlar istemesine tanık oluruz (Csáki, 2021, s.89). Tüm şehirde kaos yaratan, halkın perişan olmasına neden olan ejderha, kahraman tarafından alt edilir. Böylece toplum düzeni yeniden sağlanır. Ignác Kúnos'un derlediği *Türk Masalları* adlı kitabında yer alan *Kırk Şehzade ile Yedi Başlı Ejderha* masalında, ejderha kahramanın dönüşümünü sağlayan mitolojik bir sınav figürü olarak karşımıza çıkar. Ejderha gücünü üç kutsal güvercinden alır. Kırk şehzadelerin en küçükleri ejderhayla üç kere savaşır. En sonunda güç kaynağı olan güvercinleri etkisizleştirerek ejderhayı yok eder (Kúnos, 2019, s. 123–132).

Sonuç olarak ejderha iki kültürde de ortak özelliklere sahiptir. Gücü genellikle farklı kaynaklardan gelir ve o kaynaklara erişmeden onu tamamen yenmek mümkün değildir. Halk anlatılarında ejderhanın yaygın bir şekilde yer almasının sebebi toplumsal düzende bir kaos unsuru ve doğa içerisinde ise tehlike unsuru olarak görülmesidir.

3.5.3. Kuş (Tuğrul, Anka, Griffon)

Türk ve Macar mitolojisinde inceleyeceğimiz kuş figürü, gökyüzüyle ilişkili olan, doğum ve ölümden oluşan yaşam döngüsünü temsil eden kutsal bir semboldür. Tuğrul kuşu ruhsal yolculuğu, Anka kuşu yeniden doğuşu, griffon ise doğurganlığı yansıtan mitolojik unsurlardır. Bahsettiğimiz hayvan figürleri Tanrı'nın gücünü, ruhun göğe vararak yükselişini temsil eder.

Kuşlar, gökyüzü âleminin canlılarıdır. Farklı kültür ve coğrafyalarda ruhun bedenden ayrılarak özgürleşmesi, çoğunlukla bir kuşun uçuşuyla ilişkilendirilir. Eliade, şamanın göğe yükselerek yaptığı ruhsal yolculuğu, kuş ile özdeşleştirir. Kuşların ruhani varlıklar olduğuna değinir (Eliade, 1993, s. 126). Ögel, kuşların bazı

Türk inançlarında ruh taşıyıcısı göreviyle yer aldıklarından bahseder. Türk mitolojisinde çoğu kuş türü; biçim değiştirebilen, kut sahibi olan göksel kılavuzlardır. Bilhassa Kuzey Türk destanlarında; karakterin silkinip kuş olması, kuş donuna girebilmesi gibi mitolojik olaylar görülür. Ögel'e göre kuşlar, gök ağacının yani Bayterek'in dallarında barınan ruhları temsil eder (Ögel, 1995, s. 560). Eski Türk anıtlarında “öldü” manasına gelen “uç barmış” (uçup gitmiş) ifadesinin yer aldığını bilinir. Bu ifade doğrultusunda, ruhların bu âlemi terk ederken kuş kılığına büründüğüne dair görüşler vardır (Beydili, 2004, s. 357).

Türk mitolojisinde doğan; Macar mitolojisinde Tuğrul kuşu, yaratıcının gücü ve kuvvetinin temsidir. Tuğrul kuşu Macarların ata bağlarını temsil eden kutsal bir mitin temelini oluşturur. Macarlar, gökten inerek Emese'nin üzerine konan Tuğrul kuşu sayesinde, Emese'nin gebe kaldığına ve bu olayla birlikte kutsal bir soyun ortaya çıktığına inanırlar. Bir nevi kut inancının toplumsal yansımasıyla karşılaşırız (Kiszely, 2000, s. 124). Aynı olay Bahaeddin Ögel tarafından da aktarılmıştır. Ancak burada ismi geçen kuş “Astur” adıyla anılır: “*Macar Kralı Álmos'un annesi henüz çocuğuna hâmile kalmadan, rüyasında bir doğan (Astur) görmüş. Doğan kadının etrafında uçarak dolanmış ve sonra da rahmine girmiş. Bir süre sonra da kadın gebe kaldığını anlamış*” (Ögel, 1995, s. 589).

Türk anlatılarında “Hüma”, Doğu mitolojisi içerisinde “Simurg” adı ile anılan Anka kuşu, küllerinden yeniden doğarak var olmasıyla bilinir. Önce yanarak kül olması ve sonra küllerinden yeniden doğmasına bağlı olarak zorluklarla mücadele sonunda gerçekleşen yeni varoluşun simgesidir. Masallarda, kahramanı genellikle sırtında taşıyarak yeraltı âleminden yeryüzüne çıkaran bir geçiş unsurudur. Hüma veya Anka kuşu Türk anlatılarında saadetin sembolü olarak kabul görür (Bütüner, 2022, s. 56-58).

İnek Yançi adlı masalda karşımıza çıkan Anka kuşu, yavrularını kurtardığı için İnek Yançi'yi sırtında taşıyarak yeryüzüne çıkarmayı kabul eder ancak yolculuk boyunca güç kazanabilmek için ete ihtiyacı vardır. Fakat yolda yanlarına aldıkları et bittiğinden dolayı Yançi bacağından bir parça et kopararak Anka kuşana verir. Kuş yeryüzüne ulaştıklarında Yançi'nin bacağının eksik parçasını eskisinden de daha iyi bir hale geri getirir (Csáki, s.393-394). Anka kuşu, yeniden yaratım gücü ile anlatıda

yer alır. Yolculuk sırasında gösterilen fedakarlığa bağlı olarak, bedensel bir kayıp yaşanmış ancak bu fedakarlığın bir ödülü olarak sonrasında bedensel bütünlük tekrar sağlanmıştır.

Kartal başlı ve aslan gövdeli kuş olarak da kendisinden bahsedilen griffon melez bir hayvandır. Macar anlatılarında, koruyucu yönüyle öne çıkar. Kiszely'nin düşüncesine göre; griffon Çin'de bilinen "kanatlı kaplan", İran sahasında yaygın görülen "Simurg" gibi melez bir varlıktır. Avrasya coğrafyasından Macaristan sahasına kadar manası değişerek gelmiştir (Kiszely, 2000, s. 126). Türk mitolojisi çerçevesinde griffon gibi bir varlığa rastlanmamıştır. Ancak kartal ve kurdun birleşimi ile var olmuş doğaüstü sembollere rastlamak mümkündür.

Bir başka Macar masalı olan *Kısrakoğlu Mikloş*' da griffon motifi tekrarlanır. Bu kez griffon kuşunun yardımına ihtiyacı olan Mikloş, yolculuğa çıkmadan önce ondan istenilen malzemeleri temin etmelidir. Yüz tane mandanın derisini yüzerek koca bir heybe diker. Bu heybenin bir tarafına etleri diğer tarafına suları doldurup yola çıkarlar. Yolda tüm yiyecek ve içecek bittiğinde, Mikloş baldırından kopardığı eti verir (Csáki, s. 423). Bu masal, çıkılan bu yolun kolay olmadığını, kişinin yolculuk öncesinde ne kadar hazır olursa olsun hiçbir zaman tam olarak hazır olamayacağını mesajını okuyucusuna iletir.

Türk ve Macar mitolojisindeki yer alan bu göksel varlıklar; yeniden doğuş, ruhani dönüşüm ve kahramana rehberlik işlevleri bağlamında ortaklık veya benzerliğe sahiptir. Kahramanın bireysel yolculuğuna eşlik eden göğün kılavuzları konumundadırlar.

3.5.4. Yılan

Türk ve Macar masallarında yaygın bir şekilde yer alan diğer bir sembolik hayvan da yılandır. Kimi zaman tehlikeli kimi zaman da şifa veren yönüyle anlatılarda yer almaktadır. Yılan, genellikle şifa ve doğurganlıkla ilişkili bir varlık olarak görünse de şeytani bir figür olarak da bulunabilir. Macar masallarında, kahramana şifa verme hatta kahramanı diriltme özelliklerine sahiptir. Türk masallarında ise daha çok yeraltı unsurudur. Kısacası, her iki kültürde de çok yönlü sembolik özellikleriyle yer almaktadır.

Macar halkının tasavvuruna göre yılan, evi koruyan ve öldürülmesinin ev halkına uğursuzluk getireceğine inanılan kutsal bir hayvandır. Kiszely, Macar halkının, atalarının ruhunun yılanın bedeninde yaşadığına dair inançlarından da bahseder. Yılan sadece bir ev iyisi değil aynı zamanda doğurganlığın ve bereketin timsalidir. Kadınların taktığı bileziklere dikkat çeken Kiszely, bu takıların doğurganlığı arttırmak adına kullanıldığını belirtir. Ayrıca deri değiştirmesiyle bilinen yılan, güçlü bir dönüşümün simgesi olarak yer alır (Kiszely, 2000, s. 160). Raushangul Mukusheva makalesinde, başında tacı olan yılanların iyiliği yansıttığını ifade eder. Yılan bazı kişilere dil vererek, bilgeliğini aktaran bir figür olarak da karşımıza çıkar (Mukusheva, 2020, s. 235).

Macar masallarında yer alan *Demir Burunlu Cadı* adlı masalda yılan, kehanet figürü olarak yer alır. Yılan, krala oğlunun on altı yaşına bastığında artık onu koruyamayacağını haberini verir. Bu durumu ciddiyetle karşılayan kral, oğlunu camdan bir saraya yerleştirir (Csáki, 2021, s. 99). Geleceğe dair verdiği kehanet ile yılan bir kâhin görevi üstlenir.

Türk halk anlatılarında ise yılan bir yer altı unsuru olarak kötülük ilişkilendirilir. Şamanizm'e dayalı inanç sisteminde ise yılan, Erlik Han'ın bir simgesidir. Bazı Altay efsanelerinde yılan, şaman davullarında bulunan ve şamanlar tarafından taklidi yapılan bir semboldür (Çoruhlu, 2002, s. 157). Başkurtlar arasında ise on ikinci yüzyıla kadar tanrısal, ilâhi bir varlık kabul edilmiştir. Bu durum, Macarların arasında görülen, yılanın ataların ruhunu taşıdığına dair olan inanç ile ilgilidir (Roux, 2011, s. 139). İbrahim Dilek, Türkmen inancı çevresinde yılanların bereketle ilişkilendirilerek onlara zarar vermenin, evin bereketine de zarar vereceği düşüncesine değinir (Dilek, 2021, s. 903).

Türk masallarında genellikle kötücül ve şeytanî bir varlık olarak yer alan yılanın bazı anlatılarda şifa verme işleviyle de yer aldığı görülür. *Ne İdim, Ne Oldum, Ne Olacağım* masalında susuzluktan bitap düşen prenses, yılanın içtiği sudan tiksinsmesine rağmen içer fakat suyu içer içmez şifa bulur (Önal, 2011, s. 352). Söz konusu masal, yılanın aynı zamanda bir şifa aracı olduğunu göstermektedir.

Macar halk masallarında, çocuk sahibi olamayan bir kadın insan başlı yılan gövdeli bir çocuk dünyaya getirir (Mukusheva, 2020, s. 234–235). Aynı motif Türk

masallarında da görülmektedir. Macar masallarından *Yılan Prens*; Türk masallarından *Yılan Oğlan* bu motifin tekrarladığına dair örnek olarak gösterilebilir. *Yılan Oğlan* masalında; hiç çocuğu olmayan bir kadın, günün birinde Allah’a yalvararak yılan da olsa çıyan da olsa ona bir evlat vermesi için dua eder. Hamile kalan kadın, yılan bir çocuk doğurur. Yıllar geçer, çocuk evlenmek ister fakat ailesi onunla kimsenin evlenmeyeceğini söylese de çocuk umursamaz. Nihayetinde köyünden bir kızla evlenir. Yılan donunu geçeleri çıkarır, gündüzleri giyer. Karısına donunu yakmamasını tembih eder. Ama kız şeytana uyar ve yılan oğlan evi terk eder (Önal, 2011, s. 364). *Yılan Prens* ile *Yılan Oğlan* masalları birtakım kültürel farklılıklar dışında hemen hemen aynıdır. Kraliçe bir gün Tanrı’ya dua eder ve bu dua sonucunda yılan bir prens doğurur. Bu prensi herkesten saklasalar da çocuk hızla büyür ve gün gelince evlenmek ister. Komşu kralın kızı ile evlendirilir fakat kız, çocuğu görünce korkar. Bir gece uyandığında kız yanında yakışıklı bir prens görür. Anlatıya göre prens, esasında lanetli olup geceleri insan gündüzleri yılan kılığında gezer. Prens bir cadının öğüdü ile kocasının yılan kılığını yakar ve prens sabah uyandığında yılan kıyafetini bulamayınca çok kızarak sarayı terk eder (Csáki, s.119-120).

Sonuç olarak, Türk ve Macar anlatılarında rastladığımız yılan, her iki toplumun gerek tabiat gerek evren ile olan bağlantısını ortaya koyan önemli bir mitolojik semboldür. Türk masallarında karanlık yüzü ile öne çıkarken Macar masallarında şifa veren bilge bir güç olarak daha ön planda görülür. Fakat her iki kültürde de benzer motiflerin tekrar edildiğine rastlanır. Yılan, insan ve tabiat arasındaki dengeyi sağlayan eşik figürüdür.

3.5.5. Kurt

Türk ve Macar toplumlarında derin anlamlar taşıyan kurt; koruyucu, yol gösterici ve neslin devamlılığını sağlama işlevlerine sahip bir sembolik unsurdur.

Macarca “farkas” (kurt) ismi “kuyruğu olan hayvan” manasına gelir (Dömötör, 1982, s. 207). Vahşi bir hayvan olarak bilinmesine rağmen yıkıcılık yerine üretkenliği simgeler. Örneğin Macar halk inanışına göre; ekin sonrası tarlada kalan son hasadın kurdun ruhuna gideceği düşüncesi yaygındır (Dömötör, 1982, s. 109). Kurt, bereketi arttırdığına inanılan bir hayvandır. Kurt sadece yeryüzünde değil gökyüzünde de etkin

bir role sahiptir. Macar halkı arasında kimi bölgelerde “Kurt Yıldızı” olarak anılan üçlü yıldız takımının savaşların gidişatını yönettiğine dair bir inanış vardır (Dömötör, 1982, s. 225). Macar mitolojisi ve halk kültüründe sadece hayvan olarak görülmeyen kurdun şekil değiştirme gücüne de sahip olduğuna inanılmaktadır.

Kurt, Türk kültüründe yalnızca bir hayvan olarak görülmenin ötesinde kutsal bir rehber olma ve soyun devamlılığını sağlama gibi sembolik işlevlere de sahiptir. Kurt aynı zamanda milli kültürün oluşumuna sağladığı katkıyla kutsal bir değer taşır. Celal Beydili, özellikle Bozkurt’un Türk etnik-kültürel kökeni içerisinde var olmuş bir kahraman olduğunu dile getirir (Beydili, 2004, s. 109–111). Kimi Çin kaynaklarında geçen “*Türk olmayan halklar kurttan türeme değildir*” söylemi kurdun milletin ve devletin sembolü haline gelmesini destekler niteliktedir (Ögel, 1995, s. 111–112).

Macar masalı olan *Tıpatıp Benzeyen İki Prens* adlı masalda, kahraman bir kurtla karşı karşıya gelir. Kurt tam öldürülmek üzereyken “*Prens, beni vurma. Çünkü benim sana faydam dokunabilir!*” diyerek kahramanla diyaloga girer (Csáki, 2021, s. 60). Kurt bu anlatıda bilgeliğiyle tehlikeden uzaklaşır. Kendisini öldürmek isteyen prense kin gütmeyen hatta ona rehberlik etmek ister. *Sihirli Öküz* masalında ise kurdun ormana zarar verenlere hesap sorduğu görülür: “*‘Durun bakalım,’ demiş kurt. ‘Bakır ormanımı neden incittiniz?’*” (Csáki, 2021, s.291). Kurt ormanın dolayısıyla doğanın da bekçisi konumundadır. Son olarak, “*Kiş Şandor*” masalında kurt, kahramana sihirli bir düdük verir ve ona zor zamanında yardım edebileceğinden bahseder: “*‘Şu düdüğü al, iyi sakla ve ne zaman ihtiyacın olursa üfle, ben orada olacağım’*” (Csáki, 2021, 440). Bu masalda ise doğaüstü yardımın temsili olarak görülür.

Yukarıda bahsedilen masal örnekleri, Macar masallarında yer alan kurdun mitolojik sembolik işlevinin dışında farklı rollere sahip olduğunu göstermektedir. Kimi zaman yol gösterici bir rehber, kimi zaman kahramanı sınavan bir unsur kimi zaman ise cezalandırıcı ya da sadık bir yardımcı olan kurt her iki kültürün de anlatılarında yaygın olarak yer almaktadır.

3.5.6. Geyik

Kutsal bir rehber olarak mitolojik anlatılarda yer alan geyik, Macar ve Türk anlatılarında önemli bir yere sahiptir. En belirgin özelliği, kahramana yolculuğunda

kılavuzluk ederek onu kaderle yüzleşeceği mekâna taşımıştır. Geyik, Türk anlatı geleneğinde bir hayvan olmanın ötesinde kaderin gücünü de temsil eder. Şamanizme dayalı inanç sisteminde geyik, doğaüstü bir varlık olup mitolojik bir unsurdur.

Geyik, Türk kültürü içerisinde çok eski dönemlerden bu yana kutsallığını kaybetmemiş bir semboldür. Kökeni, Mezolitik Çağ'a dayanır. İki âlem arasında geçit unsurlarından biri olarak anlatılarda yer alan geyik; eğer beyaz renkliyse göğe, kahverengi ise yer âlemine aittir (Çoruhlu, 2002, s. 142). Ögel'e göre geyik oldukça gizemli bir varlıktır. Yer altından gelen dişi bir varlık olan geyik, kahramana yolculuğu boyunca eşlik ederek bir kılavuza dönüşür (Ögel, 1995, s. 569-570). *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde de Bamsı Beyrek'in bir geyiği kovalayarak nişanlısı Banı Çiçek'in otağına düşmesi olayı, geyiğin kader üstündeki belirleyici gücüne dikkat çeker (Ögel, 1995, s. 102).

Şaman için, Gök Tanrı'ya ulaşmasında kullandığı araçlardan biri de geyiktir. Geyiğin boynuzundan elde edilen şamanın davulunun tokmakları ve şamanın elbisesinde görülen geyik işlemleri geyiğin kutsal bir ritüel hayvanı olduğunu ortaya koyar (Gömeç, 1998, s. 44). Fuzuli Bayat, şamanın ren geyiği; küçük şamanın ise geyik donundaki hayvan anasını temsil ettiğini belirtir (Bayat, 2022, s. 131). Anlaşılacağı üzere geyik, şamanın yaşam döngüsünde merkezi bir konuma sahiptir.

Macar mitolojisinde “csodaszarvas” (mucize geyik) oldukça önemli bir yere sahiptir. Macarların ataları olan Hunor ve Magor adlı iki kardeş, büyülü geyiğin peşinde bilmedikleri topraklara seyahat ederler. Macarlar, ana vatanlarını, bir geyiğin önderliğinde yurt edinirler. Geyik yalnızca bir sembol değil tanrının iradesiyle hareket eden kutsal kaderin timsalidir (Szabó ve Falus, 2024, s. 270). Hunor ve Magor efsanesinde geyik, yalnızca kutsal bir rehber değil aynı zamanda Macarların soyunun kökeninde yer alan ve bolluk-bereket sağlayan ilâhî bir varlıktır (Kiszely, 2000, s. 38).

Tıpatıp Benzeyen İki Prens adlı Macar masalında, delikanlılık çağına gelince dünyayı gezmek için bir yolculuğa çıkan iki kardeşin yolu bir süre sonra ayrılır. Kardeşlerden biri sol diğeri ise sağ tarafa doğru yönelir. İlk prens ve üç hayvan bir geyiğin rehberliğinde ormandaki ağacın altına doğru ilerler. Bu ağacın altında prens, cadının tuzağına düşer. Kardeşini aramak için yola çıkan diğer prens ise yine aynı yollardan bir geyiğin rehberliği ile geçerek o ağacın altına gelir (Csáki, 2021, s. 61).

Her iki kardeşin kaderini belirleyen ve yollarını çizen geyik bu masalda da tıpkı Hunor ve Magor gibi iki kardeşe rehberlik eder. Onları bilinmeyen bir kadere götürür.

Özetle, geyik her iki anlatı geleneğinde de kişinin kaderini etkileyen rehber olma işleviyle sembolik bir unsurdur. İnsanın yaşadığı âlemden öte âleme geçiş yapabilen mitolojik bir varlıktır. Şamanizm inanç sistemine dayalı Türk mitolojik anlatılarında sıklıkla yer alan geyik, efsane başta olmak üzere Macar anlatı geleneğinde de kaderle ilişkili, sembolik işlevlere sahip kutsal bir hayvandır.

SONUÇ

Ele alınan tez çalışmasında Macar Türkolog Éva Csáki'nin derlediği *Macar Masalları* adlı çalışmada yer alan Macar masallarındaki mitolojik unsurlar tespit edilmiş ve bu unsurların masal içerisindeki anlamı, işlevi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Masal anlatma geleneğinin sadece eğlence amacıyla gerçekleştirilmemesi masalların aynı zamanda toplumların inançlarını, değerlerini ve kültürel yapılarını yansıtmalarına bağlı olarak incelenen masallar; mitolojik unsurlar aracılığıyla geçmişten günümüze taşınan kültürel mirası aktaran önemli sözlü kültür ürünleri olarak değerlendirilmiştir.

Macar masallarında yer alan mitolojik unsurların tespit edilerek yorumlanmasının amaçlandığı bu çalışmada, Macar anlatıları ele alınırken Macar kültürünün Türk kültürüyle paylaştığı ortaklıklar, benzerlikler, inanç sistemi ve doğayla kurduğu ilişki göz önünde bulundurulmuştur. Buna bağlı olarak, Türk ve Macar masalları, yer yer karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve kültürel yapıdaki benzerlikler ortaya konulmuştur. İncelenen Macar masallarında; âlemler arasında köprü görevi görerek yeryüzü ile yeraltı dünyasını birbirine bağlayan ağaç motifi, kaosun ve sınavın sembolü olan dev ve ejderha figürleri, yol gösterici ya da engelleyici rolleriyle cadı ve peri, kahramanın yolculuğunda etkin rol oynayan hayvanlar ve kaderi değiştiren sihirli nesneler gibi temel mitolojik unsurlar tespit edilerek her iki kültürde de benzer veya aynı sembolik işlevlerle yer aldıkları sonucuna varılmıştır. Bu unsurlar, genellikle kahramanın yolculuğu sırasında karşılaştığı engeller veya rehberler olarak anlatıda yer alırlar ve kahramanın dönüşüm sürecinde önemli bir rol üstlenirler. Buna göre, masallar, sadece kişinin dünya üzerinde yaşadığı olayların anlatıldığı metinler değil, kişinin içsel yolculuğunda yaşadığı dönüşümü sembolik bir dille aktaran anlatı formlarıdır.

Macar masallarında ağaç, Türk anlatı geleneğinde olduğu gibi kutsal ve ruhsal dönüşümü sembolize eden bir unsurdur. Öte yandan ruhsal arınmada da sembolik bir işleve sahiptir. “Göğe Uzanan Ağaç” motifi hem Macar hem de Türk masallarında kutsal olanla temas kurmayı sağlayan ve ruhsal dönüşümü temsil eden bir sembol olarak karşımıza çıkmaktadır. Kahramanın yeraltından gökyüzüne kadar uzanan kutsal ağacı tırmanarak üç farklı dünyaya (yeraltı, yeryüzü ve gökyüzü) geçiş

yapması; yalnızca fiziksel bir yolculuğu değil, aynı zamanda onun içsel olgunlaşma sürecini de simgelemektedir. Bu ağaç, Türk mitolojik sisteminde de yer alan “hayat ağacı” inancının masal anlatısındaki yansımasıdır. Masallarda yer alan cadı ve peri figürleri ise zıt kutupları temsil etmekle birlikte birbirlerini tamamlayıcı rol üstlenmişlerdir. Cadı; kötücül, zorluklar yaratan ama dönüştürücü bir karakter olarak yer alırken peri; rehberlik, kutsayıcılık, yardım etme işlevlerine sahiptir. Karşıtlık içerisinde bulunan bu figürler, Türk masallarındaki “Koca Karı” ve “Ak Ana” gibi figürlerle benzerlik göstermektedir.

Türk masallarında olduğu gibi Macar anlatılarında da yaygın bir şekilde yer alan hayvanlar, kahramanın doğa ile kurduğu ilişkiyi yansıtmaktadır. Genellikle; kutsal rehber, kahramanın dış dünyadaki ve içsel yolculuğunun dönüştürücü unsuru, soyluluk sembolü ve bir sınav unsuru olarak masallarda yer almaktadırlar. Bu bağlamda, “Táltos At” motifi; kahramana üstün güç kazandırma, ona yol gösterme ve kutsal bilgiye ulaşma imkânı sağlama gibi işlevlere sahiptir. Türk anlatılarındaki “kanatlı at” ya da “gök tüylü at” figürleriyle büyük benzerlik gösteren bu motif, insan ile doğa arasındaki bütünselliğin ve derin ilişkinin bir yansıması olup hayvanların sadece canlı varlık olmayıp aynı zamanda kutsallığa sahip olduğunu göstermektedir. Öte yandan Macar masallarında yer alan ejderha; Türk anlatı geleneğinde olduğu gibi, yer altının, hazinenin ve suyun bekçisi olarak kahramanın karşısına çıkan en büyük sınavlardan biridir. Hem Macar hem Türk anlatılarında ejderhalar ve varyantları benzer işlevle yer almaktadırlar.

Macar masallarında yer alan sihirli nesneler, kimi zaman koruyucu bir unsur, kimi zaman yeniden doğuşun simgesi ya da kahramanın kaçış ve kurtuluş sürecinde yardımcı bir öğe olarak işlev görür. Öte yandan, sihirlerin nesnelerin anlatının akışını değiştirdikleri de görülür. *Kralın Üç Kızı* ve *İnek Yançı* adlı masalda görüldüğü üzere, sopa ve değneğin şatoları elmaya dönüştürmesi sihirli nesnelerin dönüştürme gücünü ortaya koymaktadır. *Yedi Bacaklı Akhal Teke* ve *Gül ve Menekşe* anlatılarında tarak ve fırça ormana, yangına ya da nehre dönüşerek kahramanın kötü karakterlerden kaçıp kurtulmasını mümkün kılar. *Doru İneğin Oğlu*’nda flüt, kahramanın çıktığı yolculukta ilerlemesine yardımcı olurken, *Prences Derja*’da kaval, hakikati açığa çıkarma ve diriltme işlevlerine sahiptir. *Sihirli Kaval*’da düdük; kuşları, vahşi hayvanları ve perileri çağırarak anlatının seyrini değiştiren bir araç konumundadır. *Dünyanın Yedi*

Kat Dibine Götürülen Prenses masalında mendil; koruyucu bir nesne olup *Yakup* masalında diriltme işlevine sahiptir. *Bot Yanko*'da ise mendil sandala dönüşerek kahramanın yolculuğunu sürdürmesini sağlar. Diğer bir sihirli nesne ip ise, kimi zaman bir geçiş unsuru olarak kimi zaman da güvene dayalı sınavlarda karşılaşılan bir unsurdur. Macar masallarında yüzük, kahramanla kaderi arasında bağ kurar, kahramanın kimliğini gizler ya da kaderin yönünü belirler. Kılıç, adaletin ortaya çıkmasını sağlama işlevine sahipken; bıçak, yaşam ve ölüm arasındaki ince çizgiyi simgeleyen bir nesne olarak anlatıda yer alır. Macar halkının sahip olduğu inanışların, doğa ve doğaya ait varlıklarla olan ilişkilerinin yansıdığı masalarda görüldüğü üzere, mendil, bıçak gibi nesneler; Türk anlatı geleneğinde de görüldüğü üzere, yeniden doğuş, koruma, kurtuluş ve dönüşüm gibi sembolik işlevleriyle olayların merkezinde yer almakta ve kahramanların kaderinin şekillenmesinde önemli bir rol üstlenmektedirler.

Tam olarak Macar masalları ile Türk masallarının karşılaştırmasına dayalı olmayan bu çalışma, aynı kültürel kökene sahip olmalarına bağlı olarak yer yer Macar kültürü ile Türk kültürü arasında ortaklıklar ve farklılıklara değinilmesini gerekli kılmıştır. Buna göre, üç katmanlı evren yapısı (yeraltı- yeryüzü- gökyüzü), göğe uzanan kutsal ağaç sembolü, hayvanların kahramanların yolculuğunda bir kılavuz olarak etkin rol oynaması, kahramanın öte âleme yolculuğu gibi temaların her iki anlatı geleneğinde de yer aldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda hem Macar kültürünün hem de Türk kültürünün Şamanizm inanç sisteminden izler taşıdığı tespit edilmiştir. Öte yandan, mitolojik unsurlara bağlı olarak Türk ve Macar anlatıları karşılaştırıldığında benzerlikler olmasına rağmen her iki kültürün de kendi toplumsal ve tarihî şartlarına bağlı olarak mitolojik unsurları farklı anlamlarıyla yeniden biçimlendirdiği de görülmektedir.

Sonuç olarak, Macar masallarında yer alan mitolojik unsurlar; halkın düşünce biçimini, doğayla kurduğu ilişkiyi, ahlaki değerlerini ve toplumsal beklentilerini yansıtan temel anlatı öğeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu masallar aracılığıyla aktarılan değerler, kuşaktan kuşağa aktarım ile kültürel sürekliliğin korunmasına katkıda bulunmaktadır. Çalışma sürecinde yapılan inceleme ve değerlendirmeler mitolojik unsurların yalnızca estetik değil, aynı zamanda öğretici ve dönüştürücü bir işleve sahip olduğunu da göstermektedir. Bu tez çalışması, Macar masallarında öne

ıkan mitolojik ve sembolik unsurların yorumlanması, Türk masalları arasındaki benzerlik ve farklılıkların ortaya konulması yoluyla, halkbilimi alanına ve karşılaştırmalı mitoloji çalışmalarına katkı sağlamayı amaçlamaktadır. İleride bu alanda yapılacak olan çalışmalar için, Macar ve Türk masalları arasındaki mitolojik ve sembolik bağların daha ayrıntılı olarak incelenmesi, kültürel etkileşimlerin ve anlatı geleneklerinin derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlaması da hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahmet Vefik Paşa (2000). *Lehce-i Osmanî* (Haz. R. Toparlı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aydar, O. (1947). *Türk uçuş masalları*. Türk Hava Kurumu Yayınları.
- Aydın, M. (2022). Macar belgelerinde táltos mücadeleleri. *Türkologia*, 4(112), 135–167.
- Bayat, F. (2022). *Türk şaman metinleri: Efsaneler ve memoratlar*. Ötüken Neşriyat.
- Bazarbay, M. (1995, Mayıs). Akalteke atları. E. Gürsoy-Naskali (Başkan), *Türk kültüründe at ve çağdaş atçılık: Sempozyum bildirileri*, Türkiye Jokey Kulübü Yayını, İstanbul.
- Beydili, C. (2004). *Türk mitolojisi: ansiklopedik sözlük* (Çev. E. Ercan). Yurt Kitap Yayın.
- Boratav, P. N. (1969). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2012). *Türk mitolojisi: Oğuzların – Anadolu, Azerbaycan ve Türkmenistan Türklerinin mitolojisi* (Çev. R. Özbay). BilgeSu Yayıncılık.
- Borbély, D. O. (2022). *Macar masallarında ve efsanelerinde şamanizm* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Bütüner, Ş. (2022). *Masal ve mitoloji: Türk masallarında kültlerin çözümlemesi*. Paradigma Akademi.
- Campbell, J. (2000). *Kahramanın sonsuz yolculuğu* (Çev. S. Gürses). Kabalcı Yayıncılık.
- Crews, J. (2003). Forest and tree symbolism in folklore. *Unasylva*, 54(213), 37–43.
- Csáki, É. (2021). *Macar masalları* (Ed. N. Önoğlu). Alfa Basım Yayın Dağıtım.
- Csösz, A., Szécsényi-Nagy, A., Csákyová, V., Langó, P., Bódis, V., Köhler, K., Tömöry, G., Nagy, M. ve Mende, B. G. (2016). Maternal genetic ancestry and legacy of 10th century AD Hungarians. *Scientific Reports*, 6, 33446. <https://doi.org/10.1038/srep33446>

- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk mitolojisinin ana hatları*. Kabalcı Yayınevi.
- Dağ, Ü. (2021). Türk ve İskandinav mitolojisinde ağaç sembolizmi. *Millî Folklor*, 33(132), 63–74.
- Dilek, İ. (2021). *Türk mitoloji sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Díószegi, V. (1998). *Sámánok nyomában Szibéria földjén*. Terebess Kiadó.
- Dömötör, T. (1982). *Hungarian folk beliefs* (Çev. C. M. Hann). Indiana University Press.
- Duydu, M. ve Boydaş, O. (2020). Türk mitolojisinde “hayat ağacı” sembolü ve bu sembolün sanata yansımalarından örnekler. *Atlas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(36), 1041–1050.
- Duymaz, A. (2018, Kasım). Geleneksel anlatılarda bir şaman/sufi silahı: Tahta kılıç. 9. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Eliade, M. (1993). *Mitlerin özellikleri* (Çev. S. Rifat,). Om Yayınevi.
- Eliade, M. (1999). *Şamanizm: İlkel esrime teknikleri* (Çev. İ. Birkan). İmge Kitabevi Yayınları.
- Eliade, M. (2019). *Mitler, rüyalar ve gizemler* (Çev. C. Soydemir). Doğu Batı Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2005). *Türk lehçeleri grameri*. Akçağ Yayınları.
- Ergin, M. (1971). *Dede Korkut Kitabı*. Millî Eğitim Basımevi.
- Ergun, P. (2004). *Türk kültüründe ağaç kültü*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Erhat, A. (2007). *Mitoloji sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Ferenc, P. (2016). *Az időjárás irányító sárkány szerepe a magyar táltoshagyományokban. Sámánizmus és népi vallás kurzus, Eötvös Loránd Tudományegyetem*. Budapest.
- Gökçeoğlu, M. (2005). *Kıbrıs Türk halkbilimi masal coğrafyamız I toplu masallar 1 – He babam de babam*. Gökçeoğlu Yayınları.

- Gökçeoğlu, M. (2005). *Kıbrıs Türk halkbilimi masal coğrafyamız II toplu masallar 2 – Ay oğlum, Ayan oğlum*. Gökçeoğlu Yayınları.
- Gömeç, S. (1998). Şamanizm ve Eski Türk dini. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, (4), 38–43.
- Gürcüm, B. H. ve Kaleli, D. (2020). Kültür ekseninde hayat ağacı sembolü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(72), 451–466.
- Hoppál, M. (2008). Macar halk inançlarında şamanizmin izleri (Çev. M. Duranlı). *Millî Folklor*, 77, 111–117.
- Kabalcı, E. S. (2018). Altın Dal'daki ağaç ruhunun mitolojideki izleri. *The Journal of Academic Social Science Studies*, (69), 105–118.
- Kandra, K. (1897). *Magyar mythologia* (Haz. B. Pásztor). Egri Nyomda-Részvénytársaság.
- Kaya, A. B. (2004). *Has bahçenin gülleri Sivas masalları*. Kitabevi Yayınları.
- Kaya, M. (2015). *Mitolojiden efsaneye Türk mitolojisinin Türkiye'deki efsanelerde izleri*. Bağlam Yayınları.
- Kiszely, I. (2000). *A magyar nép őstörténete Mit adott a magyarság a világnak*. Püski Kiadó.
- Kriza, J., Erdélyi, J., ve Pap, K. (1889). *The folk-tales of the Magyars* (Çev. W. H. Jones ve L. L. Kropf). Elliot Stock for the Folk-Lore Society.
- Kúnos, I. (2019). Türk masalları (Çev. E. N. Akbaş). Maya Kitap.
- Mukusheva, R. (2020). The presence of shamanism in Kazakh and Hungarian folklore. I. Zimonyi (Ed.), *Ottomans – Crimea – Jochids: Studies in honour of Mária Ivanics* (s. 229–238). University of Szeged.
- Munkácsi, B. (1887). Újabb adalékok a magyar nyelv török elemeihez. *Nyelvtudományi Közlemények*, 20(3), 467–474.
- Ögel, B. (1995). *Türk mitolojisi 2 (kaynakları ve açıklamaları ile destanlar)*. Türk Tarih Kurumu.

- Ögel, B. (2010). *Türk mitolojisi 1 (kaynakları ve açıklamaları ile destanlar)*. Türk Tarih Kurumu.
- Önal, M. N. (2011). *Muğla masalları (araştırma – inceleme)*. Muğla Üniversitesi Yayınları.
- Özçelik, M. (2004). *Afyonkarahisar masalları (araştırma-inceleme-metin)*. Fakülte Kitabevi Yayınları.
- Pócs, É. (1999). *Between the living and the dead: A perspective on witches and seers in the early modern age* (Çev. S. Rédey ve M. Webb). Central European University Press.
- Propp, V. (2008). *Masalın biçimbilimi* (Çev. S. Rifat ve M. Rifat). İş Bankası Yayınları.
- Roux, J.P. (2011). *Eski Türk mitolojisi* (Çev. M. Y. Sağlam). BilgeSu Yayıncılık.
- Sakaoğlu, S. (2011). *Halk hikâyeleri*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları.
- Sipos, J. ve Csáki, É. (2009). *The psalms and folk songs of a mystic Turkish order*. Akadémiai Kiadó.
- Szabó, G. ve Falus, O. (2024). The miracle stag, as a common actor in the origin myths of the Turkic and Iranian peoples and the Urartu culture. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 24(1), 269–285. <https://doi.org/10.32449/egetdid.1383745>
- Şen, S. (2008). *Anadolu masallarında kadının yeri* [Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi.
- Ulutan, E. M. (2017). *Macar halk masalları ve söylenceleriyle İslamiyet öncesi Türk destanlarındaki ortak motifler* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Vehrer, A. (2018). Táltos, witch, incubus, succubus and other beings in Hungarian folklore and mythology. *Civic Review*, 14(Special Issue), 411–423.
- Yörükân, T. (2000). *Yunan mitolojisinde aşk*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yücel, T. (1972). *Anadolu masalları*. Varlık Yayınları.

EKLER

Ek-1: Tezde Kullanılan Masalların Listesi

AKTAY

Aktay, küçük yaşta büyükbabasına emanet edilen bir çocukmuş. Ailesi üçüncü yedi yaşını doldurduğunda kendilerini aramak üzere yola çıkacağına dair büyükbabasından söz almışlar. Aktay büyürken olağanüstü bir güce sahip olmuş. Büyükbabası Aktay'a göğes kadar uzanan dev bir kayın ağacının kabuğunu her yedi yılda bir soyma görevi vermiş. Üçüncü yedi yıldan sonra büyükbabası ona kayın ağacından eğirdiği ipleri ve güçlü hayvanlardan oluşan bir sürü emanet etmiş. Aktay ailesini bulmak üzere yola koyulmuş. Yolculuğunda karşılaştığı; Ağaçyolan, Taşkiran ve Demiryöğüran'ı gürüşte yenerek onları sadık hizmetkarları yapmış. Bir gün sürüsünden yedi aygırı çalan yedi başlı ejderhanın peşinden yeraltına inmiş. Aktay tehlikeleri aşmış ve aygırlarını ararken bir fırtınada griffon kuşunun yavrularını korumuş. Bu iyiliği karşılıksız bırakmayan kuş Aktay'ı yeryüzüne çıkarabileceğini söylemiş. Yolda gücü azalan kuş Aktay'ın uzuvları ile beslenerek yeryüzüne ulaşmış. Beden büyüten otu ile uzuvlarını yeniden kazanan Aktay, ailesini aramaktan vazgeçerek kendine yeni bir hayat kurmuş.

AT HIRSIZI PERİLER

Çok sayıda çocuğa sahip olan baba, bir düzine çocuğunu iş bulması için evden göndermeye karar vermiş. Hangi sıra ile çocuklarını göndereceğine karar veremediği için şans meteliğini kullanarak kura çekmiş. Kurada en küçük oğlu Dyurika da çıkınca babası göndermek istememiş. Fakat Dyurika çok cesurmuş ve o da kardeşleriyle gitmek istemiş. Babası şans meteliğini küçük oğluna vermiş. 12 kardeş yola koyulmuşlar ve Dyurika'nın rüyasında gördüğü dönen şatoyla karşılaşmışlar. Kırmızı bir horoz bacağının üzerinde olan şato Dyurika'nın meteliği fırlatmasıyla durmuş ve bütün kapıları açılmış. Şatonun askerleri çocukları krala götürmüş ve kral öfkeyle onları sorgularken Dyurika krala kendini sevdirmiş. Kral çocukları şatoya seyis olarak işe almış ve onlara bin iki yüz altın tüylü atı koruma görevi vermiş. Önceki seyislerin atları koruyamayıp, kafalarına kazık geçirilerek cezalandırıldıklarını gören çocuklar çok korkmuşlar. Üç gün üç gece atları koruyabilirlerse kral Dyurika'ya torununu ve krallığının yarısını verip kardeşlerini de prens yapacağını söylemiş. Dyurika yalnız

bırakılmış cılız bir tayla arkadaş olmuş. Tay ona hırsız perilerinin gece atları çalacağını ancak mürver yaprağı dumanı ile onları koruyabileceklerini söylemiş. Dyurika kendi ve kardeşleri için kraldan pipolar temin etmiş ve ağaçlardan topladıkları mürver yaprakları ile pipoları tıttırmışlar. Böylece ilk gece gelen 12 periyi kaçırmayı başarmışlar. Ertesi gün tay onlara periler kraliçesinin yüz peri göndereceğini söylemiş ve mürver yapraklarından büyük bir ateş yakmalarını söylemiş. Böylelikle o gece gelen perileri de püskürtmüşler. Cılız tay Dyurika'ya kendi şans meteliğini vermiş ve biri isterse kendininkini değil tayın verdiği meteliği vermesi gerektiğini söylemiş. Üçüncü gece periler kraliçesi yüzlerce periyle birlikte gelse de çocuklar büyük bir hazırlık yapmışlar. Mürver yaprağı dumanı perileri boğmuş ve binlerce periyle beraber kraliçe peri ve altı kanatlı atı da yakalanmış. Dyurika kralın verdiği sözü tutmasını istemiş ancak kral torununu Kızıl prensle vermek için söz verdiği için caymak istemiş. Dyurika prensesle olan dostluğu ve zekâsı sayesinde gerçek şans meteliğini saklayarak prensese sahte olan meteliği vermiş. Kızıl prens Dyurika'ya saldırmış ve düello başlamış. Dyurikanın kılıcı kırılmış fakat büyüdü tay onu kurtarmış. Dyurika'nın cesaretinden korkan kızıl prens utanç içinde kaçarak uzaklaşmış. Kral böylece prensesi Dyurika ile evlendirmeye karar vermiş. Dyurika zekâsı ve cesareti sayesinde hak ettiği ödüle ulaşmış.

BOT YANKO

Bir zamanlar çok fakir bir adam karısı ve güzeller güzeli kızıyla yaşarmış. O kadar fakirlermiş ki adam gurbete gidip daha fazla para kazanarak ailesine bakmaya karar vermiş. Adam müzik seslerinin geldiği bir köye doğru yaklaşmış. Herkesin çok mutlu olduğu bu köyde her şey bedavaymış çünkü bütün hesapları Bot Yanko adında biri ödüyor. Adamı zorla aralarına alıp giydirmişler ve karnını doyurmuşlar. Adam meyhanede etrafa saçılan paralardan toplayıp gitmeye çalıştığı sırada Bot Yanko adamdan güzel kızını kendisine vermesini istemiş. Karşılığında 21 araba dolusu mal, para ve altın fayton vermiş. Adam da kızını Bot Yanko'ya vermeye söz vermiş. Eve döndüğünde adamı başta tanıyamasalar da sonradan tanımışlar ve çok sevinmişler. Kız babasının onu para karşılığı sattığını öğrenince yıkılmış, yemeden içmeden kesilmiş. Ne yaptılarsa kızı ikna edememişler çünkü kız ancak bir şeytanın bu kadar malı mülkü olacağını düşünmüş. Arabacılar kızı zorla yakalayıp arabaya bindirmişler. Kızın annesini ve babasını da yanlarına alarak yedi gün süren yolculuğun ardından Bot

Yanko'nun meyhanesine varmışlar. Kız yol boyunca o kadar ağlamış ve üzölmüş ki kimse onun dünyayı konuşuran güzelliğe sahip olan, o güzel kız olduğuna inanamamış. Bot Yanko kızın o halini görünce fakir kılığında karşısına çıkıp Bot Yanko'nun onunla evlenmeyeceğini isterse kendisiyle evlenebileceğini söylemiş. Kız bu duruma sevinmiş ve fakir delikanlıyla evlenmeye karar vermiş. Düğünden sonra Kız ve Bot Yanko yeraltındaki Balmumu Sarayına gitmiş. Orası ejderhalar tarafından korunan dönen bir saraymış. Kız şeytanın karısı olduğunu anlayıp çok üzölmüş ama artık yapacak bir şey yokmuş. Bot Yanko onu teselli etmeye çalışsa da fayda etmemiş. Kız bir gün pınardan su içerken çok susamış olan kukumav kuşuna rastlamış ve ona yardım etmiş. Yanko kızın mutsuzluğuna sinirlenerek onu zindana hapsetmiş ve ona üç köpek kafası verip bunları pişirip etini hizmetçi kıza verip kemiklerini kendinin yemesini emretmiş. Kız üzüntüden ağlarken kukumav kuşu gelmiş ve kıza yardımcı olmuş. Yanko sonrasında kıza haşhaş tohumları verip en yüksek dağdan mağara kapısına kadar dikmesini emretmiş. Kukumav kuşu yine kıza yardımcı olarak tohumların ekilmesini sağlamış. Bunun da yapıldığını gören Yanko sinirlenip kızı hapsedip gitmiş. Kukumav kuşu kızın mağaradan kaçmasına yardım etmiş ama uçarken enerji gerektiği için kızın bazı uzuvlarını kesip yemesi gerekmiş. Kızın ailesinin yanına vardıklarında, onları yedi gün boyunca ters çevrilmiş bir teknede saklamalarını istemişler. Kukumav kuşunun sevgisiyle kızın uzuvları yeniden yenilenmiş ve aslında bu kuşun yakışıklı bir prens olduğu ortaya çıkmış. Güzel kızla prens evlenip mutlu mesut yaşamışlar.

BÜCÜR YANKO

İki oğlu ve bir kızı ile yaşayan yoksul kadının oğulları günün birinde tarlaya çalışmaya gitmişler. Kız kardeşlerinin onlara öğle yemeği getirirken yolu bulması için arkalarında saman izleri bırakmışlar. Kız kardeşleri, ağabeylerine yemek götürmek için yola çıkmış fakat saman izlerini değiştiren ejderha kızın kendi mağarasına gitmesini sağlamış. Ejderha, mağarasına gelen kızı tutsak ederek karısı yapmış. Uzun süre geçmesine eve gelmeyen kardeşlerini bulmak için birer birer yola çıkan iki ağabey ejderha tarafından öldürölmüş ve tuzlanıp mahzene atılmış. Çocuklarını kaybeden anne, fasulye ayıklarken tanrıya bir çocuğu daha olması için dua etmiş, o sırada yere düşen fasulye tanesi dile gelmiş ve “Bücür Yanko” adında bir çocuk olmuş. Gel zaman git zaman Yanko büyümüş ve kardeşlerini aramaya yola çıkmış. Ejderhayla güreşerek

onu alt etmiş ve kardeşlerini kurtarmış. Fakat abileri Banko'yu çok kıskanmış onu büyük bir meşe ağacına bağlamış ve terk etmişler. Bu durumu kaldıramayan Bücür Yanko ağacı söküp sırtında ağaçla eve dönmüş, eve dönmesiyle yola çıkması bir olmuş. Yolda Ağaçyolan, Taşyoğuran ve Dağdeviren adında üç devi dost edinmiş. Beraber yas tutulan bir şehre gitmişler. Bu ülkenin kralının üç kızı, Yediarşın-Sakallı tarafından kaçırılmış. Kral, kızlarını kurtaracak olan kişiye krallığının yarısını ve kızlarını vereceğinin haberini tüm ülkede duyurmuş. Yanko'nun yoldaşları sırayla Yediarşın-Sakallı'nın karşısına çıkmışlar ve mağlup olmuşlar. Sıra Yanko'ya geldiğinde Yediarşın-Sakallı'yı bir ağaca sıkıştırarak onu alt etmiş. Sonunda kralın üç kızını da kurtararak her birinden bir altın yüzük almış. Prensesler kurtulduktan sonra Yanko ile işi biten yoldaşlar ona ihanet etmiş. Bir başına kalan Yanko'yu Anka kuşu taşıyarak yeryüzüne çıkarmış. Saraya döndüğünde sahte kahraman görünümündeki eski yoldaşlarının prenseslerle evleneceklerinin haberini almış. Gerçekleri anlatarak, yüzükleri kanıt olarak sunmuş. Kral gerçeği anlayınca sahte kahramanları astırmış. Yanko ise en küçük prensesle evlenerek, prensesle mutlu bir yaşam sürmüşler.

CEYLAN

Bir zamanlar fakir ve çok sayıda çocuğu olan bir aile varmış. Uzun zamandır et yemeyen baba, et yemek istemiş fakat annenin baba için hazırladığı eti çocuklar yiyince anne kendi baldırından bir parça et kesip onu pişirmiş, yemek pişer pişmez kocasının önüne pişen yemeği koymuş. Seve seve yediği etin ne eti olduğunu öğrenenince; adam, karısıyla konuşup sırayla çocuklarını pişirmek için plan yapmışlar. Bu konuşmaya şahit olan kardeş, ablasına olanları anlatmış. İki kardeş evden kaçarak ormana varmışlar. Susuzluktan tükenen küçük kardeş, ablasının onu uyarmasına rağmen susuzluğa dayanamayınca ceylanın ayak izinden su içmesiyle beraber ceylana dönüşüvermiş. Ablasıyla yola bir ceylan olarak devam etmiş. Yolda bir grup askerle karşılaşmışlar. Askerlerin içinde prens de varmış, Ablayı fark edip âşık olan prens onu saraya götürmek istemiş. Genç kız onunla birlikte kardeşi ceylanın da saraya gelmesi şartıyla evlilik teklifini kabul etmiş. Aradan zaman geçmiş, evlenen çift bebek bekliyormuş. Bir gün savaşın çıkmasıyla birlikte hamile karısını bırakmak zorunda kalan prens, uzun yıllardır tanıyıp güvendiği aşçısına karısı ile doğmamış bebeğini emanet etmiş ve savaşa gitmek için yola çıkmış. Doğmamış çocuğunu ve karısını emanet ettiği kişi aslında bir cadıymış. Kendi kızını, prensin karısının yerine geçirmek

arzusuyla kızını, prensesin hizmetine vermiş. Olanların farkına varmayan prenses tuzağa düşmüş. Pencereden itilerek atılan prenses, derin sulara düşmesiyle bir ördeğe dönüşmüş. Gel zaman git zaman prens savaştan dönmüş. Prensесin yerine geçen cadının kızı, prensin yokluğunda hastalıktan solduğunu ve güzelliğini bu sebeple kaybettiğini söylemiş. Yeni doğan prens ve prensesin bebeği ise beslenemediği için sürekli ağlıyormuş. Ablasına yapılanları bilen ceylanın elinden bir şey gelmiyor, gece gündüz o da ağlıyormuş. Ceylanın bir tehdit oluşturduğunu gören cadı, kızından prensе gidip çok hasta olduğunu eğer ceylanın kalbini yiyemezse iyileşemeyeceğini söylemesini istemiş. Ceylana kıyamayan prens, birkaç gün beklemek istemiş. Ceylan, prensten bebeği sırtına bağlamasını isteyerek onu gezdirmenin belki küçük çocuğa iyi geleceğini ve ağlamasının dineceğini söylemiş. Prens bu teklifi kabul etmesiyle ceylan bebeği annesine götürmüş. Prensес denizden çıkarak insana dönüşmüş bebeğine sarılmış onu emzirmiş. Bebeğin ağlamasının geçtiğini görünce, bahçede gezdirme bahanesiyle bebeği annesine kavuşturma olayını tekrarlamışlar. Ceylanı takip eden prens, karısını görünce olanları anlamış. Cadı ve kızını cezalandırmış. Ceylan ise yakışıklı bir gence dönüşmüş ve hep beraber mutlu mesut yaşamışlar.

ÇATAL ÇUBUK

Durmadan ağlayan bir bebeği olan yoksul bir aile varmış. Anne tarlada çalışırken bebeğini gölgelik bir yere koymuş. Döndüğünde bir değil iki bebeğin orada olduğunu görmüş ama hangisinin kendi çocuğu olduğunu anlayamamış. İki çocuğu da almış ve çocukları ikiz gibi büyötmüşler. Sürekli hangi çocuğun kendine ait olduğunu merak eden kadın, bir gün komşusundan çatal çubuk yöntemi ile kendi öz oğlunu anlayabileceğini öğrenmiş. Komşunun verdiği tavsiyeyi denemeye karar vermiş. Anne soba arkasına saklanan çocuğun kendi oğlu olduğunu anlamış. Yıllar sonra iki kardeş tahta bir kılıçla oynarken üvey oğlan kardeşini yaralamış. Bu duruma üzölen anne evlatlık çocuğunun kalbini kırmış ve adı Şandor olan evlatlık çocuk evi terk etmiş. Şandor yolculuğunda bir cadıyla karşılaşmış ve üç gün boyunca cadının kısıraklarına bakmakla görevlendirilmiş. Bu kısıraklar, her gün farklı bir hayvana dönüşerek kaçmaya çalışsalar da Şandor bir karga, bir bıldırcın ve bir balığın yardımıyla onları bulmuş. Üç gün sonra kısıraklara bakabilmesinin ödölü olarak cadının doğacak taylorlarından birini, paslı bir kılıcı, dört koyunu ve eski giysileri almış. Koyunları tayın bacaklarına bağlamış ve aslanları atlatarak periler diyarından kaçmış. Cadının verdiği

bu tay sayesinde olağanüstü güçlere sahip olmuş. Şandor ejderhanın tehlikesi altında olan bir ülkeye varmış ve saraya girebilmek için kılık değiştirmiş. Gizli bir şekilde üç ejderhayı öldürmüş ve prenseslerden birinin kalbini çalmış fakat kimliğini açıklamadan ortadan kaybolmuş. Ama şans yüzüğü sayesinde kim olduğu anlaşılmış ve kralın küçük kızı ile evlenmiş. Aradan iki hafta zaman geçmiş. Şandor atına binip, gezinmeye çıkmış. Ejderha kemiklerinin yığılı olduğu çiçekli tepeye varmışlar. Orada yaşlı bir cadının tuzağına düşmüşler. Cadı, atı taşa dönüştürmüş. Şandor'u ise ikiye bölüp gözlerini çıkartıp suya atmış, bedenini ise çuvala koyarak asmış. Bu sırada Şandor'un kardeşi Mişka kendisine gönderilen işaretlerden yola çıkarak kardeşini aramaya başlamış. Cadı tarafından tuzağa düşürülmeye çalışsa da Mişka uyanıklığı sayesinde cadıyı öldürerek kardeşini hayata döndürmüş. Mişka'nın yaptıkları kralın çok hoşuna gittiğinden büyük kızını onunla evlendirmiş. Mişka, cadının kalesinde; Şandor ise sarayda yaşamlarına devam etmişler.

DORU İNEĞİN OĞLU

Annesi, babası ve bir ineği ile yaşayan bir oğlan varmış. Bu çocuk tüm zamanını beş ayaklı sihirli bir inekle geçirirmiş fakat bir gün annesi ölmüş. Bu ineğin sihirli bir boynuzu varmış. Boynuzu çevrildiğinde, lezzetli ve çeşitli yemeklerden oluşan bir sofranın kurulmuş. Bu durumu fark eden dul komşu kadın, çocuğun babasını kandırarak onunla evlenmiş. Kadının bir de kızı varmış. Kızını güzelce beslerken, oğlana soğuk lapa ile soğandan başka bir şey vermezmiş. Ama ineğin sayesinde çocuk hiç aç kalmazmış. Zaman geçtikçe oğlanın büyüyüp geliştiğini gören kadın deliye dönmüş. Hastalanmış gibi yaparak kocasından ineğin kalbini yemek için ineği kesmesini istemiş. İneğin kalbini yemek tek çareymiş. Tuzağı fark eden çocuk elindeki nacak ile üvey annesinin kafasına vurarak inek ile oradan kaçmışlar. Sihirli inek ve çocuk sırasıyla gümüş, altın ve elmas çayırılarına varmışlar ve kuyuların yanında mola vermişler. Sihirli inek de aynı zamanda buralarda sırasıyla gümüş, altın ve elmas boğa ile savaşarak birbirinden güçlü boğalara karşı savaşı kazanmış. İnekle çocuğun ilişkisi zamanla anne oğul ilişkisi gibi olmuş. Doru inek çocuğa Latsi adını vermiş ve Latsi inekten zekâ ve cesaretin hayat üzerindeki etkilerini öğretmiş ve rakiplerini teker teker yenmesine yardımcı olmuş. Tüm eğitim bittiğinde inek Latsi'ye evlenmesi için eş bulmak üzere bir yolculuğa çıkmasını istemiş. Latsi bu yolculuğunda Ağaç Yamultan ve Taş Ufalayan adında iki dost edinmiş. Üçü beraber dünyanın yetmiş yedi

ülkenin ötesine varmışlar. Kara yasa bürünmüş şatoda, üç güzel gül dalına dönüşen, üçüncüsü müstakbel eşi olacak olan prensesler için Kapamányimonyok adlı ihtiyarla savaşı Latsi savaşı kazanmış. Şato yastan çıkmış ve eşleriyle güzel bir yaşam sürdürürken Kapamányimonyok'un cehennemden savaş ilan etmesiyle Latsi ve dostları kanlar içinde kalmış. Doru İnek Latsinin kendisine verdiği mendili kanlar içinde görünce Kan dağına gelmiş ve kendi canını feda ederek Latsi ve arkadaşlarını kurtarmış. Latsi ve arkadaşları doru inek için altın bir tabut hazırlamışlar ve bu fedakarlığı ödüllendirmişler.

DÜNYANIN YEDİ KAT DİBİNE GÖTÜRÜLEN PRENSES

Yakışıklı bir prens tarafından gezmeye davet edilen prenses bu daveti kabul etmiş. Prens, prenses ve köpeği Pinçi'yi şehir dışına çıkardığında yedi başlı bir ejderhaya dönüşmüş ve onları yerin yedi kat altına kaçırmış. Prens ejderhayla evlenmek zorunda kalmış. Bir gün yerin üstünden düşerek gelen bir yaprak sayesinde ailesine mektup yazmış ve köpeği Pinçi ile babasına göndermiş. Kral kızını kurtaran kişiye prensesle beraber mallarının yarısını vereceğini duyurmuş. Üç kardeş prensesi kurtarmaya karar vermişler. En küçük kardeşi ipe yeraltına indirmişler. Prensle karşılaşan çocuk prensesin uyarısıyla ejderhayı beklemiş. Ejderha gelince prensesin verdiği sihirli mendilden güç alarak ejderhayı öldürmüş ve prensesi kurtarmış. Kardeşleri prensesi yeryüzüne çıkarmışlar fakat genci orada bırakmışlar. Yerin altında dolaşan genç, bir yılanın saldırmakta olduğu kartal başlı kuş yavrularını kurtarmış. Anne kuş, genci sırtında yeryüzüne çıkarmış fakat yolda kuşun beslendiği et bittiğinde genç kendi bacağından bir parça vermiş. Kuş gencin yaptığı bu fedakarlığı karşılıksız bırakmamış ve bacağına eski haline getirmiş. Yeryüzüne çıkan genç, kardeşlerinin kendisini kandırarak prensese talip olduklarını öğrenmiş. Halkın desteğini alarak bir bilmece sayesinde gerçekleri ortaya çıkarmış ve prensesle evlenerek kral olmuş. Kendisine ihanet eden kardeşlerinin birini seyis birini de domuz çobanı olarak işe almış.

FEDA İLE ANYIÇKA

Bir kral, savaştan ülkesinde dönerken, ülkede var olan her şeyi kayda geçirtmiş. Yolda, gizemli bir ihtiyarla karşılaşmış ve onunla bir anlaşma yapmış. Bu anlaşmaya göre kayıt dışı olan şeyler ihtiyara ait olacakmış. Fakat kralın karısının

hamile olduğundan haberi yokmuş. Nihayetinde doğacak olan çocuk anlamaya göre Periler Kralı'na verilecekmış. Çocuk doğduğunda adını Feda koymuşlar ve Feda on iki yaşına geldiğinde periler diyarına gitmek üzere yola çıkmış. Yolda bir peri kızı ona yardım etmiş. Göl kıyısında yıkanmak için gelen üç kuğudan en küçüğü olan Anyıčka'nın kıyafetlerini saklayarak aşkını kazanmış. Anyıčka, Feda'yı babasının sarayına götürmüş. Periler kraliçesi olan anne, Feda'yı istememiş ve ona imkânsız görevler vermiş. Anyıčka Feda'ya yardım etmek için sihirli düdüğünü kullanmış ve yardıma diğer perileri de çağırarak görevleri tamamlamışlar. Kralın saraydan uzaklaştığı vakit kraliçeyle kalmanın güvenli olmadığını bilen Feda ile Anyıčka kaçsalar da kraliçe peşlerinden gelmiş. Üç kez kraliçeye yakalanmışlar sonuncu yakalanıştan ise Feda'nın ülkesinin sınırına vararak kurtulmuşlar. Ancak Feda, Anyıčka'yı babasına götürmeden önce şehre yalnız gitmek istemiş. O sırada Kraliçenin bedduası etkisini göstererek Feda Anyıčka'yı unutuvermiş. Anyıčka, kendini hatırlatmak için yüzüğünü şarap kadehine bırakmış ve Feda her şeyi hatırlayarak Anyıčka'ya olan tüm sevgisi geri gelmiş. Gerçekler ortaya çıkmış ve Feda ile Anyıčka evlenerek iki krallığa da hükmetmişler.

GÖKYÜZÜNE UZANAN AĞAÇ

Bir gün bir kralın şatosunun önünde göğe kadar uzanan, gündüzleri çiçek açıp geceleri meyve veren bir elma ağacı belirmiş. Bu ağacın meyveleri her gece çalınıyormuş ve kral meyveleri getiren kimse, onunla kızını evlendirip ülkenin yarısını vereceğini duyurmuş. Domuz çobanı olan Yanoş bu görevi üstlenmiş ve yanına üç çift çarık, yiyecek, içecek ve kanca alarak ağaca tırmanmaya başlamış. Bu tırmanış günlerce sürmüş ve sonunda ağacın tepesine vardığında bir sarayla karşılaşmış. Saraydaki prenses Etelka, Yanoş'u hizmetine almış fakat on ikinci odaya girmesini yasaklamış. Yanoş bu yasağı çiğneyerek odaya girmiş ve odada zincirlenen ejderhaya su vererek onu serbest bırakmış. Ejderha bu iyiliği karşısında Yanoş'a üç ülke vereceğini ama prensesi de alacağını söylemiş. Yanoş ve Etelka tam evlendiklerinde ejderha gelerek prensesi götürmüş. Yanoş, Etelka'yı geri almak için yola çıkmış. Prensesin sahip olduğu sihirli atlar ona yardım etmeye karar vermiş. İlk atına binerek yola koyulmuş, uçmuş, dağları, vadileri, ormanları geçmiş ve sonunda ejderhanın sarayına ulaşmış. Etelka'yı kuyunun başında kanlı çamaşırlar yıkarken bulmuş. Üç

kere şansını Etelka'yı kaçırmayı deneyen Yanoş ancak dördüncü denemesinde, atı Demir Kırat sayesinde prensesi kurtararak kaçmayı başarabilmiş. Bir süre sonra, Yanoş, kendisine benzeyen bir delikanlıyla karşılaşmış. Ona bir at vererek delikanlıya yardımcı olmuş. Birlikte Yanoş'un evine varmışlar, kralı ziyaret edip sonunda ona elmasını vermişler.-ve kral iyileşmiş. Yanoş, kendinin evli olduğunu ama ona benzeyen arkadaşının bekar olduğunu ve kral isterse kızının onunla evlenebileceğini söylemiş. Kral razı olmuş, prenses Yanoş'a benzeyen delikanlıyı beğenmiş ve düğün yapılmış. Sonunda, Yanoş ve karısı, Yanoş'un arkadaşı da prensesle mutlu bir şekilde yaşamaya devam etmişler. Her şeyin sonunda, herkes istediği mutluluğa kavuşmuş ve hayatları huzurlu bir şekilde sürüp gitmiş.

GÜL VE MENEKŞE

Bir zamanlar bir kral ve bu kralın Menekşe adında bir kızı varmış. Prens Menekşe'nin cadı olan kötü kalpli üvey annesi, prensesi isteyen kişilerin üç görevden geçmesi gerektiğini duyurmuş. Komşu ülkenin prensi olan Gül, Menekşe'yi gördüğünde ona âşık olmuş ve bu görevleri başarmaya karar vermiş. Menekşe Gül'e bu görevlerde gizlice yardım etmiş. İlk görevde bir dağ yok edilecek ve yerine üzüm bağı kurulacaktı. İkinci görevde orman kesilecek, buğday ekilecek ve çörek yapılacaktı. Gül bu iki görevi de Menekşe'nin kendisine yardım etmesiyle geçmiş. Son görev olan üç küheylanı eyleyerek dizginleme görevinde bu küheylanların aslında prensesin babası, cadı üvey annesi ve Menekşe olduğunu öğrenmiş. Görevi başarmasına rağmen cadı Menekşe'yi vermeyince kaçmışlar. Cadı peşlerine düşmüş fakat Menekşe sihirli nesneleri kullanarak cadıya engeller yaratmış. Menekşe Gül'ün ülkesine varmadan ayrılmış ve yakınlarında gizli bir pusla bir saray inşa etmiş. Gül evine döndüğünde hiçbir şey hatırlamadığından babası onu başka bir kızla evlendirecekti. Düğün alayı Menekşe çingene çocuklardan Gül'ün Menekşe'yi unuttuğu gibi, unutmayın sakın garip yetimleri! Diyerek bağırımlarını istemiş. Çocukların bağırımları sonucu Gül hafızasını geri kazanmış. Gül, Menekşe ile kavuşmuş ve evlenmişler böylece cadının büyü bozularak pus saray yok olmuş.

İNEK YANÇI

Bir gün ineğin biri erkek bir çocuk dünyaya getirmiş. Çocuk büyüdüğünde devasa ağaçları bile yerinden sökünce annesi onan İnek Yançi adını koymuş. Yançi bir yola çıkmış ve yolda karşılaştığı Dağdeviren ve Demirbüken adındaki güçlü adamları yenerek onları yoldaş edinmiş. Bir mağarada konaklarken sırayla avlanmaya gidip biri lapa pişirirken diğerleri de dışarı çıkarmış. Fakat sakallı bir yaratık gelip her seferinde pişen lapayı dövüşerek evde kalan kişi kim ise onun karnından yermiş. Yançi'nın sırası geldiğinde yarattığı tuzağa düşürüp bir ağaca kısırmış fakat yaratık kaçmayı başarmış. Yaratığı takip ettiklerinde yer altına inen bir oyuk bulmuşlar ve Yançi'yi aşağıya söğüt dallarından bir halatla indirmişler. Yançi yer altında yedi başlı bir ejderhanın esir aldığı bir prensesi kurtarmış ve ejderhayı öldürerek dilini saklamış. Prenses şatoyu bir elmaya çevirmiş. Yançi daha sonra on dört ve yirmi dört başlı ejderhaları da öldürerek onların da esir tutulduğu prensesleri kurtarmış. Bir sopa yardımı ile elmaya dönüştürdüğü şatoları cebine koymuş. Prensesleri yukarı göndermiş fakat sıra kendisine geldiğinde arkadaşlarının ihaneti ile karşılaşmış. Yerin altında kalan Yançi burada dolaşırken Anka kuşunun yavrularına rastlamış ve onları yağmurdan korumuş. Anka kuşu teşekkür etmek için Yançi'yi yeryüzüne taşımaya yardım etmiş fakat yolda et bittiğinden Yançi bacağından bir parça eti kuşa vermiş. Kuş yeryüzüne çıktıklarında bacağının eksik parçasını tamamlamış. Yançi saraya cebindeki elmaları çıkarıp şatoya dönüştürerek arkadaşlarının ihanetini ortaya çıkarmış ve gerçek kahramanın kim olduğunu kanıtlamış. Sonunda ise en güzel prensesle evlenmiş.

KISRAKOĞLU MİKLOŞ

Bir zamanlar uzak diyarların birinde zengin bir adam yaşarmış. Bu adam ne ekerse eksin, ektiği her neyse hep çalınıyormuş. Adam bir gün üfürükçü bir kadına giderek bu duruma çare bulmasını istemiş ve kadın ona üç kilo bezelye vererek, bu bezelyeleri ekmesini ve ektiği bezelyelerden yiyenlerin burnunda büyük bir bezelye çıkacağını söylemiş. Hasat zamanı hizmetçi bir kız dayanamayıp bu bezelyeden yemiş ve burnunda çıkan bezelyenin geçmesi için üfürükçü kadına gitmiş. Kadın kıza bir çingene çobanı öpmesini böylece bezelyenin çobana geçeceğini söylemiş. Kız kendisine söyleneni yapmış fakat bu sefer de çoban üfürükçü kadına gitmiş. Üfürükçü

kadın çobana yarın sabah ilk gördüğü kişiye sıkı sıkı sarılmasını böylelikle bezelyenin ona geçeceğini söylemiş. Çoban bir papazı görüp ona sarılmış. Papaz kendine geçen bezelyeyi üfürükçünün tavsiyesiyle bir kısırağa sürtünerek geçirmiş. Zaman geçtikçe bu bezelye tanesinden yarı insan yarı at bir tay dünyaya gelmiş ve annesi tayı büyüüp güçlenene kadar emzirmiş. Yedi yaşına geldiğinde Kısraoğlu Mikloş adındaki bu tay, günün birinde dünyayı gezmeye çıkmış. Yolculuğunda karşısına çıkan Taşufalayan ve Ağaçeğen adındaki özel yetenekli kişilerle dost olarak yola beraber devam etmişler. Bir gün üç peri kızıyla tanışmışlar ve arkadaş olmuşlar. Yaptıkları görev dağılımıyla sırayla biri evde kalıp yemek hazırlayacak ve perilere göz kulak olacaktı. Taşufalayan ve Ağaçeğen kendi sırasında eve gelen kötü cüce İskap tarafından kandırılmış ve pişen yemeğin hepsini İskap yemiş. Sıra Kısraoğlu Mikloşa geldiğinde cüceyi köşeye kısırsa da cüce, peri kızlarını da alarak kaçmış. Perileri aramak için yola çıkmışlar ve Mikloş kocaman bir delikten yer altı dünyasına inmiş. Peri kızları burada ejderhalar tarafından korunuyormuş ve Mikloş dokuz, on iki ve yirmi dört başlı ejderhayla savaşıp onları yenerek peri kızlarını kurtarmış. Yeryüzüne geri dönmek istediğinde, Mikloş'a arkadaşlarının ihaneti ile karşılaşmış. Yerin altında gezerken yedi başlı ejderha yılanının saldırmakta olduğu griffon kuşunun yavrularını kurtarmış. Anne kuş minnetini göstermek için Mikloşu sırtında yeryüzüne çıkarmış fakat kuşun uçabilmesi için yediği et ve su bittiğinde ve Mikloş ona kendi bacağından bir parça et kopararak vermiş. Mikloş kuşa teşekkür ederek yola koyulmuş ve bir çocuk çobanla karşılaşmış. Çocuk meğer Mikloş'un çocuğuymuş ve annesinin de Taşufalayan ve Ağaçeğene hizmetçi olduğunu söylemiş. Çocuğu da yanına alarak Taşufalayan ve Ağaçeğenle yüzleşen Mikloş, havaya üç adet adalet kılıcı atmış. Taşufalayan'a ve Ağaçeğen'e isabet eden kılıçlar onların ölmesine sebep olmuş. Şatolardan birinde onların eşleri bir şatoda da en küçük peri kızı, Mikloş ve çocukları mutlu mesut yaşamışlar.

KRALIN ÜÇ KIZI

Üç kızı olan bir kralın kızları bir gün gizemli bir şekilde ortadan kaybolmuş. Bu duruma çok üzülen kral ve kraliçenin zamanla üç oğlu olmuş ve oğlanlar ablalarının kaybını öğrenince onları bulmaya karar vermişler. Yola ilk olarak iki ağabey çıkmış fakat bir meyhanede karşılaştıkları kadın tarafından dipsiz bir kuyuya

atılmış. Ardından ortanca da yola çıkmış ilkinin başına gelenlerin aynısı onun da başına gelmiş. Sonrasında küçük kardeş kibarlığı ve bir kadının uyarısı sayesinde abileriyle aynı kaderi yaşamaktan kurtulmuş ve onu itecek olan kötü kadını kuyuya iterek abilerini kurtarmış. Yola tek başına devam ederken sırasıyla Seher, Öğle, Akşam ve Rüzgâr adlı varlıklarla karşılaşmış. Bu varlıklardan Rüzgâr onu buzlarla kaplı bir ovaya taşımış ve prens buzları eriterek ortaya çıkan şatoda en büyük kız kardeşini bulmuş. Onu kaçıran üç başlı ejderhayla dövüşüp bu dövüşü kazanıp ablasını kurtarmış. İkinci buz ovasında çıkan şatoda da ikinci kız kardeşini bulmuş. Burada da beş başlı ejderhayı yenerek kardeşini kurtarmış. Üçüncü şatoda da en küçük kız kardeşini bulup buradaki yedi başlı ejderhayı da yenerek kardeşini kurtarmış ve şatoları altından elmaya dönüştürüp ablalarıyla beraber eve dönmüş. Büyük bir mutluluk yaşayan kral ve kraliçe kızlarını evlendirmiş. Prens altın elmaları tekrar şatoya dönüştürerek birini kendine diğer ikisini de abilerine vermiş onlar da evlenmişler ve mutlu mesut yaşamışlar.

PRENS ARGULUŞ

Üç oğlu olan bir kral oğullarından en büyüğü olan Prens Arguluş'un evlenmesini istemiş fakat evleneceği kızın bir anadan doğmamış ve suda yıkanmamış olması şartını koymuş. Arguluş şartları kabul etmiş ve yola çıkmış. Yolda üç bilge ihtiyarla karşılaşmış. Bilgelerden biri ona ulaşmak istediği Mısıркоçanı Şehri'nin Korkunç yaratıklar tarafından korunduğunu ve ancak onların uyuduğu on iki dakika süresi içinde geçebileceğini söylemiş. Arguluş bu tavsiyelere uyarak ona verilen sihirli eşyalar yardımı ile engelleri aşmış. Derin bir mahzenden üç mısır sapı almış ve canavarlardan kaçarak geri dönmüş. Üç bilge ihtiyara da sihirli eşyalarından hediye etmiş. Yolda mısır koçanlarından birini açmış ve içinden çıkan güzel kız susuzluktan ölmüş. İkinci koçanda da aynısı olmuş. Son kalan koçanı açmak için babasının altın pınarına kadar sabretmiş ve orada açıp çıkan kıza su vererek hayatta kalmasını sağlamış. Kızı saklamak için bir ağaca oturtmuş fakat kötü kalpli bir cadı ve kızı onu kuyuya atıp yerini almışlar. Çirkin cadı kızı kralın sarayına götürülerek kraliçe yapılmış. Gerçek kız ise önce elmas tüyüne sonra elmastan bir ördeğe dönüşmüş ve kraliçe tarafından öldürülmek istenmiş. Ördekten düşen bir tüyden bir armut ağacı doğmuş ama bu ağaç da yakılmak istenmiş fakat bir kadın bir dalını alıp saklamış. Bu

dal dünya güzeli bir kıza dönüşmüş. Kız bu kadının evinde gizlice hizmet ediyormuş. Bir gün sarayda masal anlatma sırası kıza geldiğinde kendi hayat hikayesini anlatmış ve Prens Arguluş her şeyi hatırlamış. Cadıyı ve kızını cezalandırarak gerçek aşkıyla evlenmiş.

PRENSES DERJA

Bir gün sarayda yapılan bir temizlik esnasında tavan arasındaki kilitli olan bir odada elmas işlemeli bir sabahlık bulunmuş. Üç kızından hangisine bu sabahlığı vereceğine karar veremeyen kral kızlarının toplayacağı çileklerin güzelliğine bakarak karar vermek istemiş. Üç prenses ormana gitmişler ve en küçükleri olan Derja ormanda bir çobanla karşılaşmış ve birbirlerine âşık olmuşlar. Derja çilek kabını doldurmuş ama ablaları kıskandığı için onu öldürüp gömmüşler ve çileklerini alıp saraya geri dönmüşler. Derja'nın nasıl kaybolduğunu kimse anlamlandıramamış. Zamanla Derja'nın gömülü olduğu yerin üzerinde bir akçaağaç büyümüş. Çoban bu akçaağaçtan yaptığı kavalı çaldığında kaval Derja'nın hayat hikayesini anlatırmış. Kaval krala oradan kraliçeye en son da kız kardeşlerin eline geçmiş. Kızlar kavalı Derja'nın hikayesini duyunca sinirlenip kavalı ateşe doğru fırlatmışlar. Kaval yanmış ve kıvılcımların içinden Derja çıkarak yeniden hayata dönmüş. Gerçekleri öğrenen kral kötü kızları saraydan kovmuş. Derja ise çobanla evlenerek aşkına kavuşmuş.

SİHİRLİ KAVAL

Bir gün yaşlı bir çoban bir mısır tarlasında kimsesiz bir çocuk bulmuş ve onu evine götürüp büyütmüş. Çocuk büyüdüğünde çoban ona sihirli bir kaval vermiş ve bahtını araması için yola çıkmasını istemiş. Bu sihirli kaval çalındığında dans ettirme gücüne sahipmiş. Çocuk bir krallığın en küçük prensesine âşık olmuş ve kraldan onunla evlenmek için izin istemiş. Kral çocuğa altın postlu kuzunun gümüş, altın ve elmas olmak üzere üç ormanda güdülmesi görevini vermiş. Bu ormanlarda sırasıyla on iki, yirmi dört ve otuz iki başlı ejderha varmış. Çocuk kavalı sayesinde ejderhaları dans ettirmiş ve yorgun düşürüp onları öldürerek hazinelerini almış. Bu görev sonrasında kral çocuktan güneşi, ayı ve şafak yıldızını getirmesini istemiş. Delikanlı, cam dağlara giderken uzun ve tehlikeli yolda açlıktan, susuzluktan ve özleminden kıvranan üç çocuğa orada yardım etmiş. Bu üç kişiden biri göğre eren adammış ve onun

sayesinde gökyüzündeki varlıkları ele geçirmiş ve kralın isteğini yerine getirmiş. Kral kızını vermek istemediği için delikanlıdan dokuz yüz doksan hayvanı yemesini ve dokuz milyon fıçı şarabı içmesi şartını koymuş. Çoban, yardım ettiği diğer adamlar sayesinde bu şartı da yerine getirmiş. Kral yine de kızının çobanla evlenmesini istememiş ama mecburen kızını çobana vermiş. Çobanı hor gören kral, kızının ve damadı çobanın tavuk kümesinde yaşamalarını onlara layık görmüş. Kralın diğer iki kızı için görkemli düğünler yapılmış fakat çobanın karısı prensesi düğüne çağırmamışlar. Bu duruma çok üzülen prensesi, çoban teselli etmiş. Düğün ziyafeti gerçekleşirken çoban sihirli kavalını çalarak saraydaki herkesin masaları devirerek, perişan bir halde dans etmelerini sağlamış. İntikamının alan çoban biz yiyemiyorsak onlarda yiyemesin diye düşünmüş. Ertesi gün kralın iki damadı, üçüncü damat olan çobanı aşağılamak için ava çağırılmış. Fakat bu av sonucunda rezil olan diğer damatlar olmuş. Kral da çobanın zekasına hayran kalarak artık onla mücadele etmek istemediğine karar vermiş. Kendi krallığını ona vermek istemiş ama çoban karısından başka hiçbir şey istemediğini söylemiş ve masal burada bitmiş.

SU ŞANDOR

Bir zamanlar yoksul, dul bir kadın varmış. Ormana gidip odun aramak için çıktığında, ormanda hiç odun bulamamış ve yolu kaybetmiş. Bir süre ormanda dolaşırken susuzluktan iyice bitkin düşmüş. Derken ormanın kenarında bir kaya bulmuş ve kayanın altındaki pınardan su içmiş. Bu suyu içmesiyle birlikte ormandaki ağaçlar dallarını sarmış ve bir şekilde kadın kollarında odunlarla geri dönmüş. Kısa süre sonra bir oğlu olmuş ve adını "Su Şandor" koymuş. Su Şandor, hızla büyüyen bir çocuk olmuş ve bir gün, sırtına tüfek alıp ormana gitmeye karar vermiş. Ormanda karşılaştı dört hayvanla arkadaş olmuşlar: Su Şandor, kurt, ayı ve aslan. Bir gün büyük bir şehre varmışlar. Şehirde kara yaslar ve kötü bir durum hâkimmiş çünkü yedi başlı bir ejderha şehri susuz bırakmış. Ejderha, suyu hapsedip karşılığında bakire kızlar istemiş. Kral, kızını ve krallığın yarısını, ejderhadan kurtaracak kişiye vereceğini ilan etmiş. Su Şandor, yikanmak için su istemiş ama şehirde su yokmuş. Yaşlı bir kadın olan Oldaline, Su Şandor'a suyu getirebilmek için ejderhanın kuyusuna gitmiş. Ejderha suyu alırken, Oldaline ona "Bu suyu kendim için değil, Su Şandor için alıyorum" demiş. Ejderha, Oldaline'e zarar vermemiş. Tüm krallıktaki bakire kızlar

tek tek kurban edildikten sonra sıra prensese gelmiş. Su Şandor, ejderha ile ölüm kalım mücadelesine girişmiş. Ejderhanın başlarını tek tek kesip öldürmüş, büyük bir zafer kazanmış. Prensesle evlenmek için yola çıkan Su Şandor bir süre dinlenmeye karar vermiş. Fakat, aslan ve ayı nöbet tutarken bir başka delikanlı prens, prensesin peşine düşmüş ve Su Şandor'u öldürmek için fırsat kollamış. Sonunda Su Şandor'un boynunu kesmiş, ancak Su Şandor'un cesedi, yılan, ayı, kurt ve aslan gibi hayvanların yardımıyla tekrar birleşmiş. Su Şandor hayata döndükten sonra Oldaline'nin evine döndüğünde, Oldaline ona kralın sarayında düğün yapıldığını duyurmuş. Su Şandor ona faytonla saraya gitmeyi teklif etmiş. Oldaline, bunun mümkün olamayacağını düşünse de, Su Şandor'un hayvanları sayesinde faytona binmeyi kabul etmiş. Fayton, hızla saraya ulaşmış. Saraya varıldığında, delikanlı prens korkudan masanın altına saklanmış ve Su Şandor'un gerçek kahramanlığını kabul etmemiş. Ancak Su Şandor, ejderhanın yedi altın tacını ve elindeki yirmi dört ejderha tırnağını göstermek suretiyle, gerçekten ejderhayı öldürdüğünü ispatlamış. Bunun üzerine, kral, Su Şandor'u ödüllendirirken, sahtekâr Prens'i cezalandırmak için atın kuyruğuna bağlatmış. Su Şandor ve prenses sonunda birbirlerine sarılarak bahçede birlikte oturmuşlar ve aşkları sonsuza dek sürmüştür.

TIPATIP BENZEYEN İKİ PRENS

Birbirine tıpatıp benzeyen iki prens varmış. Bunlar dünyayı gezmeye için yola çıkmışlar. Yol ayrımına geldiklerinde bir ağaca bıçak saplayıp birine bir şey olursa bıçağın ne halde olduğundan, kendi hallerini anlayacakları konusunda anlaşmışlar. Prenslerden biri bir saraya varıp kralın kızıyla evlenmiş. Bir gün avlanmak için ormana çıkmış ve karşısına çıkan kurt, kaplan ve aslanı öldürmemiş. Bu hayvanlar da ona yoldaşlık etmişler. Ormanda bir geyik ile karşılaşmışlar ve geyik onları derinlere götürmüş. Buradaki ağacın tepesinde bir cadı varmış. Cadı üşüdüğünü söyleyerek aşağı inmek istemiş. Hile ile aşağı inen cadı, hayvanları taşla çevirmiş ve prensi de kandırarak öldürmeye çalışmış. Diğer prens ise ağaçtaki bıçağın kanlı olduğunu görünce kardeşinin başına bir şey geldiğini anlamış ve peşine düşmüş. Aynı yoldan geçerken yine aynı hayvanlarla karşılaşmış ve onlarla dost olmuş. Cadı ile karşılaştağında ise onun tuzaklarına düşmeyerek, cadıyı yenmiş. Kardeşini ve hayvanları kurtarmış. İki kardeş birbirlerine kavuşmuşlar.

TOK KRALIN MASALI

Bir zamanlar çok yoksul bir adam ve adamın oğlu geçimlerini sağlayamayınca birlikte yola çıkmışlar. Yolda gizemli bir adamla karşılaşmışlar ve gizemli adam, oğlanı yüklü bir para karşılığında hizmetine almak istemiş. Bu adam Tok Kralmış. Çocuğu alarak yeraltına götürmüş ve ona bilgiler öğretmiş. Tok Kral her senenin sonunda çocuğu öldürüp parçalara ayırarak kurutur sonra sopayla yeniden canlandırmış. Bu eğitim üç yıl sürmüş ve üç yılın sonunda çocuk kralın teklifini reddederek yeryüzüne çıkmış. Babasına öğütler vererek sihirli dönüşümler geçiren çocuk önce bir köpeğe sonra altın tüylü bir taya dönüşüp insanlardan pek çok para kazanmış. Tok Kral çocuğu kandırıp kuyunun başında ona tuzak kurarak tekrar ele geçirmiş. Çocuk zekâsı ve dönüşüm gücüyle kaçarak güvercine, balığa ve kuşa dönüşmüş fakat Tok Kral da dönüşümler geçirerek çocuğu takip etmiş. En son çocuk bir kraliyet sarayında prensesin penceresinden içeri kuş şeklinde girerek kaçmış. Prenses bu altın kuşa âşık olmuş ve kuş dönüşerek delikanlı haline dönmüş. Delikanlı kıza Tok Krala karşı bir plan yaptığını kendisini yüzüğe dönüştürmesini ve hiç kimseye vermemesi gerektiğini söylemiş. Tok Kral zengin bir tüccar kılığında saraya gelip kızıdan yüzüğü kendisine satmasını istemiş. Kız sinirlenip yüzüğü fırlatınca odada darı lapası belirmiş ve Tok kral tavuğa dönüşmüş. Delikanlı ise kartala dönüşüp Tok Kralı öldürmüş ve prensesle evlenip mutlu olmuşlar.

USTURA ÜZERİNDE DANS EDEN PRENSES

Bir zamanlar kralın sürekli ayakkabı eskiten bir kızı varmış. Prenses her gece dokuz çift ayakkabı eskitirmiş ve kralın artık tahammülü kalmamış. Kızının nerede ayakkabıları eskittiğini bulan kişiye, kızıyla beraber ülkenin yarısını vereceğini ancak başarısız olanların öldürüleceğinin haberini ilan etmiş. Birçok kişi prensesin bu gizemini çözmeyi denemiş ancak hepsi prensesin hileleriyle uyuyakalıp başarısız olmuş. Bunu duyan bir domuz çobanı da şansını denemeye karar vermiş. Prensesin davetine katılıp yemekleri yemeyip heybesine koymuş. Gece olduğunda uyuyor numarası yapmış ve bunu gören prenses dokuz çift ayakkabıyı alarak yola koyulmuş. Çoban da prensesi takip etmeye başlamış. Gümüş, altın ve elmas köprüden geçmişler ve çoban her köprüden geçerken bir parça koparmış. Prenses nehri boynundaki şalla yarıp karşıya geçmiş fakat çoban geçememiş. Prensese ulaşmaya çalışırken yolda üç

ejderha yavrusuyla karşılaşmış ve onların mirası olan görünmezlik abası, ışınlanan çarık ve öldürücü değneği zekasıyla ele geçirmiş. Bu nesneler sayesinde prensesin olduğu yere hızlıca varan çoban, prensesin her gece usturalarla kaplı zeminde dokuz başlı ejderhayla dans ederek ayakkabılarını eskittiği keşfetmiş. Çoban prensesin orada düşürdüğü altın çatal, kaşık ve yüzüğü heybesine almış ve prensesin sırrını kanıtlarla ortaya koymuş. Ancak prensesin ejderhaya büyü ile bağlı olduğunu anlamış ve ejderha yaşadığı sürece prensesin her gece dans etmek zorunda olduğunu öğrenmiş. Küçük domuz çobanı sihirli değnekle ejderhayı öldürerek prensesin büyüünü bozmuş. Özgür kalan prenses ve domuz çobanı evlenmişler ve ülkenin yarısı çobanın olmuş.

ÜÇ DALLI MEŞE AĞACININ PERİSİ

Yeşil Kral'ın oğlu olan ve yalnız yaşayan bir prens canı sıkılınca ava çıkmaya karar vermiş. Prens ormanda tavşan, tilki ve karaca ile karşılaşmış fakat onların canlarını bağışlaması için yalvarmaları üzerine hayvanların canına kıyamamış. Karaca minnet duyarak prense üç dallı bir meşe ağacının varlığından bahsetmiş. Bu ağacın bir dalını keserse bir peri kızı çıkacağını ancak yanında su bulundurması gerektiğini söylemiş. Prens iki denemesinde de başarısız olmuş. İlkinde yanında su olmadığı için, ikincisinde peri kızına şarap verdiği için periler ölmüş. Üçüncü denemesinde tavşanın yardımı ile yanında su bulundurmuş ve peri kızını kurtarmış. Peri, kızı canlandığı vakit olanları anlatmış. Üç kardeş olduklarını ve lanetlenip meşe ağacında hapsediklerinden bahsetmiş ve prensle birbirlerine âşık olmuşlar. Prens, kız için kıyafet almak üzere şatoya döndüğünde peri kızı tavşanla beraber beklerken cadı kadın kızı kandırıp kuyuya atmış ve kendi kızını ağaca yerleştirmiş. Prens döndüğünde kızın esmerliğine şaşırmış fakat cadının kızının söylediği güneşte yandım yalanına inanmış. Gerçek peri kızı kuyuya düştüğünde kırmızı bir balığa dönüşmüş ve cadı, kızının hasta gibi davranıp kırmızı balığı yemesi gerektiğini söylemesini istemiş. Prens balığı yakalayıp pişirtmiş ve cadı kızı balığı yemiş. Düşen bir puldan peri kızının ruhu bir elma ağacına geçmiş ve her gece periler bu ağacın meyvesini toplamış. Cadı bir gün bunu fark edince ağacın kesilmesini istemiş fakat bir adam ağaçtan düşen altın gibi bir dalı gizlice saklamış. Bu dal geceleri etrafı aydınlatıp gündüzleri evi temizleyen bir kıza dönüşüyormuş. Peri kızı adam ve ailesiyle yaşamaya başlamış. Bir gün sarayda

masallar anlatılırken peri kızı prensin kurtardığı kızın kendisi olduğunu anlatmış. Durumun farkına varan prens cadı kızı kovmuş ve peri kızıyla evlenmiş.

ÜÇ GEZGİN PRENSİN ÖYKÜSÜ

Yoksul bir kralın birbirine çok benzeyen üç oğlu dünyanın başka yerleri görmek için yola çıkmışlar. Yolculukları boyunca sırayla nöbet tutacaklarmış ve ne olursa olsun ateş sönmeyecekmiş. Nöbet tutarken ateşi söndürenin başının kesileceği üzerine anlaşmışlar. İlk gece büyük kardeş bir kurt ile savaşmış, ikinci gece ortanca kardeş ise bir ayıyı alt etmeyi başarmış. Üçüncü gece küçük kardeşin nöbet sırasıymış. Yedi başlı bir ejderhayla savaşmış ve öldürmeyi başarmış ancak ateşi sönmüş. Kardeşleri tarafından cezalandırılmamak için ateş aramaya çıkmış. Yolculuğunda Şafak ve Gece yarısı adlı gizemli varlıkları bulmuş ve onları bağlayarak zamanı yavaşlatmış. Sonra devlerin koruduğu bir ateş gözüne çarpmış. Tam köz alacakken devlere yakalanmış. Devler onu serbest bırakacaklarını ancak bir şehirdeki horozu ok ile vurması gerektiğini söylemişler. Prens, bu görevi yerine getirmiş. Böylelikle şehri devlerden kurtarmış ve kralın kızı ile evlenip ülkenin yarısını almaya hak kazanmış. Ancak Kızıl Yiğit adındaki biri kralı kandırarak devleri kendisinin öldürdüğünü söylemiş ve ödülü almış. Prens kardeşleriyle beraber şehre gelip öldürdükleri yaratıkların dillerini ve tırnaklarını göstererek Kızıl Yiğit'in yalanını ortaya çıkarmışlar. Kral Kızıl Yiğit'i cezalandırmış prens ise sevdiği prensesle evlenerek hakkettiği krallığın yarısını almış.

YAKIŞIKLIM

Bir gün bir kral Güneşli Aylı At'ı bulup getirene krallığının yarısını ve kızını vereceğini fakat başaramayanın öleceğinin haberini tüm ülkede ilan etmiş. Bunu duyan Komşu ülkeden üç kardeş Yakışıklım, Çapkınım ve Enfes haşhaşlım yola çıkmaya karar vermişler. İlk gece kaldıkları kulübedeki yaşlı bir kadın, Yakışıklıma bir fırça vermiş. İkinci gece başka bir kadın onlara kaşağı vermiş. Sonraki gün ise amcalarına uğramışlar ve amcalarından bir nal almışlar. Yolculukları sırasında Güneşli Aylı Ata sahip olanın demir burunlu cadının en küçük oğlu olduğunu öğrenmişler. Yakışıklım bir kediye dönüşerek cadının evine girmiş ve bilgiler öğrenerek cadının oğluyla savaşmış. Cadının oğlunu yenerek Güneşli Aylı Atı ele geçirmiş. Cadının büyüsünü

bozmayı başararak kaçmış ve yolda fırça, kaşığı ve nalı kullanarak peşlerine düşen cadının yolunu engelleyerek, zaman kazanmış. Yakışıklım yolda olağanüstü güçlere sahip altı arkadaşı edinmiş. Kral kızını vermekten cayıp Yakışıklıma zorlu görevler vermiş. Yakışıklım görevleri arkadaşlarının sayesinde tamamlamış ve kral sonunda pes ederek kızını Yakışıklım'a vermiş ve krallığının yarısını da paylaşmak zorunda kalmış.

YAKUP

Bir zamanlar ülkenin birinde, kralın en küçük kızını kızıl sakallı bir adam kaçırmış fakat kimse prensesin izini bulamamış. Bunun üzerine kral kızını bulan kişi ile kızını evlendirip krallığının yarısını vereceğinin haberini tüm ülkede duyurmuş. Bunu duyan ve fakir bir delikanlı olan Yakup kızını aramaya koyulmuş. Yolda bir aslanla karşılaşmış ve onunla dost olmuş. Aslan ona yardım edebileceğini, yalnızca bir ılık ile başı dertteyken onu çağırabileceğini söylemiş. Yakup Kızıl Sakallı adamın evine ulaşmış. Adam Yakup'u üç sınavdan geçirmiş. İlk görevi Limon ormanındaki bir ağaçtan limon almakmış. Ormanda atı kaybolunca aslanın yardımıyla atını bulmuş ve limonu alarak ilk görevini başarmış. İkinci görevi dev bir elma ağacından elma almakmış ve atı yine kaybolmuş fakat aslanın yardımıyla güçlü bir at yaratmış ve onunla da dev elmayı almış. Son görevi ise süt dolu bir teknede yıkanmakmış ancak Kızıl sakallı adam Yakup'u kandırıp büyü bir saç teli ile bağlayarak parçalara ayırmış ve etlerini bir heybeye koymuş. Aslan Yakup'un parçalanmış bedenini bulmuş ve onu Büyükkuma adındaki bir kadına götürmüş. Büyükkuma Yakup 'u dirilterek ona Kızıl sakallı adamın büyüünün; eşekarısı, bal arısı, sivrisinek ve böceklerde saklı bir kutuda saklı olduğunu söylemiş ve bunun üzerine Yakup bu hayvanları bulup yok etmiş. Böylelikle kızıl sakallı adam gücünü kaybetmiş ve kızını Yakup'a vermiş. Prens ve Yakup birbirlerinden çok etkilenmişler ve saraya döndüklerinde kral çok mutlu olmuş. Yakup ile prensesi evlendirmiş ve düğünlerine aslanı da çağırarak şerefletirmişler.

YEDİ BACAĞI AKHAL TEKE

Bir zamanlar İlon adında altın saçlı bir kız, annesiyle birlikte mutlu mesut yaşamış. Annesi ölmeden önce ona kendi altın yüzüğünü vermiş ve bu yüzüğü

kaybetmemesini aksi taktirde canından dahi olabileceğini öğütlemiştir. İlona, annesini kaybettikten sonra kaderinin peşinden yola çıkmıştır. Karanlık bir dünyada yaşayan kraliçenin yanında hizmet ederek Periler Ülkesinde yaşamaya başlamıştır. Kraliçe'nin tek bir oğlu varmış ve bu oğlan İlonadan hoşlanmış fakat İlona prensin hoşlanacağı şekilde davranmayınca prens onu ülkeden kovmuş. Prens, İlona'ya eğer bu ülkeye geri dönmek istiyorsa; güneşi, ayı ve yıldızları geri getirmesi gerektiğini söylemiştir. İlona başka bir ülkede yaşlı bir kadına hizmet etmeye başlamıştır. Yaşlı kadın İlona'ya yaptığı hizmet karşılığında, üç ayaklı akhal bir teke ve bir düdük vermiştir. İlona bu hediyelerle birlikte ejderhalar ülkesine giderek düdüğü üflemiş ve beyaz fareciği çağırılmış. Beyaz farecik İlona'ya tavsiyelerde bulunarak üç gün sonra güneşin, ayın ve yıldızların yumurtasını getirmiş. Yumurtaları alıp geri dönmek isteyen İlona ejderhanın saldırısından, yaşlı kadının verdiği yedi bacaklı akhal teke sayesinde kurtulmuş. Peri ülkesine geri dönmüş, prene verdiği üç yumurtayı da gökyüzüne salarak, karanlık ülkeyi aydınlatmışlar. Masalın sonunda, farenin de davetli olduğu güzel bir düğün yapmışlar.

YILDIZ PRENS VE PERİ İLONA

Çok uzak diyarlarda üç oğlu olan kral ve kraliçe hüküm sürermiş. Kraliçe geleceği öğrenmek için falcıya gitmiş. Falcı onlara altın saçlı bir oğulları olacağını ve altın bir elma ağacının bahçelerinde büyüyeceğini söylemiş. Ayrıca bu elma ağacının gece olgunlaşan meyvelerinin sabah olana kadar kaybolacağını da söylemiş. Oğulları dünyaya gelmiş ve adını Şafakyıldızı koymuşlar. Altın elma ağacının meyvelerini pek çok asker korumaya çalışsa da koruyamamışlar. Şafakyıldızı büyüdüğünde ağacı korumaya gitmiş ve gece yarısı iki güzel güvercin ağaca konmuş. Bunlardan biri güzel bir periye dönüşmüş ve Şafakyıldızı'nın nişanlısı olduğunu söylemiş. Peri İlona, prensi kendi ülkesine götürmek istemiş ancak prensin dadısı İlona'nın saçından bir tutam kopardığı için hemen gitmek zorunda kalmış. Şafakyıldızı, Peri İlona'yı bulmak için yola koyulmuş. Şafayıldızı bir lokantada İlona'ya benzeyen bir kızın elma ağacının altından geldiğini öğrenince heyecanlanmış. Fakat uşak, İlona'nın geldiği her gün Şafakyıldızı'na uyku tozunu püskürterek onu uyutmuş. İlona üç gün boyunca Şafakyıldızı'yı uyandırmaya çalışmış, ama başarısız olmuş. İlona son gelişinde, prene bir mesaj bırakıp gitmiş. Prens uyandığında uşağın ihanetini anlamış ve onu

cezalandırmış. Yola yalnız devam etmiş. Yol üstünde üç şeytan yavrusuyla karşılaşmış. Miras paylaşımı yapamayan yavrular birbirleriyle kavgaya tutuşmuşlar. Şafakyıldızı onları kandırarak, onlara ait olan sihirli pabuç, aba ve kırbaçı yanına almış ve peri İlona'ya doğru yol almaya devam etmiş. Bir farenin yardımı ile büyülü eşyaları kullanarak cam bir dağa tırmanmış. Şafakyıldızı birçok zorlukla karşılaşsa da sonunda Peri İlona'ya ulaşmış ve evlenip mutlu mesut yaşamışlar.

YILAN PRENS

Çocuğu olmayan kral ve kraliçe varmış. Kraliçe bir gün Tanrı'ya dua etmiş ve bu dua sonucunda yılan bir oğulları olmuş. Bu çocuğu herkesten saklasalar da çocuk hızla büyümüş ve gün gelince evlenmek istemiş. Komşu kralın kızı ile evlendirilmiş fakat kız çocuğu görünce korkmuş ve günlerce yemek bile yiyememiş. Bir gün gece uyandığında kız yanında yakışıklı bir prens görmüş. Meğer prensin lanetliymiş, geceleri insan gündüzleri yılan oluyormuş. Prensese cadının birinin öğüdü ile kocasının yılan kılığını yakmış ve prens sabah uyandığında yılan kıyafetini bulamayınca çok kızmış ve prensesi cezalandırmış. Prensese kuru bir findık sopası, bir buğday tanesi vermiş ayrıca beline lastik parmağına da altın bir yüzük takmış. Bunlarla mucizeler gerçekleştirdiğinde kendisini arayabileceğini söyleyip gitmiş. Yedi yıl geçtikten sonra görevleri yerine getiren prenses kocasını aramaya çıkmış. Yolculuğunda; ayın, güneşin ve rüzgârın annesine rastlamış en son fırtına yılan prensi tanımış ve prensesi şatoya götürmüştü. Prensese üç gece boyunca prens ile konuşmak için bulsa da kötü kalpli kraliçe prensi uyku şarabı vererek uyutmuş. Son gün uşakların uyarısıyla uyanık kalan prens prensesi sesinden tanımış ve lanet bozulmuş. İki altın saçlı erkek çocukları olmuş. Sabah kraliçe, prensesi kovmaya gelmiş. Kral hemen kraliçeyi yakalatmış. İki toy atın kuyruğuna bağlandıktan sonra kemikleri parçalana dek on iki kez kale etrafında dolaştırılıp, yaktırılmış. Masalın sonunda, bebekler vaftiz edilmiş ve çift yeniden nikahlanmış.

SU ŞANDOR

Bir zamanlar yoksul, dul bir kadın ormana gidip odun aramaya çıkmış. Ormanda hiç odun bulamamış ve yolu kaybetmiş. Bir süre sonra susuzluktan iyice bitkin düşmüş. Derken ormanın kenarında bir kaya bulmuş ve kayanın altındaki

pınardan su içmiş. Bu suyu içmesiyle birlikte ormandaki ağaçlar dallarını sarmış ve bir şekilde kadın kollarında oyunlarla geri evine dönmüş. Kısa süre sonra bir oğlu olmuş ve adını "Su Şandor" koymuş. Su Şandor, hızla büyüyen bir çocukmuş ve bir gün, sırtına tüfek alıp ormana gitmeye karar vermiş. Ormanda karşılaştığı dört hayvanla arkadaş olmuşlar. Su Şandor, kurt, ayı ve aslan büyük bir şehre varmışlar. Şehirde kara yaslar ilan edilmiş çünkü yedi başlı bir ejderha şehri susuz bırakmış. Ejderha, suyu hapsedip karşılığında bakire kızlar istemiş. Kral, kızını ve krallığın yarısını, şehri ejderhadan kurtaracak kişiye vereceğinin haberini ilan etmiş. Su Şandor, yıkanmak için su istemiş ama şehirde su yokmuş. Yaşlı bir kadın olan Oldaline, Su Şandor'a suyu getirebilmek için ejderhanın kuyusuna gitmiş. Ejderhadan suyu alırken, Oldaline ona bu suyu kendi için değil, Su Şandor için aldığını söylemiş bu yüzden ejderha, Oldaline'e zarar vermemiş. Tüm krallıktaki bakire kızlar tek tek kurban edildikten sonra sıra prensese gelmiş. Su Şandor, ejderha ile ölüm kalım mücadelesine girmiş. Ejderha'nın başlarını tek tek kesip onu öldürmüş, büyük bir zafer kazanmış. Prensesle evlenmek için yola çıkan Su Şandor bir süre dinlenmeye karar vermiş. Fakat, aslan ve ayı nöbet tutarken bir başka delikanlı prens, prensesin peşine düşmüş ve Su Şandor'u öldürmek için fırsat kollamış. Sonunda Su Şandor'un boynunu kesmiş, ancak Su Şandor'un cesedi, yılan, ayı, kurt ve aslan gibi hayvanların yardımıyla tekrar birleştirilmiş. Su Şandor hayata döndükten sonra Oldaline'nin evine dönmüş. Oldaline ona kralın sarayında düğün yapıldığının haberini vermiş. Su Şandor ona faytonla saraya gitmeyi teklif etmiş. Oldaline, bunun mümkün olamayacağını düşünse de, Su Şandor'un hayvanları sayesinde faytona binmeyi kabul etmiş. Fayton, hızla saraya ulaşmış. Saraya varıldığında, delikanlı prens korkudan masanın altına saklanmış ve Su Şandor'un gerçek kahramanlığını kabul etmemiş. Ancak Su Şandor, ejderhanın yedi altın tacını ve elindeki yirmi dört ejderha tırnağını göstererek ejderhayı öldürdüğünü ispatlamış. Bunun üzerine, kral, Su Şandor'u ödüllendirirken, sahtekâr Prens'i de cezalandırmak için atın kuyruğuna bağlatmış. Su Şandor ve prenses sonunda birbirlerine sarılmışlar ve aşkları ebediyen sürmüştür.

TOPLUMSAL KATKI

Bu alışma, Macar halk masallarıyla Türk masal geleneği arasında yer alan ortak mitolojik unsurları inceleyerek iki kültürün tarihî ve inanç temelli etkileşimini ortaya koymaktadır. Macar masallarında yer alan ağaç, cadı, peri, sihirli nesne ve hayvan figürlerinin Türk masallarındaki karşılıkları üzerinden yapılan karşılaştırmalar, halk anlatılarının kültürel belleğin aktarımındaki işlevini somut biçimde göstermektedir. Çalışma, mitolojik sembollerin toplumsal kimlik oluşumundaki rolünü açıklayarak halkbilimi, edebiyat ve kültürel antropoloji alanlarına katkı sunmaktadır. Ayrıca Macar ve Türk kültürleri arasındaki tarihsel ortaklıkların görünür kılınmasıyla, kültürel mirasın korunmasına ve uluslararası kültürlerarası anlayışın güçlenmesine hizmet etmektedir. Bu yönüyle tez, bilimsel bilginin toplumsal yarara dönüştüğü bir örnek niteliği taşımaktadır.